

แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร
แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นางสาวอริกา ตรียศถานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา โครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
พ.ศ. 2548

ISBN 974-15-2865-5

Guidelines to Promote Community Involvement in Developing Wat Sai
Floating Market in Chomthong District Bangkok to Promote
Sustainable Tourism

Miss. Atipa Traideelanun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for
Master's Degree Program of Arts in Social Sciences for Development
Graduate School

Dhonburi Rajabhat University

2005

ISBN 974-15-2865-5

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน

เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัย นางสาวอดิภา ตรียศลานนท์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัย

ราชภัฏธนบุรี อาจารย์ที่ปรึกษา (1) อาจารย์ ดร.สุทิดา ชัดติยะ (2) ผศ.ฐศุภแก้ว ศรีสศ (3) รศ.ไพฑูริย์ วงษ์ทองดี

ปีการศึกษา 2548 จำนวนหน้า 111 หน้า ISBN 974-15-2865-5 คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยว

ตลาดน้ำ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ (3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 2 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม โครงการเลือกผู้นำท้องถิ่น จำนวน 10 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตีความข้อมูลสร้างข้อสรุป และเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร จะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่าง ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ ในขั้นตอนการค้นหาคำปรึกษา การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งพัฒนาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชีวิต การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น ซึ่งโครงการและกิจกรรมต้องมาจากความต้องการของชุมชน (2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องมุ่งเน้นการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือกันเป็นภาคีเครือข่ายและรัฐให้การสนับสนุน เน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีการวิจัยติดตามประเมินผล (3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร พบว่ายังมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเปิดปิดประตูน้ำ ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้นทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลง จึงเป็นเหตุให้ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีผู้นำเสียในคลอง ประชาชนขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด คลองมีสภาพคับแคบไม่สามารถขยายได้ รวมถึงขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Thesis Title Guidelines to Promote Community Involvement in Developing Wat Sai Floating Market in Chomthong District Bangkok to Promote Sustainable Tourism

Researcher Miss. Atipa Traidalanun. Master of Arts (Social Sciences for Development). Dhonburi Rajabhate University. Thesis advisors: (1) Dr. Suthiti Khattiya (2) Asst. Prof. Taskeow Srisod (3) Assoc. Prof. Paiboon Vongtongdee, Academic year 2005. 111 pp. ISBN 974-15-2865-5
Keywords: participation, tourism, floating market.

Abstract

The purposes of this research were: (1) to find out appropriate guidelines to promote community involvement in developing Wat Sai floating market. (2) to study guidelines for promotion sustainable tourism. (3) problem and obstacles of Wat Sai floating market development. Data was collected from 2 methods: interviews 2 government officials and 2 focus groups of 10 community leaders and 10 community residents. The data was analysed and synthesized through conclusion interpretation and comparison of data.

The results were (1) Guidelines to promote community involvement in developing Wat Sai Floating Market should come from cooperation among community residents, government officials, community leaders and stakeholders in identifying problems, decision – making, implementation, evaluation and obtaining benefits on principles to develop and to rehabilitate natural environments, community lifestyles, to create the spirit of environment conservation, to promote tourism, to produce mass media and to establish local regulations and rules to protect natural environment. All project and activities should come from the true needs of the community. (2) As for promoting sustainable tourism, what should be emphasized is to conserve nature as long as possible. All concerned parties should work together in terms of networks and should be continuously supported by government sector and follow – up study and evaluation should also be done. (3) As for problems and obstacles of Wat Sai floating market it was found that people's opinion about closing and opening water gates still in conflict, people in community provided less cooperation in environment conservation, there were a lot of people migrating from other communities, therefore, relationship among community residents seemed rather weak. Thus, there was no sincerity in problem solving. It was also found that the canal was polluted because the residents had no spirit to keep it clean. The canal was also narrow and difficult to widen. Community lacked of supports from concerned people.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(7)
สารบัญแผนภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	9
แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	14
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	21
หลักการและวิธีการสนทนากลุ่ม	27
หลักการและวิธีการสัมภาษณ์	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
กลุ่มตัวอย่าง	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
ตอนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	43
ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม	47
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูล	69
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปผลการวิจัย	77
การอภิปรายผล	79
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	89
ภาคผนวก ก หนังสือเชิญร่วมสัมภาษณ์เชิงลึก	91
ภาคผนวก ข ราชานามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก	95
ภาคผนวก ค หนังสือเชิญร่วมทำสนทนากลุ่ม	99
ภาคผนวก ง ราชานามผู้นำท้องถิ่นที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	103
ภาคผนวก จ ราชานามประชาชนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	107
ประวัติผู้วิจัย	111

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2	การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกันแบบ stakeholders	18
3	กระบวนการวางแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน	19
4	วงจรการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	23

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมของมนุษย์นั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บางครั้งสาเหตุการเปลี่ยนแปลงอาจมาจากธรรมชาติ แต่สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้สังคมหรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงมากที่สุดน่าจะมาจากมนุษย์ ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์จึงได้รับความสนใจอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากในสังคมใดที่มีคนในสังคมนั้นแสดงพฤติกรรมที่ทำลายล้างผลาญทรัพยากรที่มีคุณค่าเสียหายหมด สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอแก่การบริโภค ทำให้เกิดการขาดแคลน จนอาจต้องเกิดการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยไปในที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ในขณะที่เดียวกันถ้าหากเรามีทรัพยากรที่มีคุณค่า แต่ชุมชนท้องถิ่นไม่รู้จักรักษา อนุรักษ์ หรือใช้ประโยชน์ให้เป็นจุดเด่นก็ไม่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ยิ่งถ้าชุมชนท้องถิ่นไม่ร่วมมือกัน ก็ยิ่งต้องเพิ่มปัญหาให้แก่สังคมนั้นอย่างไม่มีวันสิ้นสุด

ดังนั้นพฤติกรรมในการร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรจึงนับว่ามีความสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายของผู้มีส่วนร่วมและแนวทางการมีส่วนร่วม เพราะปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชน (สุรพล พยอมแย้ม, 2545 : 18) ที่สำคัญการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และถ้ายังมีความหลากหลายทางสถานะก็จะทำให้มุมมองทางความคิดความหลากหลายมากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในท้องถิ่นให้เจริญแบบยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ที่พยายามให้คนในท้องถิ่นมีบทบาทในการเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นกิจกรรมหรือรูปแบบของการกระทำที่เป็นงานหรือความสนใจที่สัมพันธ์กันกับวิถีการดำรงชีวิต ความร่วมมือทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอันได้แก่ การจัดนำเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ในบางโอกาสทำให้เกิดความสามัคคีและความสนุกสนานรื่นเริงในระหว่างสมาชิกด้วยกัน และเกิดความผูกพันแน่นแฟ้นของชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมในชุมชนยังทำให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง เช่น ก่อให้

เกิดรายได้ แก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศ ช่วยเพิ่มรายได้ในการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล เป็นการกระจายรายได้ออกไปสู่ท้องถิ่น ก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน ก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง และการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (กรกฎ ตราฐ, 2546: 56) ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อการจัดการทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงนับว่ามีความสำคัญ โดยลักษณะการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารของชุมชน (public information) การปรึกษาหารือ (public consultation) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (public meeting) การเข้าร่วมตัดสินใจ (decision making) และแม้กระทั่งการใช้กลไกทางกฎหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะการเรียกร้องสิทธิเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม (เริงวรรณ เสวกวรรณ, 2536: 39) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมในชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้และแสดงถึงควมมีศักยภาพของคนในชุมชนตามเป้าหมายการพัฒนาประเทศและสังคม ซึ่งถ้าหากทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูงก็จะแสดงออกมาในรูปแบบของการปฏิบัติตนในการทำงาน การเสนอแนวความคิด ข้อเสนอแนะ หรือเป็นผู้กำหนดแนวทาง และวางแผนดำเนินการช่วยเหลือชุมชนในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ให้มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นที่พักอาศัย พักผ่อน หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นอันจะส่งผลให้ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าหากชุมชนท้องถิ่นไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน นั่นอาจเป็นสิ่งที่พอจะคาดเดาได้หลายความหมายว่า คนในชุมชนไม่มีความรู้ความสามารถขาดความรักสามัคคี เห็นแก่ตัว เกิดปัญหาในชุมชน รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจอาจไม่ดีพอจนไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น ซึ่งอาจทำให้ชุมชนประสบกับความล้มเหลว อันอาจก่อปัญหาอีกหลาย ๆ อย่าง และถ้าทุกท้องถิ่นเกิดในลักษณะนี้ ภาพรวมของประเทศคงเกิดความระส่ำระสาย จนอาจทำให้ประเทศชาติล่มสลายเหมือนประเทศเม็กซิโก และอาเจนติน่าก็อาจเป็นไปได้

เมื่อประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นจุดเด่นของชุมชน แสดงว่าชุมชนหรือสังคมนั้นมีความพร้อมทางวัตถุดิบอันเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ สิ่งที่สมาชิกในท้องถิ่นควรมีนั่นก็คือการนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่มีอยู่มาใช้อย่างถูกวิธี เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเหมาะสมคุ้มค่า มีความยั่งยืนสามารถดำรงไว้ได้อย่างยาวนานโดยไม่มีวันหมด รวมทั้งต้องไม่เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในละแวกข้างเคียงด้วย ดังนั้นการร่วมกันกำหนดเป้าหมายของท้องถิ่นว่าจะนำเสนอผลิตภัณฑ์อะไรที่เป็นสินค้า หรือผลผลิตที่สามารถแข่งขันกับชุมชนอื่น ๆ ได้ ตามหลักการ

ของการตลาดและตามศักยภาพของท้องถิ่นจึงนับว่าสำคัญ จากการศึกษาที่รัฐบาลไทยไปดูงานที่ประเทศ ญี่ปุ่น และได้แนวคิดการผลิตสินค้า โอท็อป (OTOP) ที่เรียกติดปากกันว่า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่นได้มีโอกาสเสนอภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา ของชุมชน ตลอดจนการเกิดภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อช่วยกันพัฒนาสังคมของตนเอง หรือผลิตสินค้า ส่งขาย จนบางชนิดสามารถส่งไปขายยังต่างประเทศได้ ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายของคนใน ชุมชนว่าจะผลิตอะไรจึงนับว่าสำคัญต่อการพัฒนาสังคมของคนในท้องถิ่นด้วย ในการกำหนด เป้าหมายจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับวิถีชีวิตทางธรรมชาติ ของท้องถิ่นที่มีอยู่มีความพร้อมทางด้านใด เช่น ถ้าหากในท้องถิ่นมีความพร้อมทางด้าน การท่องเที่ยวก็ควรนำจุดเด่นทางด้านนี้มาร่วมกันพิจารณาว่าสามารถผลักดันให้เกิดเป็นสถานที่ ท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาช่วยในการสร้างความ ร่วมมือในการนำไปสู่เป้าหมายของท้องถิ่น

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก รัฐบาลไทยพยายามสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นเมืองท่องเที่ยว โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540:26) ได้กำหนดเป็นกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยวของปี พ.ศ. 2540 – 2546 สรุปคือ ผลักดันให้มีการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ภาครัฐและเอกชนจัดตั้งสถาบันหรือการฝึกอบรมบุคลากรทางบริการ เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็น ได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ท้องถิ่นควรให้ความสนใจ เพราะการท่องเที่ยวมีส่วน เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พื้นที่เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว อาทิเช่น เป็นพื้นที่เกษตรถาวร มีวัดเก่าแก่และทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดไทร วัดบางพระทูนอก วัดราชโอรสราชวรวิหาร วัดนางนองวรวิหาร วัดหนังราชวรวิหาร มีลำคลองต่าง ๆ ที่มีเส้นทางจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าคลองดาวคะนอง - คลองบางขุนเทียน - คลองลัดเข็ดหน้า - คลองบางมด - คลองสนามชัย - คลองบางหลวง และมีสภาพบ้านเรือนที่ยังคงอยู่ในสภาพดั้งเดิม เป็นจำนวนมาก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว เช่น สวนงู ปัจจัยที่สำคัญคือมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่วันละหลายร้อยคนในปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นท้องถิ่นที่ประชาชนมีการร่วมมือ กัน นำเอาจุดเด่นของพื้นที่มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญในแขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง นั่นคือ **“ตลาดน้ำวัดไทร”** ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่มี ประวัติความเป็นมาในอดีตที่น่าสนใจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เคยได้รับความนิยมอีกแห่งหนึ่งใน กรุงเทพมหานคร

ตลาดน้ำวัดไทร เป็นชุมชนที่อยู่ในแขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คึกคักของตลาดน้ำ มีร้านค้าริมคลองยังเน้นการขายสินค้าที่ระลึกให้กับชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ (สกุณี ญัฐพลวัฒน์, 2541:50) จึงถือว่าเป็นแหล่งการค้าที่สำคัญและสะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนบางขุนเทียนและในเขตจอมทองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นแหล่งที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคมาพบปะกันโดยตรงในการซื้อขายสินค้าในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด ตลาดน้ำวัดไทรจะแสดงถึงความหลากหลายของผู้คนในชุมชนที่ดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม และแสดงออกซึ่งวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวพันกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้มาเยือน

เมื่อเวลาผ่านไปพร้อม ๆ กับการก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวก เส้นทางสัญจรทางบกมาแทนที่เส้นทางคมนาคมทางน้ำ ชุมชนที่เคยเป็นสังคมน้ำก็เปลี่ยนแปลงไป ภาพในอดีตที่ตลาดน้ำวัดไทรที่เคยคึกคักก็ลดน้อยลง ปัจจุบันร้านค้าริมคลองของตลาดน้ำวัดไทรได้เปลี่ยนแปลงมาเน้นขายสินค้าที่ระลึกให้กับชาวต่างชาติเสียเป็นส่วนใหญ่ เรือพายที่ชาวบ้านในชุมชนพายขายของมีหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ตลาดน้ำวัดไทรในปัจจุบันจึงเปลี่ยนแปลงจากแหล่งการค้าที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน มาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในเขตจอมทอง

แม้ว่าปัจจุบันตลาดน้ำวัดไทรจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในแขวงบางขุนเทียน และยังมีกลิ่นอายของตลาดน้ำในอดีตหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง ประกอบกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอื่น ๆ ในชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เหมาะแก่การท่องเที่ยว แต่ที่ผ่านมตลาดน้ำวัดไทรและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงยังมีปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ความทรุดโทรมของวัดวาอาราม ทัศนียภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของฝั่งคลอง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

เนื่องจากชุมชนตลาดน้ำวัดไทรและบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ การจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความยั่งยืนจึงต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในพื้นที่มากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง ความสวยงามของทัศนียภาพสองฝั่งคลอง การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดวาอาราม วิถีชีวิตของตลาดริมน้ำ รวมทั้งพัฒนาและจัดสร้างเพิ่มเติมสำหรับสถานที่อำนวยความสะดวกที่ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งนี้โดยอาศัยงบประมาณและการบริหารจัดการของภาครัฐร่วมกับชุมชนท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาดังกล่าว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไพรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดไพรและบริเวณใกล้เคียงใน 5 ด้านคือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผล โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมท้องถิ่น และเป็นข้อมูลในการศึกษาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไพร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไพร

ขอบเขตในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาในการศึกษา ประกอบด้วย 2 ประเด็นคือ
 - 1.1 แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไพร ใน 5 ด้าน คือ
 - 1.1.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา
 - 1.1.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
 - 1.1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
 - 1.1.5 การมีส่วนร่วมในการรับผล

2. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใน 2 รูปแบบ คือ

2.1 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด

2.2 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบ

นิเวศน์โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม

3. ขอบเขตด้านประชากร

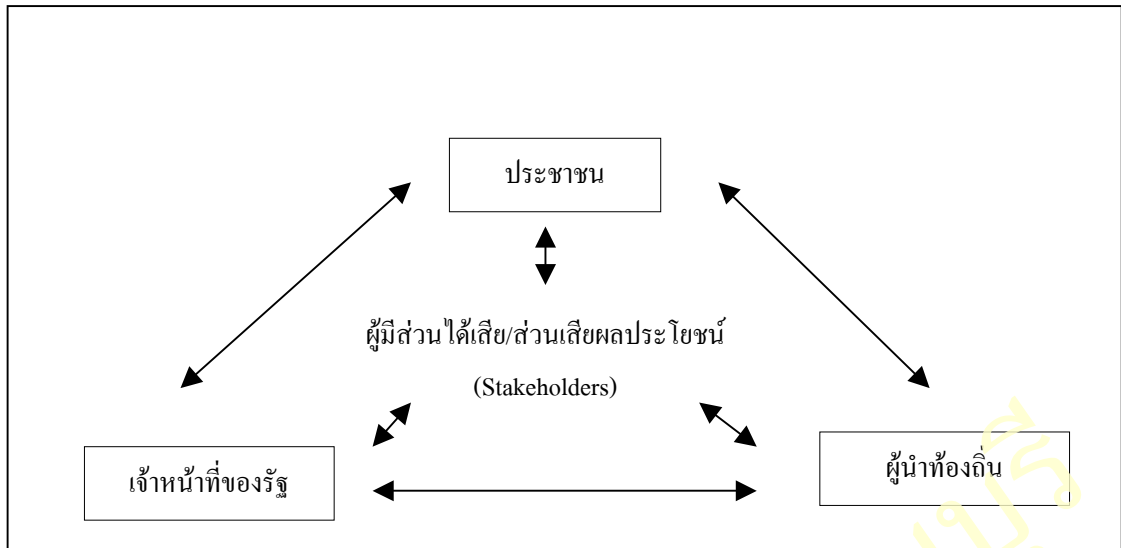
ประชากรที่ศึกษาคือผู้ให้ข้อมูลซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชน ในแขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (keys informant) โดยมีการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 2 คน และการจัดสนทนากลุ่ม ในกลุ่มผู้นำท้องถิ่นจำนวน 10 คน และกลุ่มประชาชนจำนวน 10 คน

4. ขอบเขตของวิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว จากโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 2545) และนำมาเป็นกรอบในการศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในครั้งนี้ได้แสดงไว้ในแผนภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง เขตพื้นที่ที่อยู่อาศัยร่วมกันของประชาชนในท้องที่ตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
2. ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลทั้งชายและหญิงในชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำวัดไทร และมีสถานะทางสังคมในการดำรงตำแหน่งนักรการเมืองท้องถิ่น กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง บุคคลทั้งชายและหญิงในชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำวัดไทร และมีสถานะทางสังคมในบทบาทหน้าที่ของข้าราชการ และลูกจ้างของรัฐ
4. ประชาชน หมายถึง บุคคลทั้งชายและหญิงในชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำวัดไทร และไม่ได้เป็นดำรงสถานะทางสังคมในฐานะผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
5. การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของบุคคลในกิจกรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ด้านคือ
 - 5.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา หมายถึง การมีส่วนร่วมในการศึกษาถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์หรือสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน

5.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งการตัดสินใจในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชน

5.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการ วางนโยบาย สร้างรูปแบบ วางแผนงาน ดำเนินโครงการในกิจกรรมการพัฒนาเพื่อจัดปัญหาและ สนองความต้องการของชุมชน

5.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมการพัฒนาให้มีความต่อเนื่อง

5.5 การมีส่วนร่วมในการรับผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้นในกิจกรรมการพัฒนาทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม

6. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยวและความเป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยเป็นการจัดการทรัพยากรเพื่อ สนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษา เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา ตลาดน้ำวัดไทร
2. ทำให้ได้ทราบแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำ วัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. หลักการและวิธีการสนทนากลุ่ม
5. หลักการและวิธีการสัมภาษณ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

1. ความหมายของการพัฒนาชุมชน

ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ (2534: 3) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยมีการวางแผน

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2523: 15) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น หรือให้เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน

ธวัช ทันทโภาส (2529:31) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ทำความเข้าใจและตัดสินใจและตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตนอย่างเป็นอิสระ ตลอดจนการได้เกิดความคิดว่าตนจะต้องรับผิดชอบต่อชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526: 32) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า หมายถึง การสร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม จากระดับหนึ่งไปสู่ระดับหนึ่ง หรือจากลักษณะหนึ่งไปสู่ลักษณะหนึ่ง

A. Dunham (1958: 119) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า หมายถึง การร่วมกำลังในการดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินงานไปในแนวทางที่ตนต้องการ

John Badeau (1958: 203) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นโครงการชนิดหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถได้รับบริการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีอยู่แล้วไปใช้ประโยชน์

จากความหมายของการพัฒนาชุมชนดังที่แสดงในข้างต้น จะเห็นว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชุมชนในทางที่ดีขึ้น โดยมีการวางแผนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนานั้น ๆ นั้นเอง

2. หลักการพัฒนาชุมชน

สมทรง เขมระวิชานูวัต (2521: 42) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นทั้งกระบวนการ วิธีการ กระบวนการเปลี่ยนแปลง และเน้นแผนงาน กล่าวคือ

(1) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ เพราะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง มีระบบ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องใช้เวลา และอาศัยกรรมวิธีเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง

(2) การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธีเปลี่ยนแปลงจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง โดยเฉพาะการเน้นการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของคนเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ

(3) การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่ใช้ความสามารถของประชาชน และความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชนอย่างถาวร และมีประโยชน์ต่อชุมชน

(4) การพัฒนาชุมชนเป็นแผนงานหรือโครงการ ที่ได้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรการพัฒนาชุมชน เพื่อนำแผนงานหรือโครงการไปปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยคนในชุมชน

3. ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน

ทงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2534: 39) ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญว่ามี 5 ลักษณะคือ

(1) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จิตใจหรือตั้งใจก่อให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนมิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ก่อขึ้น โดยมนุษย์ในที่นี้อาจเป็นสมาชิกในชุมชนหรือบุคคลภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้อง

(2) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย หรือมีจุดหมายและทิศทางที่ชัดเจน

(3) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนหรือโครงการ โดยแผนหรือโครงการนี้อาจกำหนดระยะเวลาสั้นยาวตามความต้องการ เช่น 1 ปี 2 ปี 3 ปี หรือ 5 ปี เป็นต้น ซึ่งแผนการนี้จะป็นแนวทางในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี

(4) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วม หรือกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (people participation) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ประชาชนจงใจก่อขึ้น จึงจำเป็นที่ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชนนั่นเอง

(5) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการควบคุมการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะงานพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีแผนหรือโครงการสำหรับเป็นแนวทาง ซึ่งก็เป็นการแสดงว่างานนี้ต้องการควบคุมการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านใดข้างและเปลี่ยนแปลงเร็วช้าเพียงใด รวมทั้งการควบคุมในการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างได้ดุลระหว่างด้านต่าง ๆ นั่นเอง

4. องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2523:37) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ 10 ประการ คือ

4.1 การพัฒนาชุมชน ก็คือความพยายามที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนภายในชุมชนให้ดีขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้คนหรือชุมชนนั้นมีความเจริญขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้หมายถึงการทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยตนเองในการพัฒนา ด้วยการเข้ามามีความคิดเห็นตัดสินใจ และดำเนินการด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวประชาชน

4.2 การพัฒนาชุมชน มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน การประพฤติปฏิบัติแบบเก่า ๆ ของชุมชนนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างด้วยกัน ด้วยวิธีการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวความคิดที่ถูกทิศทาง

4.3 การดำเนินงานจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทั้งนี้หมายถึงว่ากิจกรรมใด ๆ ที่จะนำไปส่งเสริมให้ประชาชนรับปฏิบัติ จะต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความต้องการอยู่แล้ว หรือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน และสามารถทำให้ประชาชนรู้สึกต้องการได้

4.4 การพัฒนาชุมชนจะต้องใช้หลักการยั่วยุ เร่งเร้า ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่ม และรู้จักช่วยตนเองโดยพลังกลุ่มคน ตลอดจนการดำเนินการไปตามโครงการพัฒนานั้น ๆ

4.5 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน ยั่วยุ และส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทเกิดความคิดริเริ่มขึ้น

4.6 แผนงานพัฒนาที่อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับหน่วยงานรัฐบาลและองค์กรอาสาสมัครเอกชน

4.7 รัฐบาลหรือแหล่งให้ความช่วยเหลือจากภายนอก จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งใดที่เกินความสามารถที่ชุมชนหรือประชาชนจะหามาได้เอง เช่น ความรู้ทางวิชาการ วัสดุ และเงินเท่าที่จำเป็น

4.8 จะต้องมีการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มิใช่การดำเนินการเพียงหน่วยใดหน่วยหนึ่ง เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ และการที่จะพัฒนาชุมชนให้ได้ผล จะต้องเป็นการพัฒนาโดยทั่วไป บังประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นจึงใช้หลักการที่เรียกว่าการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (holistic approach) คือมุ่งพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียว

4.9 ขบวนการพัฒนาชุมชน จะต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก

4.10 วิธีการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยหลักการและแนวทางระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ

ทงคักคี่ คัม ไซ่น้ำ และคณะ (2534:45) ได้แบ่งองค์ประกอบของสิ่งที่ต้องพัฒนาในชุมชนว่ามี 2 ส่วนใหญ่ ๆ ที่เห็นชัด คือ คน และสิ่งแวดล้อมคน โดยทั้งคนและสิ่งแวดล้อมคนจะรวมอยู่ในกิจกรรมพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) การเมือง (2) เศรษฐกิจ (3) การศึกษา (4) สังคม (5) วัฒนธรรม (6) ครอบครัวและประชากร (7) อนามัยและสาธารณสุข (8) นันทนาการ ฯลฯ

5. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

จิระพรรณ กาญจนจิตรรา (2523: 63) ได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

5.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change theories)

กระบวนการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก็คือการพิจารณาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจจำแนกเป็นขั้นตอน และทิศทางที่สังคมนั้นเคลื่อนไหว ลักษณะของสังคมใดสังคมหนึ่ง ณ จุดของการเปลี่ยนแปลง เป็นผลมาจากการพัฒนาซึ่งสามารถอธิบายได้ในขอบเขตของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคม เช่น การเข้าสู่สมัยใหม่ การขยายตัวเป็นเมือง การขยายตัวของอุตสาหกรรม การพัฒนาการ ความแตกต่าง และการกระจายทางเทคโนโลยี เป็นต้น

5.2 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (social action theories)

การพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการกระทำทางสังคมในลักษณะที่ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาซึ่งประกอบด้วยวิธีการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

5.2.1 ความคิดริเริ่ม (initiation) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนต้องการให้ประชาชนรู้จักใช้ความคิดริเริ่มเอง หากไม่มีความคิดริเริ่ม ก็จะต้องใช้หลักการช่วยเหลือ ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่ม หรือยอมรับเอาความคิดใหม่ ๆ ที่สมควรต้องเปลี่ยนแปลง

5.2.2 ดำเนินการถูกต้องตามระเบียบแบบแผน (legitimization) ซึ่งโดยปกติชุมชนจะอยู่ด้วยความเรียบร้อยภายใต้การควบคุมความประพฤติ และประเพณีของสังคมซึ่งเป็นแบบแผนที่ยึดถือกันมาช้านาน เมื่อมีการแนะนำความคิด แนวทาง หรือวิธีการอย่างใหม่เข้ามา สภาวะทางสังคมก็หวั่นไหว เพราะมีความคิดขัดแย้งกันหรือไปยอมรับระหว่างสิ่งดั้งเดิมและสิ่งที่เข้าไปใหม่ อาจเกิดความแตกแยก และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็จะหายไป ดังนั้นการทำงานพัฒนาชุมชนจึงควรต้องพิจารณาถึงทฤษฎีการกระทำ ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการถูกต้องตามระเบียบแบบแผนนี้ด้วย

5.2.3 การบริหาร (execution) คือการดำเนิน โครงการตามแบบแผนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของชุมชนจนบรรลุเป้าหมาย

5.3 ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (social control theories)

ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน คือ การควบคุมสังคมมุ่งไปในแง่ของการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ สถานภาพของบุคคล สถานภาพของกลุ่มและปทัสถานทางสังคม ค่านิยม การทอดทิ้งทางสังคม การควบคุมแบบเผด็จการ การควบคุมแบบประชาธิปไตย วิกฤติการณ์ทางสังคม และความเชื่อทางศีลธรรม โดยมุ่งที่จะให้แต่ละคนประพฤติตามระเบียบข้อบังคับของสังคมที่วางไว้

5.4 ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคม (social organization theories)

เมื่อเราพิจารณาว่าการพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคม ก็อาจจะนำมาอธิบายถึงการพัฒนาชุมชนได้ โดยที่การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นงานพัฒนาความคิด พัฒนาทัศนคติ ให้ความรู้ ความสามารถ มีประสิทธิภาพในขั้นพื้นฐาน การพัฒนาคนและความคิดของคนนี้จำเป็นต้องอาศัยองค์การทางสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยพลังกลุ่มเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความคิดของกลุ่ม ดังนั้นจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมา เมื่อเกิดกลุ่มแล้วก็ได้ใช้กลุ่มในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ

5.4.1 ใช้กลุ่มเพื่อการเรียนรู้ของบุคคล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

5.4.2 ใช้กลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้น เช่น สมาชิกกลุ่มทอผ้า อาจจะปรึกษาหารือกัน เพื่อสร้างกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มขึ้น หรือนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

สมาธ ระนอง (2545 : 27) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็งของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ทนางศักดิ์ คุ่มไข่น้ำและคณะ (2534) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ โอกาส และใช้ออกแสดงออกซึ่งความรู้สึกร่วมคิด แก้ไขปัญหาความต้องการของตนเอง โดยการช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

สุจรรยา เจริญไชย (2538) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ว่า เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันใน 3 มิติ คือ เป็นการเข้าร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและไม่ควรทำ ก่อนที่จะตัดสินใจเสียสละในการพัฒนาลงมือตามที่ได้ตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการรับแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานนั้นด้วย

จากความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาข้างต้น จะเห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา เป็นเรื่องของการเข้าไปร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับผลตอบแทนในลักษณะการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการพัฒนานั้น ๆ ด้วย

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา

ลักษณะการมีส่วนร่วมของ ศิมาธ ระนอง (2545:41) ได้กล่าวไว้ว่ามีลักษณะ 5 ประการ คือ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหา (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล และ (5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผล

ทั้งนี้ มีขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย การพัฒนาดังนี้

(1) การร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองต่อความต้องการของชุมชน

(2) การร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

(3) การร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

(4) การร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) การร่วมปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

(6) การร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน

(7) การร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้

(8) การร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรม ที่ทำไว้กับเอกชนและภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543: 45) ได้ กำหนดลักษณะของกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาไว้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนา คือการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยี ท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

วีรชัย เอี่ยมโสด (2543 : 33) ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตน ซึ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ดังนี้

(1) ให้ความสำคัญกับบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น (local participation' role) การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะมีพลังผลักดันในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากกิจกรรมนั้น ๆ อำนวยผลกำไรให้กับประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้น คณะกรรมการของท้องถิ่นจะเป็นผู้ที่สามารถดำเนินการในการควบคุมการเจริญ

เติบโตและพัฒนาการของท้องถิ่นตนเอง การขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอาจทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในทางลบมากกว่าทางบวก

(2) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา เพื่อสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ในการต่อรอง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนรวมสรรพกำลังความสามารถของตนในการบริหารจัดการและควบคุมทรัพยากร รวมทั้งการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนท้องถิ่น

(3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในวัฏจักรของโครงการ (local participation in the project cycle) กล่าวคือ ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการหรือทุกกิจกรรมของโครงการที่เกี่ยวข้องเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การสำรวจข้อมูลเพื่อวางแผนโครงการ การดำเนินโครงการ และการติดตามประเมินผลโครงการ หากประชาชนท้องถิ่นขาดความรู้ความสามารถในประเด็นเหล่านี้ ควรจัดการฝึกอบรมเสริมความรู้ให้กับคนท้องถิ่นด้วย

(4) การสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชน (creating stakeholders) เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของในโครงการของประชาชนท้องถิ่น การสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชนสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ เปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลเป็นเจ้าของกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

(5) เชื่อมโยงผลกำไรไปสู่การอนุรักษ์ (linking benefits to conservation) โดยความพยายามให้กิจการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีการจ้างงานในชนบท และมีการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนท้องถิ่นเหล่านี้ทุกคนจะปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของตน ซึ่งทุกคนจะถือว่าเป็นสินค้านำรายได้และผลประโยชน์มาสู่ตน

(6) การกระจายผลกำไร (distributing benefits) การออกแบบวางแผนและดำเนินโครงการท่องเที่ยวควรมีการระบุให้ชัดเจนว่า ประชาชนท้องถิ่นจะได้ผลประโยชน์อะไร ผลประโยชน์จะกระจายไปทั่วทุกคนอย่างไร และเป็นระยะเวลาานเท่าไร

(7) การระบุผู้นำท้องถิ่น (identifying community leader) การทำงานในชุมชนนั้นสิ่งแรกที่พึงกระทำคือการค้นหาผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการจัดการประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับชุมชนในเบื้องต้น ผู้นำท้องถิ่นนี้อาจเป็นผู้อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น ครู เกษตรตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำทางความคิด เป็นต้น

(8) การนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน โดยอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนับได้ว่าเป็นบุคคลภายนอกชุมชนที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในที่นี้หมายถึงนักพัฒนาหรือ

กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสนใจในการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น การนำแนวความคิด เทคโนโลยี หรือกิจกรรมใหม่ ๆ เข้าสู่ ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ผู้นำเปลี่ยนแปลงสามารถเป็นผู้นำสิ่งเหล่านี้เข้าไปในชุมชนได้รวดเร็วกว่า วิธีอื่น ๆ

(9) การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมใด ๆ ต้องทำความเข้าใจพื้นที่นั้น ๆ เป็นอย่างดี (understanding site specific conditions) ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีรูปแบบของการมีส่วนร่วม และรูปแบบของการพัฒนาใด ๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกสถานการณ์ ดังนั้นก่อนมีการออกแบบ วางแผนดำเนินกิจกรรมใด ๆ ควรมีการศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ ลักษณะทาง เศรษฐกิจของพื้นที่ ลักษณะทางสังคมของประชาชนและทรัพยากร ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมา ใช้ในการตัดสินใจในการออกแบบวางแผนโครงการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและสามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

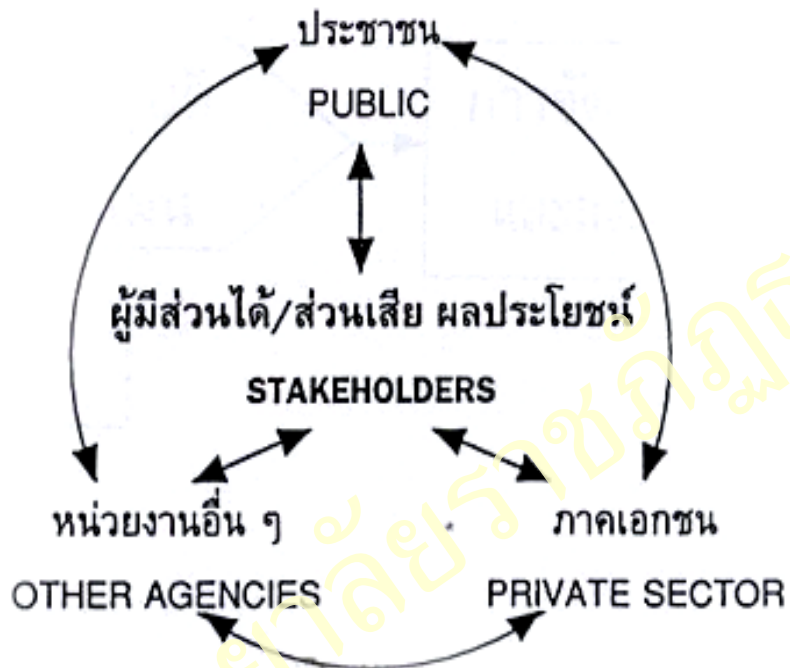
(10) การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้า (monitoring and evaluation progress) การดำเนินโครงการจำเป็นต้องติดตามความก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูล เหล่านี้มาใช้ในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนยุทธวิธีหรือวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนไป นอกจากนี้ กิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จเกิดผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อมหรือเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชนประเด็นใดบ้าง เพื่อนำข้อมูลข่าวสาร เหล่านี้มาชี้แจงแผนปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนโครงการต่อไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ชุมชน เป็นจุด สำคัญในการกระจายอำนาจการบริหารและพัฒนาจากส่วนกลางสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยประชาชนใน ท้องถิ่นได้ร่วมกันคิดและกำหนดแนวทางในการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมอาจอยู่ในรูปของกลุ่ม อาสาสมัครหรือกลุ่มพัฒนาต่าง ๆ ในการร่วมกันกับฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อวิพากษ์ เสนอแนะ และร่วมกิจกรรมการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ปัจจุบันการจัดการสิ่งแวดล้อม และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น มีการกำหนดแผนการจัดการร่วมกัน (planning and management together) โดยให้ประชาชนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ และภาคเอกชนได้ตัดสินใจ ต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นตนเองอย่างเป็นธรรมและยอมรับได้ทุกฝ่าย

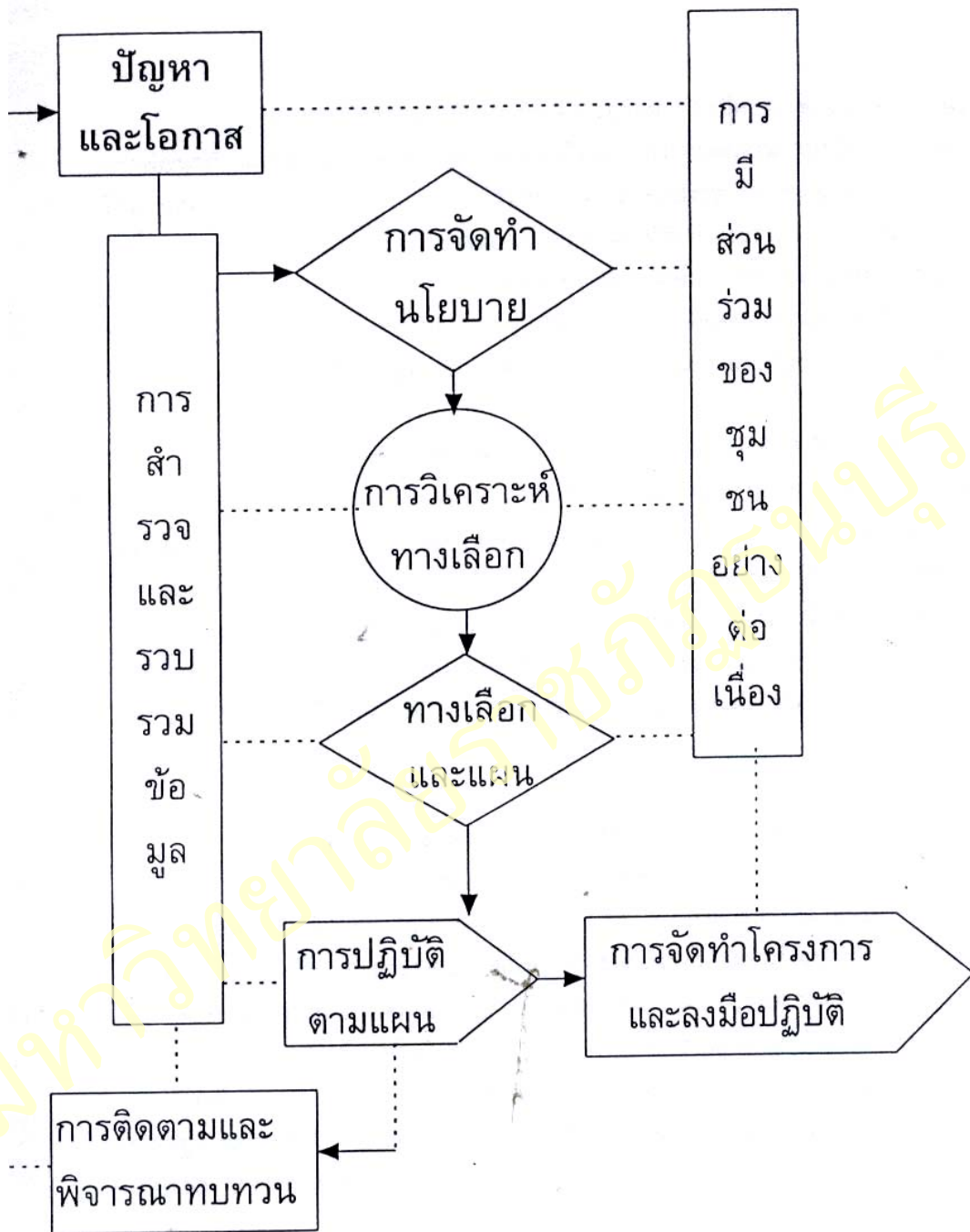
จากรายงานฉบับสมบูรณ์ในโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2545:4 – 5) ได้เสนอแผนภาพการวางแผนและการจัดการร่วม (planning and anaging) ไว้ในแผนภาพที่ 2 และแผนภาพที่ 3 ดังนี้

การวางแผนและการจัดการร่วมกัน
PLANNING & MANAGING

ภาพที่ 2 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกันแบบ stakeholders

ที่มา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2545 : 4 – 5.

ภาพที่ 3 กระบวนการวางแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน

ที่มา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2545 : 4 – 6.

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว

ด้วยเหตุที่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว นั้น ถือได้ว่ามีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นและ จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย ผลการศึกษาประกอบด้วยสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องใน 3 ด้าน คือ

4.1 ด้านข้อมูลข่าวสาร

(1) ควรให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับข้อมูลข่าวสารตั้งแต่ขั้นเริ่มแรกของโครงการ โดยควรมีความโปร่งใส และข้อมูลข่าวสารดังกล่าวต้องมีความชัดเจนตรงกับข้อเท็จจริง

(2) ควรมีกฎ กติกาและกระบวนการในการรับฟังและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น ผู้ได้รับผลกระทบ อาทิ การประชุมหรือสัมมนา หรือการประชาพิจารณ์ เป็นต้น

4.2 ด้านบทบาทของจังหวัด อำเภอ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

(1) ควรมีบทบาทที่เป็นกลางในปัญหา ผลกระทบหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยไม่เข้าข้างฝ่ายหน่วยงานเจ้าของโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสำรวจศึกษาข้อมูลและดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน เหล่านั้น ตลอดจนควรให้มีตัวแทนของชุมชนท้องถิ่น ผู้ได้รับผลกระทบเข้าร่วมพิจารณาในบางเรื่อง ที่มีผลโดยตรงต่อประชาชน

(2) การเป็นสื่อกลางในการนำข้อมูลและข้อเท็จจริงจากชุมชนท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ไปสู่หน่วยงานรัฐบาลหรือองค์กรที่รับผิดชอบ

4.3 ด้านบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มอาสาเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการการป้องกันและการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดเวทีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นระหว่างทุกฝ่าย ในการหาข้อสรุปที่สร้างสรรค์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีโครงการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นข้างต้น จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จะเป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันรับผลและติดตามผล ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนก็มิรูปแบบเช่นเดียวกัน คือการที่ผู้มีส่วนได้

ส่วนเสีย (stakeholders) หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เช่น ประชาชน ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า เป็นการศึกษาถึงแนวทางของชุมชนท้องถิ่น อันประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน ในการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผล เพื่อพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยไว้ว่า “ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับรากฐานของวิถีชีวิตของประชาชนเป็นหลักได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม การจัดการการท่องเที่ยวของประเทศแท้ที่จริงได้แบ่งรูปแบบในอดีตถึงปัจจุบันไว้ชัดเจน เป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติและ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (รวมประวัติศาสตร์และโบราณคดี) ต่อมาในระยะหลังได้มีแนวทางที่ต้องการให้การท่องเที่ยวคำนึงถึงความต้องการในการอนุรักษ์หรือการรักษาวัฒนธรรมชุมชนให้มากขึ้น

1.1 ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.1.1 การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน หย่อนใจ ความสนุกสนานความชื่นชมในแหล่งธรรมชาติเป็นหลักจัดเป็น “การท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural tourism)”

1.1.2 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ จัดเป็น “การท่องเที่ยววัฒนธรรม (cultural tourism)”

1.1.3 การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการพักผ่อนสนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ ที่มุ่งเน้นการได้รับบริการที่เหมาะสม จัดเป็น “การท่องเที่ยวแบบบันเทิงและการกีฬา (sport and entertainment tourism)”

1.1.4 การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ซึ่งอาจมีหรือไม่มีการศึกษาดูงานและการทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยก็ได้ ถูกจัดให้เป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง เรียกว่า “การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (business and convention tourism)”

1.2 ระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวทั้ง 4 ประเภท อาจแบ่งระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ 4 รูปแบบที่ต้องการการจัดการแตกต่างกัน คือ

1.2.1 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเหล่านี้ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) ซึ่งครอบคลุมการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทั้งหมด

1.2.2 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ จัดเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism)

1.2.3 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยวันทนาการประชุม และสัมมนา (recreation and convention tourism)

1.2.4 การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังมี แอบแฝงอยู่ในทุกส่วนหรือมีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวทางเพศ (sex-tour) กาสีโน (casino) และเกมส์กีฬาบางประเภท เป็น การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม immorality tourism)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวใน 2 รูปแบบแรกคือการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาใน

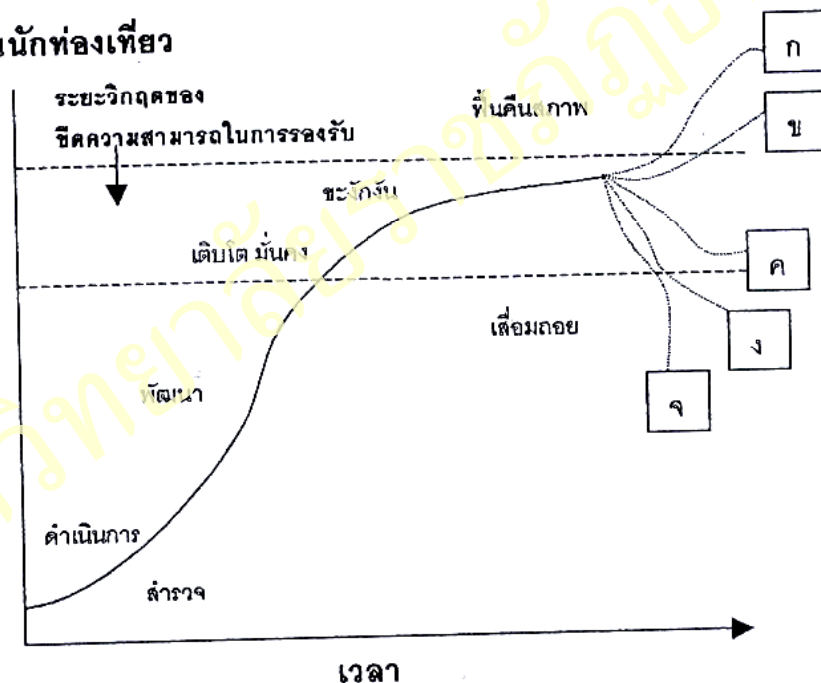
แหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. หลักการของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พวงเพ็ชร รัตนสิน (2545: 5) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า รูปแบบของการพัฒนาคือการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเอาไว้ด้วยกันในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อคงสภาพที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต่าง ๆ มักประสบกับวิวัฒนาการใน 6 ขั้นตอน คือ การสำรวจ การดำเนินการ การพัฒนา การเติบโตมั่นคง การชะงักงัน และท้ายที่สุดคือการเสื่อมโทรม ดังแผนภาพที่ 4 ดังนี้

จำนวนนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 วงจรการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ที่มา : Butler, 1980 อ้างถึงใน พวงเพ็ชร รัตนสิน, 2545: 10.

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถือเป็นเรื่องของพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและความเป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการปกป้องรักษาและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวที่มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อ

ตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

พวงเพ็ชร ชนสินค้า (2545: 13) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีหลักการที่สำคัญคือ

(1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainable) ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว

(2) การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย (reducing over – consumption and waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

(3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (maintaining diversity) มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

(4) การประสานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ และการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่จะช่วยศึกษาภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

(5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (supporting local economies) ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

(6) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว (involving local communities) ซึ่งจะไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

(7) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชากรท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง (consulting stakeholders and the public) มีความจำเป็นในอันที่จะร่วมงานกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

(8) การฝึกอบรมบุคลากร (training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อช่วยยกระดับของการบริการการท่องเที่ยว

(9) การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล (marketing tourism responsibly) จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

(10) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (undertaking research) จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถือเป็น การเปลี่ยนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาแบบเดิม มาเป็นการพัฒนาแบบใหม่ที่มีความสำคัญ คือ

(1) การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบธรรมชาติของพื้นที่ โดยประเมินคุณค่าและความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบที่มีต่อสภาพแวดล้อม

(2) การพัฒนาต้องให้มีความกลมกลืนสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่และภูมิทัศน์ในธรรมชาติ

(3) รักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องของรูปแบบทางธรรมชาติของพื้นที่ หลีกเลี่ยงการออกแบบที่แบ่งซอยพื้นที่เป็นแปลงย่อย ๆ

(4) ส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ การออกแบบพัฒนาพื้นที่จะต้องเน้นถึงการป้องกันและรักษาห้วยถินไว้

(5) การพัฒนาพื้นที่ควรพิจารณาเลือกบริเวณที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว ก่อนที่จะเลือกพัฒนาพื้นที่ใหม่ที่ยังคงสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์กว่า

(6) เมื่อการดำเนินการก่อสร้างหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในพื้นที่พัฒนาแล้วเสร็จลง จะต้องมีการซ่อมเสริมและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายหลังการก่อสร้างให้ใกล้เคียงสภาพธรรมชาติเดิมให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศวิทยา

ทั้งนี้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมหรือความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงในสองปัจจัยคือ ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวในการรองรับผลกระทบจากการพัฒนา และการรับรู้หรือความรู้สึกของนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้ การวัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอาจพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้

(1) ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ หรือขีดจำกัดของพื้นที่ที่สามารถรองรับได้โดยไม่เกิดผลกระทบด้านกายภาพ

(2) ความสามารถในการรองรับทางจิตวิทยาหรือการรับรู้ หรือจุดต่ำสุดของความสนุกที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถยอมรับได้

(3) ความสามารถในการรองรับทางสังคม หรือความอดทนที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อนักท่องเที่ยว หรือระดับความหนาแน่นของการใช้พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวยอมรับได้

(4) ความสามารถในการรองรับทางเศรษฐกิจ หรือความสามารถที่จะรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยไม่ทำลายกิจกรรมที่ดีของท้องถิ่น

3. การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้กำหนดให้ปรับกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการถ่ายโอนการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชนจากส่วนกลางให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนาขีดความสามารถให้แก่องค์กรท้องถิ่นให้พร้อมรับการถ่ายโอนภารกิจตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังกำหนดให้เสริมเครือข่ายการประสานงานและการทำงานร่วมกันขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมให้ความรู้แก่แกนนำชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และริเริ่มของชุมชน

ทั้งนี้ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการมีศักยภาพของชุมชนเพื่อที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นชุมชนของตน คือ ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคม (พวงเพ็ชร ชนสิน, 2545: 22) กระบวนการชุมชนเข้มแข็งและกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นชุมชนของตน สะท้อนได้จากสิ่งต่อไปนี้คือ

(1) ชุมชนท้องถิ่นมีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นเป็นรูปธรรม สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ

(2) ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพที่พึ่งพาตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากร ของการยังชีพพื้นฐานในครอบครัวตนเอง แม้จะมีการพึ่งพาทภายนอกก็อยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรร การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับสูง ไม่ว่าจะด้านอาชีพ ความเป็นอยู่ หรือประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ

(3) ชุมชนท้องถิ่นสามารถควบคุมและจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง เป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกภายในชุมชน กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก ไม่ว่าจะปัญหาเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม

(4) ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยี มีผลให้ชุมชนมีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง

กล่าวได้ว่าในส่วนของการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นชุมชนใด ๆ จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สิ่งที่สำคัญเกิดจากการที่ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในตนเอง เพื่อที่จะสามารถจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้

หลักการและวิธีสนทนากลุ่ม (focus group)

1. ความหมายของการสนทนากลุ่ม

โยธิน แสงวดี (2541: 140) ได้ให้ความหมายของการจัดสนทนากลุ่มไว้ว่า หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (key information) ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนี้จะได้รับการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น และสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด

สุชาติ ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2544: 290) ได้กล่าวถึงการสนทนากลุ่มหรือการซักถามกลุ่มว่าเป็นลักษณะของการเก็บข้อมูลวิธีหนึ่ง ซึ่งกระทำโดยการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลมาประชุมกัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อซักถามเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตามต้องการ โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

วิระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวดี (2531: 38) ได้กล่าวถึงการสนทนากลุ่มว่าเป็นวิธีการอันหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความนึกคิด จิตใจ และพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า โดยคำถามในวงสนทนากลุ่มจะเป็นคำถามถึงความรู้สึก การตัดสินใจ การให้เหตุผล แรงจูงใจ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนความประทับใจ เป็นต้น

สุทธิ ชัดติยะ (2545: 23) ได้ให้ความหมายของการจัดสนทนากลุ่มไว้ว่า หมายถึง วิธีการเก็บข้อมูลที่ปรับปรุงข้อดีของการพูดคุยตามธรรมชาติ หรือวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบธรรมชาติโดยการทำเทียมและเลียนแบบธรรมชาติ ด้วยการกำหนดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล การ

กำหนดเวลาสนทนา การกำหนดสถานที่สนทนา การกำหนดหัวข้อสนทนาและการสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองแบบธรรมชาติ

จากความหมายและทักษะเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มดังที่แสดงไว้ข้างต้นจะเห็นว่า การสนทนากลุ่มนั้นเป็นขั้นตอนในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการ โดยการรวมกลุ่มกันพบปะสนทนา เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูล และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลนั่นเอง

2. องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม

โยชิน แสง (2541:143-144) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

2.1 สิ่งแรกที่ต้องทำในเรื่องของการสนทนากลุ่มคือ การกำหนดเรื่องที่จะทำการศึกษา การกำหนดหัวข้อเรื่องนี้ อาจเกิดมาจากแนวคิด ทฤษฎี หรือเรื่องที่สนใจศึกษานั้นเอง

2.2 กำหนดตัวแปรหรือตัวบ่งชี้ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาสร้างเป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนา ซึ่งการกำหนดตัวแปรนั้นก็จำแนกแยกแยะมาจากวัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นเอง โดยวัตถุประสงค์ต้องการทราบอะไรก็กำหนดตัวแปรออกมา แล้วนำมาสร้างเป็นแนวคำถามย่อย ๆ

2.3 แนวทางในการสนทนากลุ่ม ไล่จากการนำตัวแปรที่กำหนดมาเรียบเรียงเป็นหัวข้อย่อย จัดลำดับผูกเป็นเรื่องราว นำการเสนอสนทนาให้เป็นขั้นตอนและสละสลวยเป็นลำดับความคิด

2.4 แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เป็นแนวทางในการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมในกลุ่มสนทนา ที่ถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในการศึกษาครั้งนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด แบบคัดเลือกนี้อาจทำเป็นแบบสอบถามย่อย ๆ หรือเป็นตารางคัดเลือกก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้วิจัยที่จะกำหนด และจะต้องมีแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในแต่ละครั้งเก็บไว้ด้วย เพราะบางครั้งอาจมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์อีกต่อไปด้วย

2.5 บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรจะต้องประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้คือ

2.5.1 พิธีกร ซึ่งเป็นผู้นำและกำกับการสนทนาให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการสนทนา

2.5.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา ซึ่งเป็นผู้ที่คอยจดบันทึกคำสนทนา และคอยสังเกตอาการปฏิกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่มด้วย รวมทั้งคอยสะกิดเตือนพิธีกรในกรณีที่พิธีกรลืมคำถามหรือข้ามคำถาม นอกจากนั้นอาจทำหน้าที่เขียนผังการสนทนากลุ่มให้พิธีกรด้วย เพื่อจะช่วยให้พิธีกรทราบว่าในกลุ่มมีใครบ้าง ชื่ออะไร และจะได้ทราบว่าใครนั่งตรงไหน พูดย่ออะไรบ้าง

2.5.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป ทำหน้าที่คอยกันผู้เข้าร่วมวงในกลุ่มที่ไม่ได้รับเชิญ และคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาในด้านต่าง ๆ เช่น คอยบริการน้ำขนม เปลี่ยนเทป บันทึกเทป เป็นต้น

2.6 อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เทปบันทึกเสียง ซึ่งควรมี 2 เครื่อง และบันทึกเหลื่อมกัน 5 นาที และควรมี เทปเปล่า สมุดจดบันทึก ดินสอ ปากกา ยางลบ ฯลฯ

2.7 อุปกรณ์เสริมการสนทนากลุ่ม เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้การสนทนาดำเนินไปด้วยบรรยากาศราบรื่นและดูเป็นธรรมชาติ ไม่เครียด ได้แก่ น้ำดื่ม ขนม ของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ หรืออาจเป็นรูปภาพ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้เข้าใจเรื่องราวหรือประเด็นที่จะถามมากยิ่งขึ้น

2.8 สถานที่ที่จะจัดสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดให้แน่นอนว่าจะศึกษาในห้องถ้ำหรือหมู่บ้าน โดยจัดสถานที่ให้สะดวกแก่สมาชิกในกลุ่มมากที่สุด และมีสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีสิ่งรบกวนจนเกินไป

2.9 ของกำนัลหรือของที่ระลึก ซึ่งเป็นของที่มอบให้สมาชิกกลุ่มสนทนาก่อนจะจากกันไป ซึ่งไม่ใช่ค่าจ้าง แต่เป็นการมอบของที่ระลึกเพื่อให้รำลึกว่าครั้งหนึ่งเคยมานั่งถกเถียงประเด็นปัญหาด้วยกันเมื่อมีโอกาสหนึ่ง

2.10 ระยะเวลาของการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งพิธีกรควรใช้เวลาในการสนทนาไม่เกิน 2 ชั่วโมง 15 นาที และรวมระยะเวลาตั้งแต่ต้อนรับสมาชิกกลุ่มจนกระทั่งจบการสนทนากลุ่มก็จะประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที พอดี

3. ขั้นตอนการดำเนินการสนทนากลุ่ม

วิระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยชิน แสวงดี (2531: 40) ได้กล่าวถึงการดำเนินการสนทนากลุ่มไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 การแนะนำตัวเองและเพื่อนสมาชิก เมื่อสมาชิกกลุ่มมาพร้อมกันแล้วก็เริ่มดำเนินการสนทนา โดยผู้ดำเนินการสนทนาในที่นี้คือพิธีกรจะแนะนำตนเองและทีมงานอันประกอบด้วย ตัวพิธีกร ผู้จดบันทึก และผู้บริการทั่วไป บางครั้งอาจมีผู้สังเกตการณ์ (observer) ด้วย

3.2 การอธิบายจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการสนทนา รวมทั้งการบอกให้ทราบว่ามีกระบวนการบันทึกเทปคำสนทนา ตลอดจนการยกประเด็นปัญหา และการจดบันทึกคำสนทนาด้วย

2.3 การเกริ่นนำด้วยคำถามอ่อนเครื่องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นในวงสนทนา

3.4 การเริ่มตั้งคำถามในแนวการสนทนาตามที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งหลังจากพิจารณาแล้วว่าสมาชิกภายในกลุ่มเริ่มคุ้นเคยกับเราดีแล้ว โดยทิ้งช่วงให้มีการถกเถียงและโต้แย้งกันให้พอสมควร

3.5 พยายามสร้างบรรยากาศในกลุ่มสนทนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ควบคุมการสนทนาไม่ให้หยุดนิ่ง และอย่าชักคนใดคนหนึ่งมากจนเกินไป

3.6 พยายามควบคุมการสนทนาอย่าให้เกิดการข่มกันทางความคิด คือควบคุมมิให้คนที่พูดเก่งในกลุ่มได้ชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มคล้อยตามคนที่พูดเก่ง และพยายามสร้างบรรยากาศให้คนที่ไม่ค่อยได้พูดได้แสดงความคิดเห็นออกมาให้ได้

3.7 พิธีกรควรจะต้องเป็นคนที่ซักถามเก่ง มีพรสวรรค์ในการพูดคุย มีการเว้นจังหวะการถามที่ดี ถามซ้ำ ๆ ละเอียด และต้องมีการพูดแทรกตลอดอย่างเหมาะสมด้วย เพื่อจะช่วยให้บรรยากาศการสนทนากลุ่มสนุกไม่เหนื่อยล้า

4. ข้อดีและข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลโดยอาศัยความร่วมมือกับบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มสนทนาในการตอบคำถามและร่วมแสดงความคิดเห็น วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลประเภทนี้จึงมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ซึ่ง โยธิน แสงศิริ (2541: 146 - 149) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

4.1 ข้อดีของการจัดสนทนากลุ่ม

4.1.1 เป็นการนั่งสนทนาระหว่างนักวิจัยกับผู้รู้ข้อมูลหลาย ๆ คนที่เป็นกลุ่ม ดังนั้นจึงก่อให้เกิดการเสวนากันในเรื่องที่สนใจไม่มีการปิดบัง เพราะกลุ่มใหญ่มีการแสดงความคิดเห็น ถ้าประเด็นต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอก็สามารถซักถามต่อไปได้เพื่อหาคำตอบที่ชัดเจนที่สุดที่สุดในกลุ่ม คำตอบที่ได้จากการถกประเด็นปัญหาซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการถกกรองซึ่งแนวความคิดและเหตุผลแล้วไม่มีการตีประเด็นปัญหาผิดไปเป็นอย่างอื่น

4.1.2 การสนทนากลุ่ม เป็นการสร้างบรรยากาศการสนทนาให้เป็นกันเองระหว่างผู้นำการสนทนากับสมาชิกกลุ่มสนทนาหลาย ๆ คนพร้อมกัน จึงลดสถานะการเขินอายออกไป สมาชิกในกลุ่มกล้าคุย กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นเพราะมีพวกที่ลักษณะคล้าย ๆ กัน อยู่ด้วยข่มไม่อาย – เขิน ในการตอบคำถามหรือโต้แย้งและไม่เกรงว่าจะบันทึกไปทำอะไรเพราะเป็นคำตอบของหลายคนในเวลาเดียวกัน

4.1.3 การใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ถ้านักวิจัยเป็นผู้ดำเนินการเอง แม้ว่าแนวคำถามจะไม่ละเอียดนัก หรือยังไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาเท่าที่ควร แต่เมื่อดำเนินการสนทนาไปแล้ว นักวิจัยก็สามารถสร้างแนวคำถามขึ้นมาได้โดยการตั้งคำถามต่อจากคำตอบที่สมาชิกกลุ่ม

ตอบมา หรือวิพากษ์คำถามนั้น โดยการโต้แย้ง ซึ่งวิธีการดังนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลละเอียดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษามากขึ้น

4.1.4 คำตอบจากการสนทนากลุ่มก็มีลักษณะเป็นคำตอบของเหตุผลคล้าย ๆ กับการรวบรวมข้อมูลแบบเชิงคุณภาพวิธีอื่นเหมือน ๆ กัน ซึ่งใช้ประโยชน์เสริมในการอธิบายข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณหรือใช้ก่อนการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ คือนำไปใช้เป็นการหาคำตอบมาเป็นแนวทางในการร่างแบบสอบถามและตั้งคำถาม นอกจากนี้ก็เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเหตุผลสำหรับนักวิจัยแบบกรณีศึกษาเฉพาะ (case study) หรือเจาะข้อมูลเป็นแนวทางในการสำรวจข้อมูลใหญ่ต่อไป คือเป็นการใช้เป็นการศึกษานำร่อง (pilot study) ไปก่อนนั่นเอง

4.1.5 ประหยัดเวลาและงบประมาณของนักวิจัย ในการศึกษาเรื่องเดียวกันจากประชากรบางกลุ่มในบางชุมชนบางแห่ง เพราะแทนที่จะต้องเสียเวลาไปนั่งสังเกตการณ์และเข้าร่วมทำความเข้าใจสนทนากลุ่มเป็นเดือนเป็นปีกว่าจะเจาะข้อมูลได้ เพียงแต่การใช้การสนทนากลุ่มและวางรูปแบบประเด็นคำถามให้เหมาะสม พิจารณากลุ่มเจาะ (focused group) ให้ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก็จะได้คำตอบเท่ากับการเสียเวลานั่งสังเกตหรือทำความเข้าใจสนทนากลุ่มที่ต้องใช้เวลานาน

4.1.6 ทำให้ได้รายละเอียดลึกซึ้ง สามารถตอบคำถามประเภททำไมและอย่างไร ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถบอกได้

4.1.7 การสนทนากลุ่มจะช่วยบ่งชี้อิทธิพลของวัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมนั้นได้ เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน ผลการสนทนากลุ่มเล็กอาจใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มใหญ่ได้ในบางเรื่องบางชุมชน และผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะให้ภาพของลักษณะสังคม มิใช่ภาพเฉพาะรายบุคคล

4.1.8 สภาพของการสนทนากลุ่มช่วยเราให้เกิดข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน เพราะสภาพของกลุ่มเกิดจากการเลือกสรรคนที่มีคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง ขอมเปิดเผยพฤติกรรมมากกว่าการสัมภาษณ์เดี่ยวนั่นเอง

4.2. ข้อจำกัดของการจัดสนทนากลุ่ม

4.2.1 ถ้าวัตถุประสงค์ของการวิจัยยังคลุมเครือไม่ชัดเจน ก็ยากต่อการกำหนดตัวแปรและการสร้างแนวคำถาม การสนทนากลุ่มก็จะสะเปะสะปะ และได้คำตอบไม่สอดคล้องกับสิ่งที่อยากจะรู้จริง ๆ

4.2.2 การสร้างแนวคำถาม จะต้องเรียบเรียงแนวคำถามให้ดีไม่วากวน และจะต้องมีการทดสอบแนวคำถามเสมอก่อนที่จะใช้จริง (pretest) จะทดสอบ โดยการจัดกลุ่มสนทนา หรือการทำการสนทนาแบบเจาะลึกก็ได้ เพราะถ้าวางรูปแบบแนวคำถามไม่ราบรื่นและไม่ต่อเนื่องกัน

แล้ว จะทำให้การถามวาทกรรม คนถามจะเบื่อหน่ายและคนร่วมสนทนาก็จะงง ไม่ทราบว่าจะคุยอะไรกันแน่

4.2.3 การคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมวงสนทนา จะต้องได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยต้องมีลักษณะต่าง ๆ ที่เหมือนกัน (homogeneous) ไม่ขัดแย้งกันและกัน นอกจากนี้จะต้องไม่นำคนที่เห็นศัตรูกันมาอยู่ในกลุ่มเดียวกัน จะทำให้บรรยากาศกลุ่มเสีย เพราะทั้งสองฝ่ายจะคอยแต่ข่มหรือแก้งคำตอบซึ่งกันและกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะนั่งเงียบขรึมไปเลยก็ได้

4.2.4 คำตอบในวงสนทนาบางคำตอบอาจจะไม่ได้จากการสนทนากลุ่ม เพราะผู้เข้าร่วมวงสนทนาคิดว่าสิ่งที่ต้องตอบไปนั้นนักวิจัยรู้ที่อยู่แล้ว เกรงว่าตอบไปจะเป็นการ “เอามะพร้าวหัวไปขายสวน” นักวิจัยก็เลยไม่ได้คำตอบที่ต้องการ หรืออีกประเด็นหนึ่ง ถ้าพฤติกรรมหรือความคิดเห็นหรือทัศนคติในบางเรื่องซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน อาจจะไม่ได้รับการเปิดเผยในวงสนทนากลุ่ม ต้องใช้วิธีการนั่งสนทนาแบบตัวต่อตัวนอกวงสนทนากลุ่มแทนจึงจะได้คำตอบเปิดเผยออกมา

4.2.5 เหตุการณ์หรือพฤติกรรมหรือคำตอบในบางประเด็นถ้าถามที่สมาชิกกลุ่มคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาและเคยชินอยู่แล้ว บางที่สมาชิกกลุ่มนี้ก็ไม่ถึง ลืมหยิบยกมาตอบ ทำให้นักวิจัยไม่ได้รับคำตอบในคำถามประเด็นดังกล่าว

4.2.6 ถ้าพิธีกรไม่ได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้ดำเนินการสนทนาที่ดี เตรียมตัวไม่พร้อม นั่งคุมเกมสนทนาไม่ได้ ก็จะทำให้วงสนทนาดำเนินไปได้ไม่ราบรื่น อาจทำให้เสียรูปกลุ่มเสียไปเลยก็ได้

4.2.7 การสนทนากลุ่มทำได้เพียงบางเรื่องเท่านั้น มิใช่ว่าจะทำการศึกษาได้ทุกเรื่อง ดังนั้นนักวิจัยจะต้องพิจารณาว่า เรื่องใดควรจะใช้การสนทนากลุ่ม ถ้าใช้การสนทนากลุ่มจะคุ้มกันหรือไม่ จะได้คำตอบมากมายพอกับการวิเคราะห์และตีความไหม นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงกลุ่ม พื้นที่ตัวอย่าง และจำนวนของกลุ่มที่จะจัดด้วยว่าเรื่องแต่ละเรื่องนั้นจะจัดที่กลุ่ม มีกลุ่มเปรียบเทียบกับหรือไม่อย่างไร ดังนี้ เป็นต้น

4.2.8 การสนทนากลุ่ม เป็นการนั่งถกเถียงประเด็นปัญหากันในวงสนทนาของผู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร อาชีพ ฯลฯ ตลอดจนภูมิหลังต่าง ๆ ดังนั้นในบางเรื่องหรือบางหัวข้อของการสนทนา พิธีกรอาจจะต้องเป็นเพศหญิงหรือเพศชายอยู่กับความเหมาะสมของเรื่องและของกลุ่ม เช่น เรื่องเกี่ยวกับสตรีพิธีกรก็ควรเป็นสตรี จะได้ไม่ต้องเงินอายกัน ดังเช่นการจัดสนทนากลุ่มเกี่ยวกับเรื่องการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิดอย่างนี้เป็นต้น แต่บางเรื่องจะเป็นผู้หญิงถามผู้ชายหรือผู้ชายถามผู้หญิงก็ได้ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ทำการศึกษา

4.2.9 ภาษาในการพูดคุยกันนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นพิธีกรควรจะพูดภาษาของสมาชิกในกลุ่มสนทนาหรือในพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพราะจะเป็นการง่ายต่อการสื่อความหมาย การถาม การสร้างบรรยากาศ ตลอดจนการควบคุมเกมให้เป็นกันเอง พิจารณาถึงรูปแบบกลุ่มที่ใช้ภาษาเดียวกัน จะเหมือนกับการนั่งกินขนมกันเรื่อย ๆ เกิดบรรยากาศเป็นกันเอง ไม่ตึงเครียด หรือเคร่งขรึมจนเกินไป

4.2.10 เทปบันทึกข้อมูลถ้าไม่พร้อมหรือสภาพไม่เหมาะต่อการบันทึก ถ้าใช้ในการบันทึกข้อมูลแล้วเสีย บันทึกไม่คิด จะทำให้เสียข้อมูลไปเลย การจัดกลุ่มเก่าขึ้นมาอีกครั้ง จะทำให้สมาชิกแข็งและไม่ค่อยชอบใจนักเพราะจะทำให้เสียเวลาซ้ำสอง ดังนั้นก่อนจะดำเนินการสนทนากลุ่มจะต้องตรวจอุปกรณ์สนามทุกอย่างให้เรียบร้อย เทปเปล่าต้องมีให้มากพอ ถ่านไฟฉายต้องพร้อมทุกเมื่อ เทปต้องใช้ได้ตลอดเวลา ก่อนเลิกจากกันต้องเปิดเทปที่บันทึกข้อมูลเอาไว้ให้สมาชิกที่เข้าร่วมทุกคนได้ฟังโดยพร้อมเพรียงกัน จะเป็นการสร้างบรรยากาศที่สนุกขบขันทีเดียว เพราะต่างก็พูดถึงคำตอบของตนเองหรือของเพื่อนร่วมกลุ่มคนอื่น ๆ และในโอกาสนี้ก็วิพากษ์ถึงโอกาสถามประเด็นที่ยังเคลงใจได้อีก จะช่วยให้ได้คำตอบที่ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น

จากหลักการและวิธีการสนทนากลุ่มที่แสดงไว้ข้างต้น จะเห็นว่าการสนทนากลุ่มเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ก็เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งเดียวที่ได้จากคนจำนวนมาก และได้ข้อมูลที่อยู่ในรายละเอียดเพียงพอ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้อาจมีคุณภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการในการดำเนินการสนทนากลุ่ม รวมทั้งความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และความร่วมมือจากทุกฝ่ายนั่นเอง

หลักการและวิธีการสัมภาษณ์

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543:67) กล่าวถึงการสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (interview) ถือเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะเหมือนการสอบปากเปล่า ต้องอาศัยการตอบโต้ด้วยวาจาเป็นหลัก ใช้ได้ดีกับการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก ความสนใจ ความคิดเห็น และทัศนคติ ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลด้านจิตอารมณ์ (affective domain) และบางโอกาสอาจใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความคิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทางพุทธิปัญญา (cognitive domain) ได้ด้วย

2. หลักของการสัมภาษณ์

2.1 การสัมภาษณ์ต้องมีจุดมุ่งหมายแน่นอน ผู้สัมภาษณ์ครั้งนั้น ๆ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

2.2 ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า และเรียงลำดับคำถามไว้อย่างเป็นระบบไม่ให้เกิดความสับสน

2.3 มีการฝึกหรือทดลองสัมภาษณ์ก่อนสัมภาษณ์จริงเพื่อให้เกิดความชำนาญ

2.4 ในการสัมภาษณ์ต้องมีการสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ผู้ถูกสัมภาษณ์จะได้สบายใจและได้ข้อมูลตามความเป็นจริงมากที่สุด

2.5 ผู้สัมภาษณ์ต้องมีพื้นความรู้ในเรื่องที่จะสัมภาษณ์เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้การสนทนาเป็นที่เข้าใจกัน สามารถแปลและสรุปคำตอบได้ถูกต้อง

2.6 ผู้สัมภาษณ์ควรใช้วาจาสุภาพ ชัดเจน เข้าใจง่าย

2.7 การสัมภาษณ์ที่ดี ต้องมีการช่วยหรือเร้าให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อยากให้คำตอบ อยากแสดงความคิดเห็น โดยไม่มีการแนะนำคำตอบ

2.8 การสัมภาษณ์ต้องมีการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ การจดบันทึกต้องกระทำอย่างรอบคอบ ระวังอย่าให้เกิดความคลาดเคลื่อน อาจใช้เครื่องมืออื่นช่วย เช่น เทป โดยต้องขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย

2.9 ผู้สัมภาษณ์ต้องมีมารยาทที่ดีในการสัมภาษณ์ อย่าให้ผู้ถูกสัมภาษณ์คิดว่าคำตอบไม่ได้รับความสนใจ

3. เทคนิคการสัมภาษณ์

3.1 สัมภาษณ์ทีละคำถาม

3.2 ควรเริ่มจากคำถามง่าย ๆ

3.3 ใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย คำถามชัดเจน

3.4 ทบทวนคำถามถ้าจำเป็น

3.5 ฟังคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วยความตั้งใจเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง

3.6 ให้ความกับผู้ถูกสัมภาษณ์ในการตอบคำถามอย่างเพียงพอ แต่ก็ไม่ปล่อยให้การสัมภาษณ์หยุดชะงัก และพยายามให้เสร็จในเวลาที่กำหนด

3.7 หลีกเลี่ยงการแนะนำคำตอบ และถามออกนอกเรื่อง

3.8 ใช้กลวิธีและทักษะควบคุมไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบนอกเรื่อง

3.9 อย่าใช้คำพูดที่แสดงว่าเป็นการสอนผู้ถูกสัมภาษณ์

3.10 เมื่อการสัมภาษณ์ได้สิ้นสุดลง ผู้สัมภาษณ์ควรตรวจดูความสมบูรณ์ของคำตอบ ถ้าข้อใดยังได้คำตอบไม่ชัดก็ถามใหม่ให้ทราบแน่ชัด หรือข้อใดยังไม่ได้อาถามก็ถามเสียให้ครบถ้วน

- 3.11 หลีกเลี่ยงคำถามที่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึของผู้ถูกสัมภาษณ์
- 3.12 ทุกครั้งที่จบการสัมภาษณ์ ควรต้องแสดงความขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์
- 3.13 ในการสัมภาษณ์ จะต้องทำการจดบันทึกคำตอบไว้อย่างชัดเจน ไม่ควรใช้คำย่อ อาจใช้เครื่องมืออื่นช่วย เช่น เทปบันทึกเสียง เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ ส่งเสริม หรือเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมีทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการศึกษาข้อมูลทั้งแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และวิธีการอื่น ๆ ดังนี้

รัฐทิติยา หิรัณยหาด (2544) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษพบว่า ศักยภาพของการท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ และพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง แต่ศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรต้องมีการปรับปรุง เนื่องจากบุคลากรยังมีความพร้อมน้อย รวมทั้งเพิ่มเติมในด้านสาธารณูปโภคขั้นสูงในสิ่งต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สุขาสำหรับนักท่องเที่ยว และศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว

ปิติ จิระนันท์ (2538) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยพบว่า ภาคสังคมเห็นว่า ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับการพัฒนา และจัดการทรัพยากรท้องถิ่น และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นแตกต่างกัน

พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีเส้นทางสายน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพในการสร้างความพอใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้

พรหมเมธ นาคมทอง (2540) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา ปัจจัยด้านความพร้อมของ

ชุมชน และปัจจัยด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับผลของการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพและคุณ
ภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้มีความสามารถและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

มธุรส ปราบไพรี (2543) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว :
กรณีศึกษาชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยศึกษาถึงการจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีผลทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษา
พบว่า ชาวชุมชนไทยทรงดำมีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยศักยภาพของชุมชนคือการ
รวมกลุ่มทำงานของสมาชิกโครงการที่จัดตั้งขึ้น และมีผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มี
ศักยภาพ มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมทั้งการสืบทอดและถ่ายทอด โดยเฉพาะระบบอุดมการณ์
ของชุมชน มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจและ
อย่างยุติธรรม

พจนา สวนศรี (2541) ได้สรุปการทำงานของมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.) โดย
การศึกษาและประเมินผลโครงการ การจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชมรม
ชาวประมงพื้นบ้านเกาะขาน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา และได้สรุปผลการประเมินโครงการ
และสรุปผลการดำเนินงานจากการทำงานร่วมกับประชาชนท้องถิ่นไว้ว่า

(1) หากกิจกรรมที่ทำเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ก็จะสามารถ
พัฒนากิจกรรมนั้นได้

(2) ระบบบริหารการจัดการต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม มีความโปร่ง
ใส การจัดสรรผลประโยชน์ต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมและชัดเจน

(3) ผู้ปฏิบัติงานพัฒนากับประชาชนต้องวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน และมองการพัฒนา
เป็นแบบองค์รวม ไม่แยกส่วน

คาราณี อารมณ์พัฒนา (2538) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้และความตระหนักของประชาชน
ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม
ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้าน รายได้ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการรับข่าวสาร มีความ
สัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ
ศิลปกรรมท้องถิ่น

วิไลภรณ์ ชันติสิทธิ์ (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ ที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า
เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การร่วมกันจัดขอบเขตพื้นที่
การท่องเที่ยวอย่างชัดเจน การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และการปกป้องฟื้นฟู

ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบ คือ การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

พนิดา วิมานรัตน์ (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การเข้ารับการอบรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานภาพในองค์การบริหารส่วนตำบล มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด การใช้ประโยชน์ต่อบึงบอระเพ็ด ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด อายุ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด

ยงยุทธ ธนิกกุล (2546) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชนของ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การได้รับการสนับสนุนทาง สังคม สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชนด้านการรับรู้ปัญหาและความ ต้องการ ได้ร้อยละ 39.1 ด้านการตัดสินใจวางแผนงานได้ร้อยละ 23.5 ด้านการเข้าร่วมดำเนินงาน ร้อยละ 23.1 ด้านการรับประโยชน์ ร้อยละ 37.5 ด้านการติดตามประเมินผล ร้อยละ 40.5 ความตระหนักในบทบาทหน้าที่ สามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาค ประชาชนด้านการตัดสินใจวางแผนงานได้ร้อยละ 26.2 ด้านการรับผลประโยชน์ได้ ร้อยละ 39.70 แรงจูงใจในการทำงาน สามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชนด้าน การรับรู้ปัญหาและความต้องการ ได้ร้อยละ 39.1 ด้านการติดตามประเมินผลได้ ร้อยละ 42.40

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าว มาแล้วข้างต้น จะเห็นว่ามีแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการพัฒนาหลายแนว ทางด้วยกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบในการศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่นใน 5 ด้านด้วยกันคือ ด้านการค้นหาปัญหา ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้าน การประเมินผล และด้านการรับผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำ วัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีเชิงพรรณนา และการสังเคราะห์ข้อมูล (data analysis) เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ที่ใช้ในการศึกษานี้มี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่ของรัฐในแขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติที่ผู้ให้ข้อมูล (key informants) เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในแขวงบางขุนเทียนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี และเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ดังรายชื่อที่แสดงไว้ในภาคผนวก ก
2. ผู้นำท้องถิ่น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล (key Informants) เป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ ในแขวงบางขุนเทียน จำนวน 10 คน ดังรายชื่อที่แสดงไว้ในภาคผนวก ข
3. ประชาชน จำนวน 10 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล (key informants) เป็นประชาชนที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในแขวงบางขุนเทียน ได้แก่ รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง ค้าขาย เกษตรกร นักศึกษา แม่บ้าน และธุรกิจส่วนตัว ดังรายชื่อที่แสดงไว้ในภาคผนวก ค และภาคผนวก ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้า โดยประเด็นหลักของการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น และแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งข้อปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การสนทนากลุ่ม (focus group) ประเด็นหลักในการจัดสนทนากลุ่มประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดไทรกับชุมชนท้องถิ่น ปัญหาของตลาดน้ำวัดไทร ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร ความต้องการที่เป็นประเด็นสำคัญ ความเร่งด่วนที่จำเป็นต้องพัฒนา แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านต่าง ๆ คือ ในการค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผล และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์หาประเด็นหลักของเนื้อหาตามกระบวนการ ดังนี้

1. การตีความข้อมูล (interpretation) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มที่จดบันทึกไว้ ผู้วิจัยใช้การตีความในกรณีที่ข้อมูลที่รวบรวมได้มีความซับซ้อน เช่น ข้อความมีลักษณะเปรียบเทียบ หรือข้อมูลที่มีอาการปฏิกิริยาหรือท่าทางประกอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในการวิเคราะห์เรื่องที่ซับซ้อนต้องอาศัยการตีความ เพราะจะมีความละเอียดในการอนุมานความสัมพันธ์หลายอย่าง ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการตีความปรากฏการณ์ได้หลายอย่าง และอาจถูกต้องมากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับปัญหาและคำตอบที่ต้องการ ดังนั้น ปัญหาของการตีความก็คือการอนุมานอย่างถูกต้อง โดยสัมพันธ์กับแบบในการวิจัยและขั้นตอนต่าง ๆ ของการศึกษาทั้งหมด (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2521)

2. การเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) โดยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันเพื่อสร้างความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทศนะ กล่าวคือ เป็นการกำหนดประเด็นความเห็นที่ได้เป็นประเด็นย่อย ๆ โดยไม่ได้มีการปรับแต่งข้อมูล จากนั้นจัดกระทำข้อมูลโดยการจำแนกประเด็นย่อยออกเป็นหมวดหมู่ตามหมวดคำถามย่อย สำหรับข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากคำถามก็แยกไว้อีกส่วนหนึ่ง โดยเมื่อเปรียบเทียบกันแล้วถ้าความคิดเห็นหรือทศนะของผู้ให้สัมภาษณ์

และผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันก็นำผลมาเรียบเรียงในลักษณะของการพรรณนาตามลักษณะกลุ่มความเห็น ในการเปรียบเทียบข้อมูลนี้ ผู้วิจัยเปรียบเทียบเป็นขั้นตอนโดยยึดรูปแบบการเปรียบเทียบข้อมูลของ สุภางค์ จันทวานิช (2543) ดังนี้

2.1 ประมวลประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะ (properties) สองประเภทเข้าด้วยกัน โดยเป็นการตั้งสมชื่อค้นพบหรือข้อสรุปย่อย ๆ จากการเปรียบเทียบประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะของประเภทซึ่งกันและกัน เมื่อเปรียบเทียบแล้วผู้วิจัยก็จะเริ่มเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

2.2 ขยายวงของการเปรียบเทียบแล้วเลือกเฟ้นเหตุการณ์ที่เป็นกุญแจสำคัญ ผู้วิจัยจะใช้ผลการเปรียบเทียบที่ได้ในข้อ 2.1 ซึ่งมีหลาย ๆ ประเด็น มากำหนดเป็นข้อสรุปเบื้องต้นว่าข้อเปรียบเทียบที่จะเป็นคำตอบสำคัญ (key word) ในการที่จะอ้างอิงไปสู่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยมีอะไรบ้าง

3. การสร้างข้อสรุป (summary making) ผู้วิจัยจะดำเนินการเชื่อมข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบเหล่านั้นเข้าด้วยกัน และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนา (description of the data) โดยผู้วิจัยได้ตัดทอนข้อมูลให้เหลือแต่คุณลักษณะร่วมที่มีความหมายโดยได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ข้อสรุปดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นกรอบแนวคิดเชิงรูปธรรม โดยเป็นคำตอบชั่วคราวที่จะต้องตรวจสอบอีกครั้ง และเมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจะทำการยืนยันข้อสรุปเพื่อนำข้อสรุปไปสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมต่อไป

4. การสังเคราะห์ข้อมูล (data synthesis) เพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยใช้วิธีแบบอุปนัย (inductive method) คือรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนา ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม ในลักษณะของบทสรุปหรือแบบแผนของกระบวนการทางความคิด เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในภาพรวม (holistic) ทั้งหมด

สำหรับการเชื่อมข้อมูลและการแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลในลักษณะพรรณนานั้น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดในการมีส่วนร่วม แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อทราบว่ากรณีการผันแปรในลักษณะหนึ่งจะเกี่ยวข้องกับอีกลักษณะหนึ่งหรือไม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตจอมทอง จำนวน 2 คน และจากการจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนทั่วไปจำนวน 10 คน และกลุ่มผู้นำท้องถิ่นอีก จำนวน 10 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การตีความข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ ผู้วิจัยจึงขอแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การตีความ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาถ้อยคำจากการถอดข้อความจากเทปบันทึกเสียงและข้อมูลในส่วนที่ผู้วิจัยได้จัดบันทึก โดยพิจารณาอย่างละเอียดในการให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ความคิดเห็นที่ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการตีความพบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ความต้องการพัฒนาชุมชนจากภาครัฐ

ถ้อยคำจากการสัมภาษณ์ได้ให้ความหมายในลักษณะที่ความต้องการพัฒนาท้องถิ่นจะต้องมาจากชุมชนอย่างแท้จริง

“...ควรเป็นความต้องการของชุมชน ก็ต้องมาหลาย ๆ ทาง เช่น จากที่ประชุม จากแหล่งชุมชน จากชาวบ้านทั่วไปด้วยในชุมชน.....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

ในขณะเดียวกัน แนวทางการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนของภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน

“...จะต้องปฏิบัติตามนโยบายของ สำนักพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสำนักที่ดูแลงานด้านพัฒนาชุมชนแล้วก็สวัสดิการสังคม โดยมีสำนักงานเขตต่าง ๆ มีฝ่ายพวกนี้อยู่ในเขต ทำงานแล้วลี้ภัยไปที่สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนต้องไปยึดถึงแนวทางของผู้บริหารกรุงเทพมหานครด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งมันก็ต้องไปสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานครด้วย....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

การศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่นต้องกระทำทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาจกระทำโดยการพบปะพูดคุย จัดประชุม การพบปะกับตัวแทนชุมชนต่าง ๆ

“...คือคุยด้วยสายตา คุยข้างอะไรข้าง แล้วเก็บข้อมูลมา แนวทางการพัฒนาที่เราเสนอจากความต้องการของประชาชนเป็นหลัก วิธีการในการซึ่งได้มาของข้อมูลตรงนั้นก็คือ หนึ่งจากการประชุมของผู้นำ และสองเราลงไปชุมชน ไปหาข้อมูลด้วยตนเอง เราลงไปแต่เราไม่ได้ลงไปอย่างเป็นทางการว่าตอนนี้จะไปหาข้อมูล เราก็ไปปรกติของเรา นาน ๆ บ่อย ๆ ครั้งเข้าก็จะรู้เองว่าอะไรเป็นอะไร....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

สำหรับแนวทางการพัฒนานั้นจะครอบคลุมทั้งในด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ อนามัยและสิ่งแวดล้อม และด้านจริยธรรม แต่สิ่งที่เน้นเป็นพิเศษคือด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการสร้างจิตสำนึกในเรื่องความสะอาดและความมีวินัยของคนในชุมชน

“....ด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องของสุขอนามัย ความสะอาด สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง ต้นไม้ ดอกไม้ ปัจจุบันเป็นเรื่องใหญ่ที่ทางสำนักงานเขตได้เน้นเป็นพิเศษ....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“.....สิ่งแวดล้อมในเขตนี้ที่เห็นตอนนี้ ที่ ผอ. ที่ผู้บริหารเขตเน้นมากก็คือเรื่องน้ำ เรื่องน้ำเสียเนี่ย เราจะทำอย่างไรให้น้ำมันสะอาดขึ้นดีขึ้น ก็ส่วนหนึ่งที่เขาทำกันตอนนี้ก็คือ ฝ่ายสิ่งแวดล้อมจะเป็นแกนหลักในเรื่องน้ำเสีย....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“...การแก้ไขปัญหาของใช้เลือกออกของเราตอนนี้ติดอันอันหนึ่ง....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“...สิ่งปลูกสร้างโบราณสถานเขาก็มีโครงการแต่ละฝ่าย อย่างเช่น ฝ่ายโยธาเขาก็เขียนโครงการว่าจะบูรณะตำหนักพระเจ้าเสือ....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“...วิสัยทัศน์ของเขตปีนี้จะเน้นในเรื่องของเศรษฐกิจต้องเข้มแข็งนะคะ เป็นแหล่งจ้างงาน....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

แนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องเกิดจากความต้องการของชุมชน โดยเสนอแผนหรือโครงการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของเขต และกรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้กำหนดเป็นโครงการในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสังคม

2. ความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

แนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมควรจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว และสาธารณสุขสมบัติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาไปในทางที่ชุมชนต้องการ หากความร่วมมือในชุมชนมีน้อยก็จะส่งผลกระทบต่อทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างเชื่องช้า หรือไม่ประสบความสำเร็จตามที่ทุกฝ่ายคาดหวังไว้

“...ควรเริ่มจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่สุดของเขา ในครัวเขาเลย ในบ้านเขาก่อน อย่างเช่นในชุมชนเขาก็จัดการเรื่องขยะ ไม่ควรเอาลงน้ำ....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“...เอาเรื่องสิ่งแวดล้อมก่อนนะ เขาต้องทำเพราะบ้านเขา เขาอยู่เขาไม่ทำใครจะไปทำ...” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“...ที่สาธารณะเดี๋ยวนี้ผมสังเกตดูถ้าเป็นพวกเด็กจะดีขึ้น พวกขยะก็จะไม่ทิ้งโดยที่มั่งง่ายเหมือนสมัยก่อน...” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“....เขาต้องทำสิ่งที่ใกล้ตัวเขา สมมุติว่าทำจากบ้าน แล้วเขาต้องไปทำที่วัด เพราะชุมชนติดกับวัด ลองไปพัฒนาวัดคูชิ เดือนละครั้ง วัดเองก็สกปรก.....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

สาเหตุที่คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาสังคมท้องถิ่นค่อนข้างน้อยเนื่องมาจากคนในพื้นที่ส่วนหนึ่งไม่ใช่คนในท้องถิ่น รวมถึงการไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่และจิตสำนึกของประชาชนในชุมชน

“...การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นไปค่อนข้างเฉื่อย ขลุกขลัก เพราะว่าอะไร เพราะว่าคนที่อยู่ในพื้นที่จอมทองไม่ใช่คนจอมทองโดยแท้จริง.....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“...ประชาชนเองก็ไม่เข้าใจว่าหน้าที่ของตัวเอง ตัวเองต้องทำอะไรบ้าง ให้อยู่ในกรอบของตัวเองบ้าง เวลาที่มันก็ทึงกันมั่วซั่วไปหมด...” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“...บางทีปลูกจิตสำนึก ปลูกเท่าไรมันไม่ค่อยเกิด ปลูกยากนะละ มันจะต้องใช้เวลา.....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“...ในคณะกรรมการชุมชนทำงานเท่านั้น คนอื่นไม่ได้มีส่วนร่วมเลย สมาชิกในชุมชนบางคนก็บอกให้ทำ คนนี้ทำบ้าง คนนั้นไม่ทำบ้าง อ่างโนน อ่างนี้....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

ความต้องการภาครัฐที่มีต่อประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ว่าควรให้ประชาชนเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว ก่อนขยายต่อไปยังที่สาธารณะและชุมชน ในขณะเดียวกันภาครัฐก็ยังคงมองว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในเรื่องนี้น้อยมาก

3. แนวทางการแก้ไขสภาพแวดล้อม

การพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญ จึงควรรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไว้ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นกลับคืนมา

“....จัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สภาพสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายลงไป....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“....ทำในเรื่องของกายภาพให้ดูสมบูรณ์ พัฒนาในเรื่องของสิ่งแวดล้อม เช่นปลูกต้นไม้ ทำโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“.....สิ่งแวดล้อมตรงนั้นมันไปดีอยู่แล้ว เรื่องน้ำเสียมันเป็นอุปสรรค ซึ่งน้ำเนี่ยจะให้ชาวบ้านแก้ไขกันไม่ได้ เขาก็จะช่วยในเรื่องไม่ทิ้งขยะลงคลอง เราก็รณรงค์ในเรื่องนี้อยู่แล้ว น้ำเสียมีมาตั้งแต่ศึกคำบรรพ แล้วก็ไปแก้ไขเรื่องสุขาภิบาล.....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“....เพราะอะไรที่เกิดจากชาวบ้านมันจะยังยืนกว่าอะไรที่เกิดจากนักวิชาการ เพราะพวกนี้อยู่ 2 ปี หรือ 3 ปี ก็ไปแล้ว....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“....ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว เขตทำเองคนเดียวไม่สำเร็จหรอก เพราะเขตเดียวผู้ใหญ่ย้ายไปที่ไหนหมด....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“....เรื่องอุปสรรคภายนอกอย่างเช่นน้ำเสียก่อน แล้วก็วัดในบางวัดไม่ค่อยสะอาด สุนัขเยอะ บ้านอยู่ริมคลองอาจจะช่วยกันเพิ่มสีต้นไม้ปลูกต้นไม้” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“.....แนวทางของเราคือ หนึ่งเราได้มีการจัดการอบรมมักคุเทศท้องถิ่น เพื่อให้เขาสามารถพาคนเที่ยวได้....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาเป็นปัญหาใหญ่และมีมานาน ซึ่งภาครัฐก็พยายามรณรงค์แก้ไขให้ดีขึ้น โดยคาดหวังให้ชุมชนให้ความร่วมมือให้มากกว่านี้

4. ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา

โดยธรรมชาติของพื้นที่มีข้อจำกัดในหลายประการที่ส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งเรื่องสภาพแวดล้อม เรื่องคน เรื่องการบริหารจัดการ และเรื่องความขัดแย้งทางความคิด

“....เพียงอยากจะบอกว่าทำไมการท่องเที่ยวที่ตรงนี้ไม่ค่อยจะเฟื่องฟูตามที่เราต้องการให้มันเป็น เพราะอุปสรรคมีเยอะ ตั้งแต่ทั้งคน คนเราเอง แล้วเรื่องอุปสรรคที่เราไม่สามารถควบคุมได้ เช่นเรื่องน้ำเสีย เรื่องประตุน้ำปิดเรือเข้ามาลำบาก.....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“....พอถึงฤดูหน้าแล้งน้ำเหนือก็จะน้อย น้ำทะเลก็จะสูง น้ำเค็มเข้าในพื้นที่ที่นี้พอน้ำเค็มเข้าพื้นที่ที่มีสองฝ่ายแล้วที่เกิดปัญหากัน คือ พวกเกษตรกรกับพวกประกอบการท่องเที่ยว....” (สนับ อ่อนเบา, 2548)

“....ผู้บริหารทางภาคราชการจะต้องเอ่จริงเอ้าง จะต้องทำแล้วจับให้มันคั้นให้ตาย การท่องเที่ยวตลาดน้ำเนี่ย ที่ไม่สำเร็จคือทำแล้วทิ้ง.....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

“....ต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ เมื่อเห็นแก่ประโยชน์มันถึงไม่ประสบความสำเร็จ ต่างก็แตกกันเป็นก๊กเป็นเหล่า แตกกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน กลุ่มนั้นกลุ่มนี้ทะเลาะกันไปหมด.....” (ศิริพร ศิริศักดิ์, 2548)

ปัญหาเบื้องต้นของชุมชนท้องถิ่น บางอย่างเป็นข้อจำกัด เช่น การปิดเปิดประตุน้ำ บางอย่างเป็นเรื่องของธรรมชาติ เช่น น้ำขึ้น น้ำลง แต่ปัญหาบางอย่างก็ทำทลายฝ่ายบริหารในการคิดแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาด้านความขัดแย้งทางความคิดและผลประโยชน์

ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

การตีความ

การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 10 คน (ดูภาคผนวก) และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่เป็นฝ่ายประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน (ดูภาคผนวก) ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มโดยการอาศัยการตะล่อมกล่อมเกลา (probe) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและหลากหลายเท่าที่จะสามารถหาได้ในระหว่างการสนทนา ซึ่งในการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ใช้คำถามที่มี

โครงสร้าง และไม่จำกัดในเรื่องของเวลา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาผลการจดบันทึก และผลจากการถอดความจากเครื่องบันทึกเทปมาตีความข้อมูลพบว่า มีประเด็นที่สำคัญต่อไปนี้

1. การสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดไทรกับชุมชนท้องถิ่น

1.1.1 การรับรู้ประวัติความเป็นมา

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าตลาดน้ำวัดไทรในสมัยก่อนมีการใช้เรือในการเดินทางเพื่อติดต่อค้าขายสินค้าทางการเกษตรตลอดจนสินค้าอื่นๆ ทั้งยังเป็นจุดรวมของการซื้อขายสินค้า ซึ่งมีสภาพทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และสิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ

คุณธณ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 44 ปี ที่ปรึกษา ได้ให้ข้อมูลว่า เดิมเคยมีการค้าขายโดยใช้เรือ แต่ปัจจุบันแทบจะไม่มีแล้ว ส่วนมากจะขึ้นไปขายบนบกหมด

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 52 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลว่า อดีตเคยมีพ่อค้า แม่ค้า พายเรือออกมาจากในสวน เพื่อมาแลกเปลี่ยน ซื้อขายกันที่ตลาดน้ำวัดไทร แต่ปัจจุบันการคมนาคม ถนนหนทางตัดเข้าไปถึงในสวน สภาพการพายเรือออกมาจึงลดน้อยลง

คุณดวง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 50 ปี ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลว่า สมัยก่อนน้ำยังใส แต่ด้วยสภาพแหล่งน้ำเปลี่ยนแปลงไป สกปรก น้ำเน่าเสีย จึงเป็นเหตุให้แม่ค้าที่เคยพายเรือขายของในน้ำหนีขึ้นมาขายบนบกกันหมด

คุณพรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 45 ปี ตำแหน่งอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลว่า การดำรงชีวิตเปลี่ยนไป คนไม่นิยมใช้บริการ จึงหนีขึ้นมาขายบนบกหมด เพราะมีตลาดบนบกที่มีสินค้าหลากหลายให้เลือกซื้อหา อีกทั้งสินค้าที่นิยม เช่น ส้มบางมด ลิ้นจี่จอมทองก็หมดไป รวมไปถึงการคมนาคมเข้ามาทำให้คนหันไปซื้อสินค้าบนบกมากกว่า

1.1.2 ความผูกพันที่มีต่อชุมชน

กลุ่มผู้นำมีความรู้สึกผูกพันกับคนและสถานที่ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นสถานที่เกิดเรื่องราวในประวัติศาสตร์ของตำหนักพระเจ้าเสือ และสถาปัตยกรรมไทย ด้านจิตจรรู้สึกผูกพันในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก และเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าทางเรือ

คุณนันทน์ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลว่า ในบริเวณวัดมีตำหนักพระเจ้าเสือ ซึ่งเป็นโบราณสถานที่เป็นจุดรวมทางประวัติศาสตร์ของคนไทยที่มีความผูกพัน กับคนในถิ่นนี้ และทางวัดก็ยังอนุรักษ์ไว้ ในบางบ้านที่ถนนยังไม่ถึงก็จะยังคง

ชื่อบ้านริมน้ำ ซึ่งก็เหมือนสิ่งประดับไว้ริมคลอง เวลาเรือแล่นผ่านก็คงยังมีกลิ่นอายของวิถีชีวิตเดิมๆ อยู่บ้าง

คุณหวัง (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 48 ปี ตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลว่า อยากให้ตลาดน้ำวัดไทรเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ และยังอยากให้เห็นภาพเก่าๆ ซึ่งเป็นคุณค่าทางจิตใจ และเป็นความผูกพันของคนเขตจอมทองที่ยังมีต่อตลาดน้ำวัดไทร

คุณกร (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 37 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลว่า ตลาดน้ำวัดไทรยังเป็นจุดขายให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อให้เข้ามาชมสถาปัตยกรรมและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของไทยอีกจุดหนึ่ง

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ให้ข้อมูลในส่วนนี้ว่าอยากให้ทุกคนรวมใจกันร่วมมือกันช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูให้ตลาดน้ำวัดไทรกลับมา มีสภาพเหมือนกับในอดีตที่เคยมีพ่อค้าแม่ค้าพายเรือมาขายของ

1.1.3 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าตลาดน้ำวัดไทรเป็นสถานที่สร้างรายได้ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น รู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทยในวิถีชีวิตแบบไทย รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

คุณดวง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 50 ปี ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า เกิดความสะดวกในการประกอบอาชีพค้าขายซึ่งนำมาสู่รายได้ของคนในชุมชน รวมไปถึงการรับจ้างพานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลงเรือเที่ยวตามลำคลอง ก็เป็นรายได้ของชุมชนอีกส่วนหนึ่ง

คุณกร (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 37 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า ในแง่ของจิตใจ รู้สึกภูมิใจ บ่งบอกถึงความเป็นไทยในการมีวิถีชีวิตในแม่น้ำลำคลอง

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 52 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า ได้รับประโยชน์ในแง่ของการพัฒนา โดยเฉพาะลำคลองทำให้เศรษฐกิจดี และสิ่งแวดล้อมดีตามมาด้วย

1.2 ปัญหาของตลาดน้ำวัดไทร

1.2.1 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าสภาพในปัจจุบันทำให้ระบบนิเวศน์เสีย สภาพภูมิทัศน์ไม่ได้รับการพัฒนา และคนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม

คุณนันทน์(นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่าทำให้ระบบนิเวศน์เสีย สืบเนื่องมาจากชาวฝั่งคลองไม่มีการพัฒนา น้ำเสียที่มาจากบ้านเรือนริมคลอง โรงงานอุตสาหกรรม การทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า ระบบการระบายน้ำในลำคลองตันเงิน

คุณทิพย์ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 38 ปี ตำแหน่ง เลขานุการชมชนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า ปัญหาด้านภูมิทัศน์ไม่ได้รับการพัฒนา จิตสำนึกของคนที่ไม่ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม ไม่ได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจัง ทำให้มีสภาพเสื่อมโทรมมากขึ้น

1.2.2 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/วิถีชีวิต

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าคนในชุมชนเปลี่ยนการค้าขายจากในเรือมาขายบนบก มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตรวมถึงการเปลี่ยนอาชีพจากการทำเกษตรมาเป็นอาชีพอื่นๆ ที่มีรายได้มากกว่า และการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในเรื่องของสภาพดินฟ้าอากาศ

คุณกร (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 37 ปี ตำแหน่ง สข. ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพจากเกษตรค้าขายในเรือขึ้นมาขายบนบก

คุณพนธ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 49 ตำแหน่ง ประธานชมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าเกิดจากคนรุ่นใหม่เปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินชีวิต

คุณพรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 45 ปี ตำแหน่ง อาจารย์สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพของบรรพบุรุษมาyslูกหลานในปัจจุบัน

คุณทิพย์ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 38 ปี ตำแหน่ง เลขานุการชมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าเกิดจากการทำเกษตรต้องใช้เวลามากถึงจะมีการเก็บเกี่ยวและมีรายได้จึงทำให้มีการขายที่สวนเกษตร เพื่อมาสร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น บ้านเช่า หมู่บ้านจัดสรร ซึ่งทำให้มีรายได้มากกว่า และไม่ต้องมาคอยดูแล

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ได้ให้ข้อมูลว่าเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พืชไม่ออกผล เช่น ผลไม้ที่ขึ้นชื่อของเขตจอมทองก็คือ ลิ้นจี่ พอสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปลิ้นจี่เคยออกผลก็ไม่ออกตามฤดูกาล จึงทำให้คนสวนขายที่ของตัวเอง เพื่อได้รับเงินมากกว่ามานั่งรอผลจากพืชที่ตนปลูก

1.2.3 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของคนในชุมชน

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคจากเคยซื้อสินค้าในตลาดน้ำวัดไทรเปลี่ยนไปซื้อของในห้างสรรพสินค้าแทน อีกทั้งคนต้องการความสะดวกสบาย ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคมจากการประกอบอาชีพเดิม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการสัญจรทางน้ำมาเป็นการใช้ถนนแทน

คุณนันทน์ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าเกิดจากพฤติกรรมการซื้อ การบริโภค ไปซื้อที่ห้างดีกว่า ได้ของครบไม่ต้องมารอเวลาตลาดขายตอนเช้าอย่างเดียว

คุณดวง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 50 ปี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลว่า เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมของคนที่ต้องการความสะดวกมากขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องไปถึงการคมนาคม และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

คุณหวัง (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 48 ปี ตำแหน่ง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าเกิดจากพฤติกรรมของการประกอบอาชีพก็ต้องเปลี่ยนไปตามสังคม ปัจจุบัน ความอยู่รอดของปากท้องที่ต้องให้มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม อาจจนกว่า ถ้ายังประกอบอาชีพเดิมๆ ขายของตามธรรมชาติก็จะไม่พอกับค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 52 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าเกิดจากการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้น มีถนนหนทาง มีสาธารณูปโภคที่ครบวงจร และรวดเร็วกว่าการสัญจรทางน้ำ

1.3 ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร

1.3.1 ความต้องการที่เป็นประเด็นสำคัญ

กลุ่มผู้นำมีความต้องการให้ธรรมชาติทางภูมิทัศน์คงสภาพเดิม และชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม มีการสร้างจุดขาย ตลอดจนพัฒนาบริเวณตลาดน้ำวัดไทรให้สะดวกในการซื้อขายสินค้าและบริการ ตลอดจนให้มีการปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำ

คุณกร (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 37 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าต้องทำเรื่องน้ำให้กลับมาใสเหมือนเดิม ทำการประชาสัมพันธ์ให้รู้จักทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ และควรทำให้เป็นปกติอย่างต่อเนื่อง อยากให้มีการพายเรือขายของเหมือนเดิมเช่นในอดีต

คุณดวง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 50 ปี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลว่า ต้องการปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำโดยการสร้างเขื่อนให้ดีกว่าปัจจุบัน คิดค้นของดีมานำเสนอให้เป็นที่รู้จักและขึ้นชื่อ เช่น ถิ่นจี่จอมทอง

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 45 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่า
ต้องมีการพัฒนาทางเข้าออก เพราะเป็นจุดสำคัญ มีการอนุรักษ์โบราณสถาน

คุณพรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 45 ปี ตำแหน่งอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนวัดไทร ให้ข้อมูลว่ารัฐควรเข้ามาประกันอาชีพของแม่ค้าว่าถ้าขายไม่ได้พอกลับ
ค่าใช้จ่าย แม่ค้าก็ยังมีรายได้กลับไป สร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าเมื่อในอดีตและ
ควรร่วมกันอนุรักษ์ไว้

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ให้ข้อมูลว่า
ปัญหาของผู้ที่ไปซื้อของกับแม่ค้าในเรือเวลาน้ำลงการซื้อขายกันไม่สะดวก ควรมีบันไดจาก
ริมเขื่อนให้ต่ำลงพอที่จะส่งสินค้ากันได้

1.3.2 ความเร่งด่วนที่จำเป็นต้องพัฒนา

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดไทรให้เป็นที่
รู้จักมากขึ้น ต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน

คุณทิพย์ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 38 ปี ตำแหน่ง เลขานุการชุมชนวัดไทร
ให้ข้อมูลว่า ความเร่งด่วนสรุปได้เป็น 3 ด้านคือ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการประชาสัมพันธ์และ
สร้างจิตสำนึก

1.4 แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.4.1 ด้านสิ่งแวดล้อม

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าควรมีการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม มี
การตั้งกฎเกณฑ์ให้ชุมชนทิ้งขยะให้ถูกที่ และปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดบก ตลาดน้ำ ให้อยู่ใกล้กัน

คุณนันท (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าให้
มีการรักษาป่า ป่าบริเวณที่อยู่ริมคลอง ชุมชน โรงงาน มีการบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงคลอง

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 52 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่ารัฐ
ต้องจัดระบบให้เข้มแข็งโดยกำหนดมาตรการในการทิ้งขยะ

คุณกร (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 37 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่า ควร
มีการจัดระเบียบสภาพแวดล้อมและผู้ค้าโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของวัด สำนักงานเขต และ
ชุมชนด้วย

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ให้ข้อมูลว่าควร
ต้องอาศัยมืออาชีพในการปรับปรุงภูมิทัศน์ควรย้ายตลาดบกให้เข้าไปใกล้ตลาดน้ำเพื่อจะได้มี
ผลประโยชน์ที่เอื้ออำนวยต่อกัน ในการพัฒนาต้องรวมกันทุกฝ่าย รัฐ นักการเมือง และชุมชนควรมี
การรับรู้ร่วมกัน

1.4.2 ด้านการประชาสัมพันธ์

กลุ่มผู้นำมีความเห็นกันว่าควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการให้บริการอย่างประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และขายสินค้าราคาย่อมเยา

คุณดวง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 50 ปี ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร ได้ให้ข้อมูลว่า การประชาสัมพันธ์ที่ตลาดน้ำวัดไทรเป็นเสมือนไฟไหม้ฟาง จึงควรให้มีการทำประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และหลากหลายในการจัดกิจกรรมเป็นวงกว้าง ตามสื่อต่างๆ นำเสนอสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ

คุณพรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 45 ปี ตำแหน่งอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ ให้ข้อมูลว่า การบริการที่ประทับใจ เช่น มีแพอาหารไว้บริการให้นักท่องเที่ยวไปนั่งชมนั่งทานอาหารได้ และสะดวก สบาย สร้างจุดประทับใจ และดึงดูดใจผู้มาเยือน

คุณนันท (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าการขายอาหาร และสินค้าต้องราคาไม่แพง ทำให้ดึงดูดใจ และมีความหลากหลาย

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ให้ข้อมูลว่าทุกฝ่าย หน่วยงานของรัฐ สำนักงานเขต โรงเรียน ให้นักเรียนช่วย ประชาสัมพันธ์ วัด ชุมชน สื่อ ททท. แหล่งงบประมาณ นักการเมืองท้องถิ่น งบประมาณในการสนับสนุนทั้งหมด ต้องร่วมกันในการพัฒนาฟื้นฟูให้ดีขึ้น

1.4.3 การสร้างจิตสำนึก

กลุ่มผู้นำมีความเห็นว่าสถานศึกษาควรให้ความรู้แก่นักเรียนในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักษาสีงแวดล้อมในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจในมาตรการของรัฐ และมีการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนร่วมมือพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรให้ดีขึ้น

คุณหวัง (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 48 ปี ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าควรสร้างที่เด็ก แล้วให้ไปบอกพ่อแม่ โดยที่ครูควรเป็นต้นแบบ

คุณกร (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 37 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าควรกำหนดมาตรการและการประชาสัมพันธ์ โดยแม่ค้าที่ขายของต้องเข้าใจในมาตรการที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อชุมชน

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 52 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าควรนำผู้นำชาวบ้านไปดูรูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นต้นแบบของตลาดน้ำที่ดี

คุณพรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 45 ปี ตำแหน่งอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ ให้ข้อมูลว่าฝ่ายการเมือง ควรมีการจัดสรรงบประมาณ และเข้ามาฟื้นฟูพัฒนาอย่างจริงจัง และจริงจัง

1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าควรมีการอนุรักษ์โบราณสถานให้คงสภาพเดิม มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดีขึ้น พัฒนาไม่ให้เกิดน้ำเน่าเสีย มีการจัดระบบประตูดึง-ปิดน้ำให้สามารถเรือเข้าออกได้ตลอดเวลา และการได้รับความร่วมมือจากชุมชน

คุณศักดิ์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 52 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่านโยบายและแผนพัฒนาจะต้องชัดเจน รักษาภูมิทัศน์และพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้น

คุณชัย (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 56 ปี ตำแหน่ง สก. ให้ข้อมูลว่าต้องประเมินผล และสอบถามถึงความต้องการและความคิดเห็นของคนที่มาเที่ยวด้วยการระดมความคิด และนำมาแก้ไข เพราะหลายคนก็จะต่างความคิดเห็น บางทีอาจจะมียุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะที่ดีที่จะนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

คุณดวง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 50 ปี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียน วัดไทรใต้ ให้ข้อมูลว่าต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนจะเป็นหัวใจสำคัญ

คุณนันท (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง สข. ให้ข้อมูลว่าในเรื่องของประตูดึงน้ำทางกรุงเทพมหานคร จะมีการจัดแก้มเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม บางทีก็ลืมไปว่าทำให้เกิดปัญหา กับ คุณ คลอง ส่งผลให้น้ำแห้งขุดลงไป เกิดน้ำเน่าเสีย เมื่อเกิดปัญหานี้ ผลกระทบก็ตกที่แม่ค้าพ่อค้าในย่านนั้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่เข้าไปเที่ยวแต่หันไปเที่ยวที่แถวราชบุรีแทน ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนในการเปิด-ปิดประตูดึงน้ำให้ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้นำท้องถิ่นได้รับรู้ถึงเรื่องราวของตลาดน้ำวัดไทรในอดีตมีความเจริญรุ่งเรืองในเรื่องการเป็นแหล่งการค้าขายทางเรือ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตลาดน้ำวัดไทรมีคุณค่าในด้านจิตใจ มีสถาปัตยกรรมไทยที่เป็นจุดขายให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ มีประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาในลักษณะวิถีชีวิตแบบไทย รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ในปัจจุบันระบบนิเวศน์เสีย สภาพภูมิทัศน์ไม่ได้รับการพัฒนา จิตสำนึกของคนในชุมชนไม่ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม ตลอดจนการไม่ได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจังจึงทำให้มีสภาพเสื่อมโทรม คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากค้าขายในเรือมาขายบนบก จากที่เคยทำการเกษตรเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศ พฤติกรรมของคนจากที่เคยซื้อสินค้าในตลาดน้ำเปลี่ยนไปซื้อในห้างสรรพสินค้าหรือที่อื่นแทน ที่สำคัญมีการเปลี่ยนแปลงการสัญจรจากทางน้ำเป็นการใช้ถนนแทน ความต้องการของกลุ่มผู้นำอยากให้ธรรมชาติทางภูมิทัศน์คงเดิม ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาบริเวณตลาดน้ำวัดไทรให้มีจุดขาย มีความสะดวกสบาย และปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำ ด้านสิ่งแวดล้อม

ของชุมชนควรมีการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนควรทิ้งขยะให้ถูกที่ มีการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดไทรอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม มีการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีการอนุรักษ์โบราณสถานให้คงสภาพเดิม ปรับปรุงภูมิทัศน์ แก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย มีการจัดระบบการเปิดปิดน้ำให้เรือเข้าออกได้ตลอดเวลา และที่สำคัญควรได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน

2. สทนากลุ่มของประชาชนทั่วไป

2.1 ตลาดน้ำวัดไทรกับชุมชนท้องถิ่น

2.1.1 อดีตของตลาดน้ำวัดไทร

กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าตลาดน้ำวัดไทรในสมัยก่อนมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีเรือค้าขายสินค้าจำนวนมาก พระราชินี พระนางเจ้าอุบลราชิณี สมเด็จพระราชินีของเคนมาร์ก มกุฎราชกุมารของประเทศญี่ปุ่น ทรงเคยเสด็จประพาส รวมทั้งประธานาธิบดีนิกสันยังเคยมาเที่ยว

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่เริ่มแรกเมื่อ พ.ศ.2506 ตลาดยังอยู่ติดกับตลาดวัด ตรงที่มีคลองเล็ก ๆ รู้สึกว่าประมาณ พ.ศ.2513 โดยประมาณ แล้วก็ย้ายมาอยู่ตรงที่โบสถ์

คุณวรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 48 ปี เป็นกรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่า ตลาดน้ำเริ่มมาตั้งแต่รุ่นพ่อ แม่ นานหลาย 10 ปี แล้ว เก่าแก่มากมีการใช้ การคมนาคมทางน้ำทางรถไม่สะดวก ไม่มีถนน จะมีก็ทางบางแค แต่บริเวณ แอ่งทางหัวกระบือ คอกควาย และทางบางมด จะใช้เรือทั้งหมด แล้วปูเป็นแบบแฉกลอย เป็นไม้ทำเป็นแฉกลอยไปตลอด ส่วนการเริ่มหมดไปของตลาดน้ำสาเหตุจากมีตลาดบางบอน ตลาดดาวคะนอง แม่ค้าก็เลยกระจายไปจากที่เคยมาซื้อที่วัดไทรก็กระจายไปตามตลาดต่าง ๆ การมีรถไฟก็เกี่ยวข้องที่ทำให้ผู้ที่จะมาซื้อสินค้าที่บ้านจากมหาชัยซึ่งแต่ก่อนเป็นการสัญจรทางน้ำ ต่อมาใช้การสัญจรทางรถไฟ จึงทำให้ตลาดน้ำวัดไทรหมดความสำคัญลง ซึ่งปัจจุบันคนที่มาซื้อของแล้วไปขายที่อื่น

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่าเริ่มพัฒนาที่มีความเจริญขึ้น สมัยก่อนยังเล็ก ๆ อยู่ คนส่วนใหญ่คนจะมาในคลอง ระยะเวลาเริ่มมีทางรถเข้ามา คนเริ่มมากขึ้น ก็เลยย้ายมาอยู่ข้าง ๆ โบสถ์ได้ ประมาณ 5 ปี เสร็จแล้วก็ย้ายเข้ามาที่เป็นคลอง แล้วก็มาสร้างตลาดเพราะเป็นบริเวณวัดจะไม่ค่อยสะดวก

คุณพร (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 46 ปี อาชีพขายผักพื้นบ้านให้ข้อมูลว่า สมัยก่อนตลาดน้ำไปเชื่อมต่อกับบางมด สามารถติดต่อกันได้หมดไม่ว่าจะเป็น

คนที่ทำสวน ทำสวนมะพร้าว เขาก็จะเอาพืชผลทางเกษตรมาขายที่ตลาดน้ำ ตลาดน้ำสมัยก่อนดี หลัง ๆ มีถนนพระราม 2 ตลาดก็เริ่มขายแบ่งกันออกไป ปัจจุบันที่ขายอยู่ในคลองมีน้อย ส่วนมากจะขึ้นไปขายบนบกกันหมด

คุณฉัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาเก ข้าว เกรียบปากหม้อ ให้ข้อมูลว่า ตลาดน้ำวัดไทรในอดีตเคยรุ่งเรืองมาก เรียกว่ามีนักท่องเที่ยวจากชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยว ในสมัยที่เคยเป็นนักเรียนอยู่ได้รับเสด็จพระราชินี มกุฎราชกุมารของญี่ปุ่นก็เคยมา ในหลวง พระราชินี เสด็จมา 2 – 3 ครั้ง ครั้งแรกมากับพระราชินีของเคนมารุ อีกครั้งเสด็จมากับมกุฎราชกุมารของญี่ปุ่น ประมาณปี พ.ศ. 2505 หรือ พ.ศ.2506 และเคยมีภาพยนตร์ของฝรั่งเรื่องพยัคฆ์ร้าย 007 เคยมาถ่ายทำที่นี่ ประมาณ 40 – 50 ปีที่ผ่านมารุ่งเรืองมาก มีเรือเต็มคลองมีของขายหลากหลายเพราะรถยังไม่มีการค้าขายชาวบ้านจะขายที่บ้านเขา แล้วเรือเขาก็จะมาจอดซื้อจอดขาย ซื้อเรือต่อเรือ แต่พอความเจริญเข้ามา ถนนเข้ามาตลาดก็สั้นเข้ามาใกล้วัดเข้ามาอีก สาเหตุที่ตลาดน้ำเริ่มหมดไปน่าจะมาจากมีการตัด ถนนธนบุรี ปากท่อ ปัจจุบันเรียกถนนพระราม 2 เพราะหลังจากมีการตัดถนนแล้วการคมนาคมสะดวกขึ้น อีกประการหนึ่งอดีตที่ค้าขายทางเรือจากคลองบางมดจะมาขึ้นท่าวัดไทรทั้งหมด พอ 5 ทุ่ม ถึง 2 ยาม แม้ค้าขายสวนจะเอามาวางขายบนลานวัดส่วนหนึ่ง ใส่เรือส่วนหนึ่งอาหมาก เอามะพร้าวออกมาขายกันที่นี่ พอมีตลาดปากคลองตลาด ตลาดสี่มุมเมืองกันเกิดขึ้น ชาวสวนก็จะใส่รถยนต์ส่งออกไปทางถนนธนบุรี – ปากท่อ ก็เลยทำให้ตลาดน้ำค่อย ๆ หายไป และที่สำคัญเพราะว่าที่ดินราคาแพงแต่ละคนก็อยากจะขายที่แล้วไปประกอบอาชีพอื่นส่วนจุดเริ่มของการท่องเที่ยวเกิดจาก สภาพที่เป็นธรรมชาติเมื่อสมัยก่อนย้อนยุคไปประมาณเมื่อ 30 กว่าปี จึงมีเรือฝรั่งนักท่องเที่ยว เรือแม่ค้า เรือแจว เรือยนต์ มาค้าขายทางเรือ เหมือนกับดำเนินสะดวก

คุณจิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายกายาสาดให้ข้อมูลว่านอกจากมกุฎราชกุมารของญี่ปุ่นเคยเสด็จมาแล้วยังมีประธานาธิบดีนิกสันมาประมาณปี พ.ศ. 2524 และยังมีรูปถ่ายกับคุณแม่ แต่ก่อนเขื่อนจะอยู่ตรงแถวตำหนักพระเจ้าเสือ เดิมที่ตลาดจะอยู่ในอุ้งวัดก่อน ผลกระทบที่ทำให้ตลาดน้ำวัดไทรก็คือการสร้างถนนเอกชัย และถนนในวัดไทร ตั้งแต่นั้นก็เริ่มซบเซามาเรื่อย และมากกระทบอีกทีตอนที่ริมน้ำเขาไม่ให้ขาย เพราะเป็นนโยบายของทางวัด

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย ขายกอละแม ให้ข้อมูลว่าในสมัยก่อนคนสวนบางมด บางกระดี่ หัวกระบือต่างพากันมาทั่วทุกสารทิศ ในปี ค.ศ 1985 ประธานาธิบดีนิกสันก็มา ส่วนการค้าขายตอนที่ตัดถนนเข้ามา เรือก็เริ่มน้อยเพราะว่าเริ่มมีรถเข้ามาแทน และใน

ระยะหลัง ๆ คนหันมานิยมรถไฟกัน ประมาณปี พ.ศ. 2519 ตลาดเริ่มไม่คนค้าขาย แต่ก่อนคนสวนบางมดยังเอาของออกมาขายได้แต่ตอนนี้ไม่ค่อยมีใครเอาของใส่เรือออกมาขายแล้ว

คุณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 47 ปี ให้ข้อมูลว่าในปี พ.ศ. 2523 – 2524 พระนางเจ้าอลิษาเบธเทเลอร์ เสด็จมาพร้อมกับมีแขกผู้ใหญ่หลายคน ซึ่งในสมัยก่อนนี้ช่วงเวลา 8 โมงเช้า เรือจะวิ่งลำบากมากเพราะว่าคลองจะแน่นไปด้วยเรือ ในสมัยก่อนเขาใช้เรือทางสายน้ำอันดับหนึ่ง รองลงไป คือใช้รถไฟ การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดไทรมีมานานหลักฐานคือ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นก็เคยมาเที่ยว และอีกหลายประเทศซึ่งดังทั่วโลก ซึ่งไม่เหมือนปัจจุบัน เพราะไม่ได้บูรณะติดต่อกัน

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าสาเหตุการค้าขายทางน้ำหมดไปเพราะมีความเจริญ คือมีถนนเข้ามา ส่วนการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมานานมาก แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับ สมเด็จพระราชินีเสด็จมา ปัจจุบันแทบไม่มีตลาดน้ำแล้ว พอจะมีอยู่บ้าง แต่การขายของบนเรือไม่ค่อยมีเหมือนเมื่อสมัยก่อน

2.1.2 ความรู้สึกที่มีต่อตลาดน้ำวัดไทรในสมัยก่อน

กลุ่มชาวบ้านมีความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นในสภาพในอดีตที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม รวมทั้งสถานที่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับโลกมาเที่ยว และรู้สึกเสียใจหากไม่มีตลาดน้ำวัดไทร ซึ่งในสมัยก่อนเคยใช้ประโยชน์จากน้ำในการบริโภคใช้สอยในชีวิตประจำวันเพราะในสมัยก่อนน้ำยังมีสภาพเป็นธรรมชาติ มีกุ้งหอยปูปลาวายน้ำให้เห็น

คุณวรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 48 ปี เป็นกรรมการชุมชน ให้ข้อมูล รู้สึกยังผูกพัน ทางน้ำเราก็ก็นิยมใช้ประโยชน์ แต่ก่อนสามารถดักน้ำใช้ได้เลย ปัจจุบันไม่สามารถดักน้ำใช้ได้เลย

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า ดั้งเดิมเลยเราเคยอยู่กับสายน้ำมา เคยเห็นความเจริญการค้าขายมา คุณเป็นธรรมชาติ แต่ปัจจุบันทุกอย่างมันเปลี่ยนแปลงไป รู้สึกอยากให้เห็นฟูกกลับมาเหมือนเดิม แต่น่าจะทำลำบาก

นิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพ ขายกอละแม ให้ข้อมูลว่า ทุกคนก็ผูกพันกับสายน้ำ แต่ในระยะหลัง ๆ ความเจริญเข้ามา มีถนนหนทาง ทุกอย่างดีขึ้น สายน้ำก็ลดบทบาทลงมา พอลดบทบาททุกคนก็ต้องขึ้นมาบนบก และอีกอย่างน้ำดำและมีกลิ่นเหม็นมาก ทุกคนเลยต้องหนีขึ้นจากน้ำ

พร (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 46 ปี อาชีพขายผักพื้นบ้าน ให้ข้อมูลว่า ประตูนํ้ามันปิดด้วย มันไม่เหมือนเมื่อก่อน เมื่อก่อนไม่มีการปิดประตูนํ้า

คุณจิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายกายาศาดให้ข้อมูลว่า รู้สึกเสียใจเหมือนถ้า ตลาดน้ำวัดไทรจะยุบไปโดยปริยาย เพราะความเจริญเข้ามามาก และไม่มีใครที่จะริเริ่มสานงานต่อรู้สึกจิตใจที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน โดยคุณเบิร์ดเข้ามาฟื้นฟูขึ้น แต่ก็รักษากันไว้ไม่ได้ และสานต่อไปไม่สำเร็จ

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชน วัดไทร ให้ข้อมูลว่าอยากให้องค์สภาพตลาดน้ำไว้จะได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ตอนนี้ก็ยังพอมีชาวต่างชาติมาเยี่ยมเยือนอยู่เรื่อย ๆ ไม่ได้ทั้งหมดไป อยากให้ได้สัก 30 % เพราะว่าเวลาที่มีการประชาสัมพันธ์ว่ามีตลาดน้ำ พอมักคนมาก็เสียความรู้สึกว่า ไม่มีอะไรเลย เคยคุยกันว่า อยากจะขอเป็นแพ แล้วให้เรือมาเกาะขนานข้างตามตลิ่ง แต่ก็ทำไม่ได้เพราะ กรมเจ้าท่าเขาบอกว่าคลองมันแคบ เคยแนะนำกับเขตว่าเรามี 50 ชุมชน ให้เรือชุมชนละ 1 ลำ มาช่วยกันมาเกาะข้างขนานกันไป ตอนเช้าก็จะมีเรือฝรั่งเรือต่างชาติเข้ามาเที่ยว เห็นแล้วมีความสุข เวลามาเราก็จะโบกไม้โบกมือยิ้มให้พวกเขา เห็นแม่ค้ามาขายของหลากหลาย สมัยก่อนรถยนต์ไม่มีจะซื้อของ ก็จะซื้อกันทางเรือน้ำสะอาด เห็นปลาว่ายไปมา สรุปลงแล้วอยากให้ฟื้นฟูขึ้นมา อยากให้ทางเขตจัดเรือพายใหม่ ๆ สัก 5 – 10 ลำ และจะชวนแม่ค้าลงมาขายจะได้มีสีสันแก่ตลาดน้ำวัดไทร ถ้าอยู่ในกรุงเทพ การเดินทางเข้ามาที่ตลาดน้ำสะดวก มีข้อเสียคือตลาดจะวายเร็ว อยากให้ปรับเปลี่ยนตลาดให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

คุณณัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาकुข้าวเกรียบปากหม้อ ให้ข้อมูลว่า สมัยก่อนคนแถวริมคลองรู้จักรักษาน้ำ เพราะส่วนใหญ่ต้องใช้ต้องสัญจร พอตลัดน้ำนั้นหมด การถนอมน้ำไม่มีแล้ว ประกอบกับมีน้ำปะปาคนเข้าใจผิดว่าผลิตเองได้จึงทำให้น้ำเสีย สมัยก่อนเวลาน้ำขึ้นจะมาจากเจ้าพระยา น้ำจะจืด ใส ดกแล้วแกว่งสารส้มไว้ใช้ แต่พอน้ำลง ลงมาจากทางมหาชัย น้ำจะขุ่น และเดิมใช้ไม่ได้แต่ก็สะอาด ไม่สกปรก สังเกตจากสมัยก่อนในคลองจะมีปลา มีกุ้ง ในสมัยเด็ก ๆ ก็จะมาวิ่งไล่จับแมงปอเล่น ซึ่งทำให้มีความสุข ถึงแม้ทุกอย่างจะเป็นอดีตไปแล้ว แต่ก็คงอยู่ในความทรงจำจนทุกวันนี้ แม้ว่าจะกลับมาไม่ 100 % แต่ก็ยังอยากเห็นนักท่องเที่ยวยังมาเที่ยวอยู่

2.1.3 คุณค่าที่ได้รับ

กลุ่มประชาชนทั่วไปเคยได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำ มีแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ และด้านจิตใจรู้สึกภาคภูมิใจที่ตลาดน้ำวัดไทรเป็นที่ได้รับความสนใจไปทั่วโลก รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ายนรสิงห์

คุณณัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาकुข้าวเกรียบปากหม้อ ให้ข้อมูลว่าได้รับประโยชน์มาก เคยได้ใช้น้ำในคลอง เคยจับปลา กุ้งในคลองกิน

สมัยที่ตลาดน้ำวัดไทร เคยรุ่งเรือง ก็คือ รายได้มากกว่า และชุมชนมีชื่อเสียง ช่วงแรกบ้านอยู่ริมคลอง เปิดเป็นร้านค้าอยู่ริมคลองก็จะมีเรือมาซื้อของที่บ้าน แล้วที่บ้านจะมีการส่งขนมโดยใช้เรือ ไปส่งตามคลอง เข้าคลองบางมดไปถึงทุ่งครุ ถึงคลองสวน อีกด้านหนึ่งไปถึงบางกระดี แสมคำ บ้านขอม โลกขาม บ้านสหกรณ์ หัวกระบือไปถึงหมด สมัยก่อนจะมีรถไฟมาจากมหาชัย ซึ่งจะได้พวกกุ้ง ปู ปลา สดๆ มาทุกเช้า แล้วก็วิ่งไปสุดวงเวียนใหญ่ ตลาดพลู ซึ่งคนสมัยก่อนไม่มีรถยนต์ก็จะมาซื้อของที่วัดไทรสรุปคือ ที่วัดไทรเป็นจุดศูนย์รวมเบ็ดเสร็จซึ่งโด่งดังทั้งทางบกและทางน้ำมากในสมัยก่อนแต่ปัจจุบันไม่มีเรือแล้ว เพราะตอนที่ค้าขายเป็นสมัยของ พ่อ แม่ แต่ปัจจุบันมีครอบครัว พอมีถนนเข้าถึงการค้าขายทางเรือก็ลดน้อยลงก็เลยต้องเลิกโดยปริยาย ในปัจจุบันนี้ที่เริ่มเข้ามาฟื้นฟูตลาดน้ำก็มีโอกาสได้เข้ามาขายขนมไทยสาธู ข้าวเกรียบปากหม้อ รู้ดีว่า ตั้งแต่ฟื้นฟูมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็มีลูกค้าประจำส่วนหนึ่งและลูกค้าจรส่วนหนึ่ง และถ้าตลาดน้ำดีขึ้น ก็จะทำให้ชุมชนดีขึ้นเช่นกัน ถ้าทำให้บุคคลภายนอกหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเข้ามาสัมผัสตลาดน้ำวัดไทรก็จะดีมาก โดยให้ชุมชนกับชาวบ้านมาร่วมกัน ซึ่งถ้าร่วมกันอย่างจริงจังและทางภาครัฐช่วยสนับสนุนด้วย ก็น่าจะมีโอกาสฟื้นฟูกลับมาอีกครั้ง

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า มีการพัฒนาขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ เคยได้งบประมาณ สก. มาพัฒนาหลายสิบล้านบาท เพราะต้องการมาฟื้นฟูตลาดน้ำ แต่ฟื้นฟูโดยธรรมชาติยังไม่ได้ ได้แต่เงินจูงใจจูงใจ จะให้เหมือนสมัยก่อนเลยเป็นไปได้ยาก

จิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายก๋วยเตี๋ยวให้ข้อมูลว่า ก่อนชาวบ้าน แล็บหัวกระบือ หัวป่า บางกระดี แสมคำ พวกสวนส้มบางมดจะพายเรือออกมาซื้อของที่วัดไทร มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากัน เวลาส้มบางมดออกชาวบ้านนำมาขึ้นที่ท่าวัดไทร มีการซื้อขายกันระหว่างชาวสวนกับชาวสวน หรือไม่ก็ชาวสวนกับร้านค้า

คุณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 49 ปี อาชีพขายหมี่กรอบ ให้ข้อมูลว่ามีการค้าขายดีกว่าปัจจุบันนี้มาก

คุณยา (นามสมมุติ) เพศ หญิง อายุประมาณ 40 ปี ให้ข้อมูลว่า บรรพบุรุษก็ตั้งตัวได้มาจากตลาดน้ำวัดไทรในสมัยเด็ก ๆ พ่อค้าขายอยู่ในแพและมีบ้านอยู่ในแพ เศรษฐกิจดีตั้งตัวได้ทุกคน

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลประโยชน์ทางด้านจิตใจรู้สึกภูมิใจว่าตลาดน้ำวัดไทรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่โด่งดังไปทั่วโลก ในตอนนี้ก็ยังมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอยู่บ้าง เช่นที่ดำเนินพระเจ้าเสือ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อยู่ คือช่องใหญ่อยู่ที่วัดไทร ประวัติพันท้ายนรสิงห์ มีดำเนินทองของพระเจ้าเสือ

คุณพร (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 46 ปี อาชีพขายผักพื้นบ้าน ให้ข้อมูลว่าเป็นสถานที่เสด็จประภาสทางน้ำ ของพระเจ้าเสือทางคลองสนามชัยไปถึงคลองโลกขาม

2.2 ความเสื่อมของตลาดน้ำวัดไทร

2.2.1 ลักษณะทางธรรมชาติ

กลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่าเนื่องจากการสร้างประตูน้ำเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมและแก้ปัญหาด้านน้ำเค็มจึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มที่ทำกิจการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาการจราจรไม่สะดวกและก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย น้ำเน่า และน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากประตูน้ำไม่เปิด จึงไม่มีน้ำมาช่วยระบาย และมีการทิ้งขยะลงคลองจากคนในชุมชนที่เป็นสาเหตุทำให้ตลาดน้ำวัดไทรหมดความสำคัญลง

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า อันดับแรกปัญหาที่ประตูน้ำ สมัยก่อนไม่เคยมีประตูน้ำแต่มีปัญหาเรื่องน้ำเค็มเข้ามา จึงมีการสร้างประตูน้ำเพื่อ แก้ปัญหาน้ำท่วม และแก้ปัญหาเรื่องน้ำเค็ม เป็นจุดเริ่มของปัญหาเพราะการสัญจรไม่สะดวก รายได้ก็ลดลง เพราะประตูน้ำมันไม่เปิดนักท่องเที่ยวก็ไม่สามารถจะเข้ามาได้ ปรกติจะมีเรือท่องเที่ยวฝรั่ง ปกติวันหนึ่ง มีถึง 5 – 10 ลำ และปัญหาจากโรงงานปล่อยน้ำเสียตัวอย่าง เช่น โรงงานปลากระป๋องที่คลอง 4 บาท เคยมีการประชุมกันที่เขตเพื่อรณรงค์ในเรื่องนี้ เช่นที่โรงเรียนวัดบางขุนเทียนในอาจารย์เขารณรงค์ให้นักเรียนทุกคนทำน้ำชีวภาพ แล้วก็ไปบอก พ่อ แม่ ว่าผลประโยชน์ของเอาขยะมาทำน้ำชีวภาพ และรณรงค์อย่าทิ้งลงในน้ำ เพราะจะทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพขายกาดละแม ให้ข้อมูลว่า ปัญหาสำคัญคือประตูน้ำไม่เปิด และ น้ำเสียมาก และเรื่องขยะต้องรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกกับชาวบ้าน ส่วนเรื่องน้ำท่วมในตอนเปิดประตูน้ำสูงแค่ตาคุ่ม แค่ว่าคาญไม่ถึงกับลำบากยังประกอบอาชีพได้

คุณฉัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาकुข้าวเกรียบปากหม้อ ให้ข้อมูลว่าปัญหาแรกคือน้ำเสีย และการทิ้งขยะลงคลองแม้จะมีป้ายห้ามไว้ และมีรณรงค์กันแล้วก็ตาม และปัญหาเรื่องประตูระบายน้ำทางวัดกัลยาคือช่วงที่ตลาดพออยู่ได้แล้ว การสร้างประตูน้ำทำให้เสียเวลาของนักท่องเที่ยวในการรอเปิดปิดประตู ถ้าเปิดประตูตลอดน้ำจะท่วมแค่ตาคุ่มก็จะมีคนร้องเรียนไปกับทางเขต ทั้ง ๆ ที่เป็นน้ำจืดที่มาจากแม่น้ำเจ้าพระยา ถ้าหากกรุงเทพมหานครอยากจะทำรักษาลำคลองให้สะอาด ต้องอำนวยความสะดวกให้ กองขยะไว้แล้วมีเรือมาเก็บตามบ้านที่อยู่ริมคลอง โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จากนั้นถ้าเห็นใครทิ้งลงคลองต้องจับปรับ การแก้ปัญหาเรื่องท่อน้ำทิ้งของแต่ละบ้านรัฐควรจัดทำท่อระบายน้ำรวมก่อนแล้วทำการบำบัดก่อนปล่อยลงไปในคลองหรือต้องมีมาตรฐานในการผลิตที่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

คุณจิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายกายาสาดให้ข้อมูลว่า นอกจากนี้ปัญหาเรื่องความทรุดโทรมของบ้านมีมาก เพราะชาวบ้านเขาเบื่อเห็นแต่น้ำเน่า และขยะ

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่า ส่วนราชการต้องคอยช่วยเหลือ ถ้าไม่มีใครช่วยเหลือจะไม่สามารถจะอยู่อย่างนี้ได้ซึ่ง ในขณะที่รณรงค์กันยังเสียเงินหลายล้านบาท

คุณยา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 40 ปี ให้ข้อมูลว่า ปัญหาที่เสียดังกล่าวเกิดจากโรงงานแฉวงบางบอน คลองวัดสิงห์ มีสารพัดโรงงาน จากวัดสิงห์ขึ้นไปยังสมุทรสาคร อีกกรณีหนึ่งชาวบ้านบางคนไม่จ่ายค่าบริการเก็บขยะรายเดือนราคาเดือนละ 40 บาท ซึ่งบางคนไม่มี จะจ่ายเลยทิ้งลงคลอง และเสนอไม่เก็บค่าขยะ แต่เก็บภาษีตอนทำบัตรประชาชน

2.2.2 วิวัฒนาการทางสังคม

กลุ่มชาวบ้านเห็นว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้มีห้างสรรพสินค้ามากขึ้น ผู้คนก็เปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อ พ่อค้าแม่ค้าก็ต้องปรับตัวตาม

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพ ขายกอละแม ให้ข้อมูลว่า ผลกระทบชาวบ้านค้าขายลดน้อยลง เพราะตลาดนัดมีมากขึ้น และตามห้างก็มีห้างมากขึ้น คนมีทางเลือกที่จะไปทางอื่นมากขึ้นจึงไม่ต้องมาหาซื้อของที่ตลาดวัดไทรแล้ว ทุกคนพยายามทำให้ตลาดมันดีขึ้นเช่นจัดเรือท่องเที่ยว เสาร์-อาทิตย์ มีการจัดตลาดนัดทั้งในน้ำ – บนบก

คุณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 49 ปี อาชีพขายหมี่กรอบ ให้ข้อมูลว่าคนย้ายไปขายของกันบนและ ขายตามตลาดนัด

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า คนที่อยู่ในตลาดนี้คือทนอยู่จนกว่าจะเลิกกันไป เมื่อก่อนที่ตลาดน้ำวัดไทรมันเป็นจุดศูนย์รวมทุกที่ไปทางมหาชัยถึงวงเวียนใหญ่ ต้องมาซื้อของที่นี่ อีกทั้งด้านดาวคะนองก็ต้องมาซื้อของที่วัดไทร พอมีตลาดนัด มีห้าง มีตลาดเกิดขึ้น ผู้ซื้อเท่าเดิม แต่คนขายมันขยายจึงเกิดการแย่งผู้ซื้อโดยธรรมชาติ

คุณวรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 48 ปี เป็นกรรมการชุมชน ให้ข้อมูลว่าวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทุกคนพยายามประคองให้อยู่รอดในปัจจุบัน

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่า ต้องคอยช่วยกันฟื้นฟูอยู่ตลอดเวลา หาแนวทางที่ดีเข้ามา มีการประชาสัมพันธ์ กระตุ้นให้เข้ามาค้าขายมีสินค้าที่มันแปลก ๆ ก็อาจจะมีประชาชนเข้ามาบางส่วน

2.2.3 การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าผู้บริโภคริโภคจากที่เคยซื้อสินค้าในตลาดน้ำวัดไทรเปลี่ยนไปซื้อของในห้างสรรพสินค้าแทน และในปัจจุบันชาวบ้านขาดเงินทุนในการซ่อมแซมเรือเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพจึงต้องเลิกไป

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย ขายกาะแม ให้ข้อมูลว่า การย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมีมาก คนท้องถิ่นจริง ๆ มีประมาณ 20% ทำให้ไม่ค่อยมีความผูกพันกัน ทุกคนเวลามาค้าขายก็เป็นมิตรกัน เป็นเพื่อนกัน บางทีก็ต้องพึ่งพาอาศัยกัน น้อยมากที่จะมีปัญหากัน

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า การย้ายเข้ามาจากคนถิ่นอื่นไม่มีผลเสียอะไร มีแต่ผลดีเพราะว่าส่วนใหญ่ที่เขามาอยู่ในตลาดก็ส่วนใหญ่ก็จะมาค้าขาย ทำมาหากิน ส่วนเรื่องความไม่ผูกพันก็มีผลประมาณ 30 % ส่วนรายได้ไม่เท่าเดิมแต่ก็ยังคงที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากคนข้างนอกเข้ามาที่วัดไทร นอกเหนือจากที่ขายให้คนในชุมชน ทำให้การค้าขายก็เริ่มกระเตื้องขึ้น ถ้าเทียบกับตอนที่ยังไม่มีการจัดการฟื้นฟูเลย จะได้มากตอนมีงานบวชงานต่าง ๆ ที่จัดในบริเวณวัด ในสมัยก่อนนี้ยังไม่มีชุมชน พอมีชุมชนมีการกระจายข่าวบอกกับประชาชน กระแสการตอบรับดีขึ้นและชาวบ้านให้ความร่วมมือเพราะมีโครงสร้างที่ชัดเจนขึ้น

คุณวรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 48 ปี เป็นกรรมการชุมชน ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันทำคนจะมาซื้อของแถวข้างเข้าของเสาร์ – อาทิตย์ ที่หน้าตลาดน้ำวัดไทร ความเจริญเข้ามามีการตัดถนน คนที่เคยพายเรือมาซื้อเปลี่ยนไปซื้อที่ตลาดดาวคะนองแทน สมัยเมื่อ 40 ปีก่อน เคยขายได้วันละ 7,000 บาท ทุกวันนี้เหลือขายได้วัน 2,000 บาท สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากห้างสรรพสินค้าแถวเอกชัย และพระราม 2 มีห้างขายน้ำชาย ขวา

คุณจิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายกาศาให้ข้อมูลว่า บางคนที่ย้ายมาอยากมาลงเรือขายของแต่เรือไม่มี เมื่อก่อนช่วงที่เปิดตลาดใหม่ เรือจะมาขายของของในเรือเขาขายดีแต่บางคนป่วย บ้างไม่มีทุน เพราะขายแล้วเรือรั่วไม่มีเงินซ่อม จึงล้มเลิกไป

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าแต่ก่อนไม่ทราบว่ามีชุมชนเป็นชุมชน ต้องมีประธาน มีกรรมการ แต่พอเข้ามารับตำแหน่งกรรมการ ชาวบ้านจะรู้จัก ประธาน เลขา ของชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ตลอดว่าจะทำอะไรทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือดีขึ้น ถ้าเทียบกับแต่ก่อน

คุณยา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 40 ปี ให้ข้อมูลว่า คนนิยมไปซื้อของที่ห้างโดยไปซื้อที่หลายอย่าง แล้วเหมารถกลับ เนื่องจากของในห้างถูกกว่าเพราะห้างเขามีอำนาจในการต่อรอง อีกทั้งมีตลาดนัดมากมาย ไม่ต้องรอซื้อของที่ตลาดเช้า

2.3 ความต้องการในการพัฒนา

2.3.1 วิธีการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร

กลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่าการเกิดห้างสรรพสินค้าและตลาดน้ำมากขึ้น ประชาชนจึงไม่นิยมซื้อสินค้าจากตลาดน้ำวัดไทร ซึ่งในสมัยก่อนตลาดน้ำเป็นจุดศูนย์รวมของการซื้อขายสินค้าทางน้ำ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้คนในท้องถิ่นมีน้อยลง ประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมไปการซื้อสินค้าที่ห้างสรรพสินค้ามากขึ้น คนในชุมชนไม่มีเรือในการประกอบอาชีพเพื่อค้าขาย รวมทั้งคนในชุมชนเปลี่ยนสถานที่ซื้อสินค้าจากตลาดน้ำวัดไทรไปเป็นตลาดดาวคะนอง

กลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่าต้องมีคณะกรรมการดูแลตลาดที่มีความหลากหลายในเรื่องวิถีชีวิต และคุณวุฒิมาบริหารจัดการตลาด มีการประชาสัมพันธ์ให้คนเข้ามาเที่ยวและเข้ามาขายของให้มาก มีการสร้างจุดเด่นของตลาด หน่วยงานของรัฐเข้าช่วยเหลือส่งเสริมอย่างจริงจัง แก้ปัญหาเรื่องเขื่อนกั้นน้ำ และควบคุมตลาดนัดไม่ให้มีมากจนเกินไป

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า ต้องการคณะกรรมการดูแลตลาดที่มีหลากหลายทั้งวิถีชีวิตและคุณวุฒิ ทั้งพ่อค้า แม่ค้าในตลาดและในส่วนของวัด และในส่วนของชุมชนร่วมกัน ประชูปหาแนวทางที่หาวิธีที่จะดำเนินการ เช่น เรื่องการจัดระเบียบการค้าขาย ตลาดสดควรอยู่ในฝั่งของตลาดสด ตลาดผลไม้ควรจะเป็นตลาดผลไม้แยกเป็นโซน เหมือนคลังชั้น ดำเนินสะดวก หรือตลาดน้ำดอนหวาย จะทำให้การเดินทางซื้อขายของได้รับความสะดวก สามารถเลือกสินค้าได้และยังเดินได้ทั่ว

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพขายกาดละแม ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันต้องการตลาดบนให้อยู่ได้ก่อน ตลาดน้ำเดิมคงเป็นไปได้ยาก การจะทำในเชิงอนุรักษ์ได้แต่ทำให้ยังขึ้นเป็นไปไม่ได้ ควรเอาปัจจุบันนี้ให้คนมาค้าขายมาก ๆ และสถานที่ที่จอดรถให้สะดวกสบาย เรื่องสิ่งแวดล้อมการจัดระบบตลาดจัดให้เป็นระเบียบ เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยของร้านค้า ของคนสัญจรไปมา หรือหาบเร่แผงลอยยังไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร ขยะมูลฝอยไม่ควรอยู่ข้างหน้าตลาด ควรหลบไปไว้ข้างหลังเพราะพอเดินข้ามทางรถไฟไปได้กลิ่นขยะแล้วคนก็ไม่เข้าตลาด ปัญหาที่คนไม่ค่อยเข้าตลาดน้ำวัดไทร เนื่องจากว่าตลาดที่อยู่ตรงข้ามตลาดน้ำวัดไทรจะมีตลาดนัดทุกเย็นคนจะไปซื้อของทุกเย็น พอเช้าเสาร์ อาทิตย์จากที่เคยเป็นไฮไลต์เหมือนเมื่อก่อนคนไม่มาเพราะจะรอซื้อแต่ตอนเย็นซึ่งจะถูกกว่า เรื่องของหน่วยงานของรัฐบาลบางส่วนอยากให้ประชาสัมพันธ์ และส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาคอยดูแล คือคอยให้การสนับสนุนให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดน้ำ เพราะเวลานักท่องเที่ยวฝรั่งเข้ามาเขาอยากรู้ว่าจุดเด่นจุดขายของตลาดน้ำวัดไทรคืออะไร ดังนั้นหน่วยงานรัฐต้องเข้ามาช่วยส่งเสริมว่า กิจกรรมของตลาดมีอะไร ในตลาดมีอะไรขายบ้าง สรุปความต้องการ

ประเด็นที่ 1 เรื่องของการประชาสัมพันธ์และการอำนวยความสะดวกของภาครัฐในเรื่องของประตุน้ำ และให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาหรือช่วยกันดูแลหรือแก้ไขปัญหาให้ดียิ่งขึ้น ประเด็นที่ 2 การจัดระบบตลาด ประเด็นที่ 3 สิ่งแวดล้อม

คุณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 49 ปี อาชีพขายหมี่กรอบให้ข้อมูลว่าไม่ต้องการคนขายแต่ต้องการให้คนมาซื้อของมาก ๆ อยากให้ทางราชการออกมาสำรวจเกี่ยวกับตลาดนัด โครงสร้างของตลาดนัดเพื่อให้ถูกต้อง ซึ่งไม่ควรปล่อยให้มียุคตลาดนัดมากขนาดนี้ ต้องการให้จัดการกับ สิ่งแวดล้อมต้องเป็นอันดับแรก เพราะว่าถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดีก็ไม่มีใครอยากมาเที่ยว

คุณวรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 48 ปี เป็นกรรมการชุมชน ให้ข้อมูลต้องการให้มีการจัดระเบียบตลาด อยากให้มีสินค้ามาขายมาก ๆ ความต้องการเรื่องสิ่งแวดล้อมคือให้เปิดประตูน้ำ น้ำจะได้สะอาด กรณีที่หน่วยรัฐลงมาช่วยเสริม ช่วยพัฒนาขอให้พัฒนากันอย่างจริงจัง ไม่ใช่พัฒนาโดยเอาผักชีมาโรยหน้าแล้วก็กลับไป ในส่วนของทางในคลอง ควรทำทางเท้าเข้าออก เพื่อที่จะสัญจรเชื่อมติดต่อกันได้

คุณจิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายกายาสาดให้ข้อมูลว่าอยากให้มีเรือ มีแพ มีตลาดบกด้วยให้ภาครัฐทำเรื่องประชาสัมพันธ์จัดคนเข้ามาท่องเที่ยวชมสวนส้ม และศึกษาพันธุ์ไม้ อยากให้มีการจัดจักรยานเที่ยว ข้ามคลอง สามารถออกไปได้หลายทาง ซึ่งเคยมีการจัดทัวร์ของการไฟฟ้าบางกรวย

คุณณัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาเกข้าวเกรียบปากหม้อ อยากให้คนที่เกี่ยวข้องจัดทัวร์เข้า เช่นจักรยานทัวร์เข้าสวนเชิงนิเวศน์ เพราะข้างในยังมีสภาพที่เป็นธรรมชาติมีพืชหลายชนิด มีต้นไม้หลากหลายตามริมคลองอีกมากมาย คิดป้ายบอกชื่อต้นไม้ให้คนนั่งเรือมีความรู้ไปในตัว และโรงเรียนพนักเรียนมาเที่ยวชมแล้วทำรายงานว่าในเขตจอมทองมีอะไรบ้าง และอยากให้มีเรือ ISUZU ลำใหญ่เหมือนสมัยก่อนวิ่งรับคนจากสะพานพุทธไปวัดสิงห์ ซึ่งจะผ่านวัดไทร ไปสุดสายวัดเลา จะได้รับนักท่องเที่ยวจาก สาทร หรือสะพานพุทธเพื่อให้นักที่ไม่มีรถได้มาเที่ยวง่ายขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ว่ามีเรือพาเที่ยวไปกลับ และจอดแวะไหว้พระ แวะซื้อของที่วัดไทรเป็นลักษณะเรือท่องเที่ยวในช่วง เสาร์ – อาทิตย์

2.4 สิ่งที่ต้องพัฒนา

2.4.1 เรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนา

กลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่าควรมีคณะกรรมการดูแลตลาดน้ำวัดไทร มีการจัดระบบตลาดและจัดการสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดี มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยให้การดูแลสนับสนุนและช่วยพัฒนาอย่างจริงจัง มีการเปิดประตูน้ำ มีการทำทางเท้าเข้าออก เพื่อการติดต่อ

ถึงกัน มีการจัดทัวร์จักรยานชมสวนเชิงนิเวศน์เพื่อชมธรรมชาติของพันธุ์ไม้ และพัฒนาให้มีเรือ ISUZU ลำใหญ่วิ่งจากสะพานพุทธไปวัดสิงห์ ซึ่งผ่านวัดไทร

คุณนิตย (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพขายกอลาแม ให้ข้อมูลว่าควรเป็น เรื่องสิ่งแวดล้อมและเรื่องอื่น ๆ ที่กรรมการทุกคนเสนอ

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่าปัญหาเร่งด่วนหลัก ๆ คือ

1. ถ้าไม่มีการประชาสัมพันธ์คนไม่เข้า
2. ถ้าไม่มีการจัดระเบียบตลาด ถึงมีคนก็ไม่มาเดิน ไม่น่าสนใจ
3. ถ้าไม่มีการจัดการสิ่งแวดล้อม เข้ามาแล้วเหม็นเขาก็ไม่เข้า ส่วนเรื่อง สิ่งแวดล้อมจะเกี่ยวกับประตูน้ำไม่เปิด สิ่งแวดล้อมก็พัฒนาไม่ได้

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า ชุมชนต้องได้รับ การประสานงาน โดยภาครัฐ และนักการเมือง โดยจะต้องประสานเจ้าของพื้นที่ตัวจริง เช่น เจ้าอาวาสวัดไทรกับไวยาวัจกร

คุณณัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาकुข้าว เกรียบปากหม้อ ให้ข้อมูลว่าให้เปิด-ปิดประตูน้ำ ต้องการเรือพายขายของ ช่วงเสาร์ – อาทิตย์ ต้องการเต็นท์มาตั้ง เพื่อเป็นจุดสนใจในการขายของ

คุณยา (นามสมมุติ) เพศ หญิง อายุประมาณ 40 ปี อาชีพขายของชำริม คลอง ให้ข้อมูลว่า ต้องการดึงคนเข้ามาจึงต้องมีแม่ค้ามาขายของสรุปอย่างเร่งด่วน

1. เปิดประตูน้ำทางวัดกัลยาอย่างถาวร
2. น้ำเสีย
3. กำจัดขยะและอยากได้เรือขายของ

2.5 แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรเพื่อความยั่งยืน

2.5.1 ความร่วมมือเรื่องสิ่งแวดล้อม

กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าประชาชนทุกคนในชุมชนควรมีส่วน ร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแก้ปัญหาเรื่องการเปิดปิดประตูน้ำที่มีส่วนทำให้ สิ่งแวดล้อมเสื่อม โดยให้ทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องประสานงานกันอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

คุณณัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายสาเก ข้าวเกรียบปากหม้อ ให้ข้อมูลว่าการที่จะฟื้นฟูพัฒนาต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งเขต สก. สข. และทางวัด

คุณยา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 40 ปี อาชีพขายของชำ ริมคลองให้ข้อมูลว่า ประชาชนทุกคนในชุมชนทุกส่วนต้องมีส่วนร่วม ถ้าให้มีส่วนร่วมโดยความสมัครใจยาก ต้องใช้วิธีการบังคับ

คุณวรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 48 ปี เป็นกรรมการชุมชน ให้ข้อมูลควรให้เขตบังคับ หรือผู้นำชุมชน โดยเวลาประชุมให้มาทุกชุมชน และภาครัฐให้งบประมาณต้องโปร่งใส ในส่วนของการประสานกับ สส. สก. ถ้ามีงบที่ค้างอยู่ก็เสนอเข้ามาให้กับชุมชน ควรเริ่มเรื่องของการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือเกี่ยวกับการเปิดประตู

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าชาวบ้านต้องรวมกลุ่มกันจัดตั้งทีมงานแล้วให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุน เช่นชุมชนเคยจัดโครงการภาษาอังกฤษ สำหรับแม่ค้าที่อยู่ในน้ำ พบเห็นปัญหา คือ นักท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาในวัดไทร เขาเพียงแค่ขับเรือผ่านเท่านั้น

คุณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 49 ปี อาชีพขายหมีกรอบให้ข้อมูลว่าต้องมีโครงสร้างก่อนมีการประชุมและประสานไปยังเจ้าของพื้นที่ คือเจ้าอาวาส และไวยาวัจกร ให้เขามีส่วนรับรู้ ว่ามีโครงการจะบูรณะ จะทำอะไรบ้าง ในส่วนของท้องถิ่น

คุณพร (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 46 ปี อาชีพขายผักพื้นบ้าน ให้ข้อมูลว่า การประสานกับวัดถ้าทำไม่ได้ จะไม่สามารถทำอะไรเพราะตลาดขึ้นอยู่กับวัด ส่วนหนึ่งต้องนักการเมืองเข้ามาช่วยเหลือเช่นกลุ่ม สก. สข. มีการประสานให้มาช่วยชุมชนถ้ามาดูแลแล้วเกิดปัญหาจริง เขาก็จะมึงบให้เราทันทีเลยโดยการประสาน โดยความสัมพันธ์ส่วน ส่วนโดยหน้าที่ ต้องมีการประชุมแล้วทำหนังสือถึงนักการเมือง

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพขายกาดะแม ให้ข้อมูลว่าควรประสานความร่วมมือกับวัดเพราะพื้นที่นี้เป็นที่ส่วนบุคคล เขตไม่มีสิทธิ์ที่จะมาจัดงาน ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาส ในส่วนของประเด็นของภาครัฐ สำนักเขตต้องประสานงานกับหน่วยงานของคนที่คอย เปิด – ปิด เรื่องประตูน้ำ ผอ. เขต เคยประสานกับโยธา ฝ่ายพัฒนา สิ่งแวดล้อม และได้ทำหนังสือขอร้องเปิดประตูน้ำในเวลาเร่งด่วนตั้งแต่เวลา 7.00 – 9.30 น. ทางฝ่ายประตูน้ำกลัวชาวสวนชาวไร่ร้องเรียนแล้วตนเองต้องรับผิดชอบ

คุณนพ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุประมาณ 36 ปี ให้ข้อมูลว่า ถ้าเจ้าอาวาส เห็นด้วยต่อไปเป็นหน่วยงานรัฐคือทางเขตต้องเข้ามาช่วย และนักการเมืองเข้ามาสนับสนุนปัญหา ประตูนํ้าต้องแก้ไขเพราะขายของไม่ได้ ถ้าไม่มีเรือเข้า มีข้อเสนอแนะควรทำการสำรวจบริเวณนํ้าจะท่วมสวนในพื้นที่เขตจอมทอง พื้นที่สวนที่ใช้ประโยชน์ ใช้เป็นบ้านจัดสรร เป็นโรงงาน อุตสาหกรรม ซึ่งยังไม่เคยมีการสำรวจ

คุณจิน (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาชีพขายกายาสาดให้ข้อมูลว่า คนในชุมชนเองก็ต้องมีความร่วมมือ ในการมีส่วนร่วมด้วย

คุณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 49 ปี อาชีพขายหมี่กรอบให้ ข้อมูลว่าควรต้องเริ่มจากแก้ปัญหาคาร์ไม่เปิดประตูนํ้าเพราะเรือมาจอดรอประตูนํ้าเปิด 20 นาที พอเข้ามาจะออก ต้องรอประตูเปิดอีก 20 นาที เสียเวลา 40 นาที ทำให้ทุกคนหนีกันหมด แม้คํา พ้อคําที่มาจากข้างนอกจากปากคลองตลาด จากที่ต่าง ๆ นำผัก ผลไม้สด ๆ เข้ามาเพื่อที่เข้ามาขายก็ เข้าไม่ได้ก็เลยต้องสัญจรไปที่อื่น ภาครัฐต้องเริ่มการประสานงานกับ

2.5.2 การสร้างความมั่นคงของการท่องเที่ยว

กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าหากจะทำให้การท่องเที่ยวมีความ มั่นคงตลอดไปภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือประสานงานอย่างจริงจังในการพัฒนาไม่ปล่อยชาวบ้าน ให้ต่อสู้ปัญหาเพียงลำพัง คนในชุมชนต้องเป็นภาคีช่วยเหลือกันและกัน มีความรักสามัคคีและมีจิต สำนึกร่วมกันในการไม่ทิ้งขยะลงคลองชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ภาครัฐควรมี การประชาสัมพันธ์ให้ตลอดว่าตลาดนํ้าวัดไทรมีจุดเด่นในเรื่องใด

คุณนิตย์ (นามสมมุติ) เพศชาย อาชีพขายกอละแม ให้ข้อมูลว่าต้องมีเรื่อง ของความสามัคคี ยินดีช่วยเหลือกันเป็นภาครวมเข้ามาอย่างจริงจัง ถ้าเป็นภาครัฐคือเข้ามาเอา ผลงานพอได้ผลงานแล้วก็กลับไป แล้วก็ทิ้งชาวบ้านอยู่ตามลำพัง พอทิ้งชาวบ้านอยู่ตามลำพัง ชาวบ้านก็เกิดปัญหามีภาครวมเข้ามาช่วยแก้ปัญหา จริงใจสมัครใจ ไม่ได้เข้ามาอย่างฉาบฉวย ต้องมีใจมาร่วม คือต้องมีเจตนาอันเดียวกันถึงจะทำได้ ไม่ใช่พองบประมาณหมดก็ถอยออกไป ในส่วนของบทบาทของชาวบ้านสามารถชวนเพื่อนที่เป็น OTOP มาช่วยกันขาย มีการแนะนำ สถานที่สำคัญ ๆ ภายในบริเวณวัด ช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยว ให้คนที่ทำประชาสัมพันธ์รู้ภาษา ต่างประเทศ ต้องมีไกด์ประจำถิ่น ควรมีจุดประชาสัมพันธ์สามารถสอบถามข้อมูลได้ และเรื่อง สิ่งแวดล้อม ทุกคนต้องมีจิตสำนึกร่วมกันไม่ทิ้งขยะลงคลอง

คุณศรี (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 46 ปี กรรมการชุมชนวัดไทร ให้ข้อมูลว่าคนที่นี่ต้องมีจิตสำนึกที่จะรักท้องถิ่น

คุณรัตน์ (นามสมมุติ) อายุประมาณ 39 ปี ถ้าจะให้ยั่งยืนก็ต้องมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่สนับสนุนเพียงครั้งเดียว แล้วหายไปเลยอย่างนั้นมันก็ไม่ต่อเนื่องไม่ยั่งยืน ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขียนประวัติในสถานที่สำคัญของเขตจอมทอง มีการประสานกับทางวัดให้เปิดโบสถ์ใหม่เซรามิกที่สวยงามมาก

คุณยา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุประมาณ 40 ปี อาชีพขายของชำริมคลองให้ข้อมูลว่า ต้องให้ความร่วมมือกันในหลายฝ่าย เช่นภาครัฐให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ตลอด ในการจะจัดทำทุกอย่างควรให้เป็นเนื้อแท้ เช่นตลาดมีอะไรอยากไปบอกไปอย่างนั้น แต่ถ้าไม่ใช่ตามความเป็นจริงอยู่ไม่ได้ เช่น วันที่ผู้ว่ามาเปิด มีเรือ 200 ลำ เต็มคลอง มันไม่ใช่เนื้อแท้ก็อยู่ไม่ได้

คุณฉัฐ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ ประมาณ 55 ปี อาชีพขายผัก ชาวกรียบปากหม้อให้ข้อมูลว่า ต้องนำเสนอวิถีของคนขายของในเรือ จุดเด่น ๆ เช่น คำนำทงเขียนประวัติเป็นภาษาไทยพร้อมภาษาอังกฤษให้คนที่ผ่านมาได้ศึกษา ประวัติของคลองสนามชัยในเรื่องพันท้ายนรสิงห์ และทำประวัติของตลาดน้ำวัดไทร

สรุปได้ว่าประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าตลาดน้ำวัดไทรในสมัยก่อนมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีเรือค้าขายสินค้าจำนวนมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีบุคคลสำคัญเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น พระราชินี พระนางเจ้าอลิษาเบธเทเลอร์ สมเด็จพระราชินีของเดนมาร์ก มกุฎราชกุมารของประเทศญี่ปุ่นทรงเคยเสด็จประพาส รวมถึงประธานาธิบดีนิกสันก็เคยมาเที่ยว รู้สึกผูกพันกับสภาพท้องถิ่นในอดีตที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับโลกมาเที่ยว รู้สึกเสียใจหากไม่มีตลาดน้ำวัดไทรที่ในสมัยก่อนเคยใช้ประโยชน์จากน้ำในการบริโภคในชีวิตประจำวัน เคยได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำเป็นแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ รู้สึกภาคภูมิใจที่ตลาดน้ำวัดไทรเป็นที่ได้รับความสนใจไปทั่วโลก รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของพันท้ายนรสิงห์ ความเสื่อมของสิ่งแวดล้อมกลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่าเนื่องจากการสร้างประตูน้ำเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วม และแก้ปัญหาคำนน้ำเค็มจึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มที่ทำกิจการท่องเที่ยว ที่ทำให้เกิดปัญหาการจราจรไม่สะดวก และก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่า มีน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากประตูน้ำไม่เปิด จึงไม่มีน้ำมาช่วยระบาย และมีการทิ้งขยะลงคลองจากคนในชุมชนที่เป็นสาเหตุทำให้ตลาดน้ำวัดไทรหมดความสำคัญลง วิศวกรรมการทางสังคมมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้มีห้างสรรพสินค้ามากขึ้น ผู้คนก็เปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อขาย การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนของผู้บริโภคจากที่เคยซื้อสินค้าในตลาดน้ำวัดไทรเปลี่ยนไปซื้อของในห้างสรรพสินค้าแทน ชาวบ้านขาดเงินทุนในการซ่อมแซมเรือเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพจึงต้องเลิกไป วิธีที่จะพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรจำเป็นต้องมีคณะกรรมการดูแล

ตลาดที่มีความหลากหลายในเรื่องวิถีชีวิต และคุณวุฒิมาบริหารจัดการมีการประชาสัมพันธ์ให้คนเข้ามาเที่ยว และเข้ามาขายของให้มาก มีการสร้างจุดเด่นของตลาด หน่วยงานของรัฐเข้าช่วยเหลือส่งเสริมอย่างจริงจัง แก้ปัญหาเรื่องเขื่อนกั้นน้ำ และควบคุมตลาดนัดไม่ให้มีมากจนเกินไป สำหรับเรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนาคือมีการจัดระบบตลาด และจัดการสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดี มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยเหลือดูแล สนับสนุน และช่วยพัฒนาอย่างจริงจัง มีการเปิดประตูน้ำ ทำทางเท้าเข้าออก มีการจัดทัวร์จักรยานชมสวนเชิงนิเวศน์ และพัฒนาให้มีเรือ ISUZU ลำใหญ่วิ่งจากสะพานพุทธไปวัดสิงห์ ความร่วมมือเรื่องสิ่งแวดล้อมกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าประชาชนทุกคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแก้ปัญหาเรื่องการเปิดปิดประตูน้ำที่มีส่วนทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อม โดยให้ทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องประสานงานกันอย่างเต็มที่ และต่อเนื่อง ส่วนการจะทำให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงตลอดไปภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือประสานงานอย่างจริงจังในการพัฒนาไม่ปล่อยชาวบ้านให้ต่อสู้ปัญหาเพียงลำพัง คนในขณะเดียวกันชุมชนต้องเป็นภาคีช่วยเหลือกันและกัน มีความรักสามัคคีและมีจิตสำนึกร่วมกันในการไม่ทิ้งขยะลงคลองชุมชน มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทั้งภาครัฐและชุมชนมีการประชาสัมพันธ์จุดเด่นของตลาดน้ำวัดไทร

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้นำท้องถิ่นในกลุ่มประชาชนทั่วไป มีความเหมือนกันและประเด็นปลีกย่อยกันดังนี้

1. ความภาคภูมิใจในคุณค่าของตลาดน้ำวัดไทรในอดีต

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กับกลุ่มประชาชนทั่วไป ต่างก็มีความเห็นเหมือนกันว่า ตลาดน้ำวัดไทรในสมัยก่อนมีการดำเนินชีวิต โดยการใช้เรือเป็นพาหนะในการติดต่อค้าขายสินค้าทางการเกษตรตลอดจนสินค้าอื่นๆ นอกจากนั้นยังเป็นจุดรวมของการซื้อขายสินค้า มีสภาพทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มชาวบ้านกับกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าตลาดน้ำวัดไทรเป็นสถานท่องเที่ยวที่มีบุคคลสำคัญในระดับโลกเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น สมเด็จพระราชินีพระนางเจ้าอลิซาเบธ สมเด็จพระราชินีของเดนมาร์ก มกุฎราชกุมารของประเทศญี่ปุ่น ทรงเคยเสด็จประพาส รวมทั้งประธานาธิบดีนิกสันก็เคยมาเที่ยวชม ส่วนกลุ่มผู้นำท้องถิ่นให้ความเห็นว่า เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

2. ความผูกพันกับตลาดน้ำวัดไทร

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปจิตใจรู้สึกเห็นคุณค่า และผูกพันกับตลาดน้ำวัดไทรที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่นั้นรลึงห์

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่ามีสถาปัตยกรรมไทยที่เป็นจุดขาย ให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ในขณะที่กลุ่มประชาชนทั่วไปจิตใจรู้สึกผูกพันในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าทางเรือ ยังรู้สึกผูกพันในแง่ประโยชน์จากการใช้น้ำเพื่อการบริโภคเพราะในสมัยก่อนน้ำยังมีสภาพเป็นธรรมชาติ มีกุ้งหอยปูปลาว่ายน้ำให้เห็น และรู้สึกเสียใจหากไม่มีตลาดน้ำวัดไทรอีกต่อไป

3. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากตลาดน้ำวัดไทร

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนทั่วไปมีความเห็นเหมือนกันว่าตลาดน้ำวัดไทรเป็นสถานที่สร้างรายได้ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทย ในวิถีชีวิตแบบไทย รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มประชาชนทั่วไปเคยได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำ เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ และด้านจิตใจรู้สึกภาคภูมิใจที่ตลาดน้ำวัดไทรเป็นที่ได้รับความสนใจไปทั่วโลก และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ในขณะที่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นไม่มีความเห็นในเรื่องนี้

4. ปัญหาอันถึงแวล้อม

ประเด็นที่เหมือนกัน ทั้งสามกลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปกับการสัมผัสน้ำที่รัฐมีความเห็นเหมือนกันในเรื่องที่คนในชุมชนยังขาดจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่าการสร้างประตูน้ำทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มที่ทำกิจการท่องเที่ยว เกิดปัญหาการจราจรทางน้ำที่ไม่สะดวก เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ในขณะที่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าการสร้างประตูน้ำทำให้เกิดระบบนิเวศน์เสีย และสภาพภูมิทัศน์ไม่ได้รับการพัฒนา ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นว่าการสุขาภิบาลไม่ได้รับการแก้ไข

5. วิถีชีวิตและสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นสอดคล้องกันว่าระยะเวลาที่ผ่านมาวิถีชีวิตของคนในชุมชนนี้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น

เปลี่ยนการค้าขายจากในเรือมาขายบนบก พื้นที่ทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงมาเป็นบ้านจัดสรร สภาพอากาศร้อนขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการสัญจรทางน้ำมาเป็นการใช้ถนนแทน

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มชาวบ้านมีความเห็นแตกต่างกันไปคือการมีห้างสรรพสินค้าและ มีตลาดน้ำในพื้นที่อื่น ๆ ทำให้ประชาชนจึงไม่นิยมซื้อสินค้าจากตลาดน้ำวัดไทร คนในชุมชนไม่มีเรือที่จะใช้ค้าขายทางน้ำ และคนในชุมชนนิยมซื้อสินค้าจากตลาดดาวคะนอง ในขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ มีความเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องจากการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้น คนในท้องถิ่นน้อยลง ส่วนในเรื่องนี้กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงเพราะการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เช่น การย้ายที่ประกอบอาชีพ และในกลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่าในปัจจุบันการเลิกประกอบอาชีพขายของในเรือเนื่องมาจากการขาดเงินทุนในการซ่อมแซมเรือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ

6. พฤติกรรมของคนในปัจจุบัน

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นเหมือนกันว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมซื้อของในห้างสรรพสินค้ามากขึ้น

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่าเป็นเพราะคนต้องการความสะดวกสบาย

7. การพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่รัฐ มีความเห็นเหมือนกันว่า ชุมชนควรมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นแตกต่างว่าในชุมชนควรมีการสร้างจุดขาย ตลอดจนพัฒนาบริเวณตลาดน้ำวัดไทรให้สะดวกในการซื้อขายสินค้าและบริการ มีการปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำ ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐให้ความเห็นแตกต่างว่าต้องศึกษาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงก่อนแล้วนำเสนอเป็นโครงการให้สอดคล้องกับแผนและนโยบายของภาครัฐเขตที่ทำงานเกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ

8. สิ่งจำเป็นในการพัฒนา

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นเหมือนกันว่า ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดไทรให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ส่วนกลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นเหมือนกันในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นกลับมา โดยการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในชุมชน

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นแตกต่างคือ ให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการตลาดน้ำวัดไทรให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยพัฒนาอย่างจริงจัง

มีการเปิดประตูน้ำอย่างถาวร และการจัดท่องเที่ยวโดยใช้จักรยานชมธรรมชาติของพันธุ์ไม้ รวมถึงเรื่องการจัดให้มีเรือ ISUZU ลำใหญ่วิ่งจากสะพานพุทธไปวัดสิงห์ และผ่านตลาดน้ำวัดไทร

9. ความร่วมมือในการพัฒนาสิ่งแวดลอม

ประเด็นที่เหมือนกัน ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในชุมชน ควรร่วมมือกันในการพัฒนาสิ่งแวดลอม กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นสอดคล้องกัน ในเรื่องการตั้งกฎเกณฑ์ให้ชุมชนร่วมมือในการทิ้งขยะให้ถูกที่ และมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ ของประชาชนในชุมชน

ประเด็นปลีกย่อย เจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นว่าความร่วมมือของคนในชุมชน การ พัฒนาสิ่งแวดลอมให้ความร่วมมือค่อนข้างน้อยเพราะคนในพื้นที่บางส่วนไม่ใช่คนท้องถิ่น โดย กำเนิด และต้องการให้เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมและชาวบ้านมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ แม่น้ำลำคลอง ในขณะที่กลุ่มชาวบ้าน ส่วนกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นที่แตกต่างว่าควร ปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งตลาดบกและตลาดน้ำ

10. การประชาสัมพันธ์

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นเหมือนกันว่า ชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าควรต้องมีการให้บริการอย่าง ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และขอคืนค่าราคาย่อมเยา ในขณะที่กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่า ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ว่าตลาดน้ำวัดไทรมีจุดเด่นในเรื่องใด

11. การสร้างจิตสำนึก

ประเด็นที่เหมือนกัน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นเหมือนกัน ว่าคนในชุมชนต้องมีจิตสำนึกร่วมกันในการไม่ทิ้งขยะลงในคลอง

ประเด็นปลีกย่อย กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าสถานศึกษาควรให้ความรู้ แก่นักเรียนมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจในมาตรการของรัฐ และมีการสร้างจิตสำนึกให้ ชุมชนร่วมมือพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรให้ดีขึ้น

12. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในแต่ละกลุ่มมีความเห็นปลีกย่อยต่างกัน โดยกลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าควรมี การอนุรักษ์โบราณสถานให้คงสภาพเดิม มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดีขึ้น พัฒนาไม่ให้เกิด น้ำเน่าเสีย มีการจัดระบบประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถเรือเข้าออกได้ตลอดเวลา และการได้รับความ ร่วมมือจากชุมชน ในขณะที่กลุ่มประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่า ภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือ ประสานงานอย่างจริงจังในการพัฒนาไม่ปล่อยชาวบ้านให้ต่อสู้ปัญหาเพียงลำพัง คนในชุมชนต้อง

เป็นภาคีช่วยเหลือกันและกันมีความรักสามัคคีและมีจิตสำนึกร่วมกันในการไม่ทิ้งขยะลงคลอง ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นว่า การจะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผู้บริหารที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

13. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่ายังไม่พอใจในการเปิดปิดประตูน้ำ และมีความขัดแย้งในชุมชนเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

จากการเปรียบเทียบข้อมูลในข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ (synthesis) เพื่อสร้างเป็นแนวคิดสรุป (conceptualize) ได้ดังนี้

1. สภาพตลาดน้ำวัดไทร

ในปัจจุบันตลาดน้ำวัดไทรมีสภาพเงียบเหงา มีนักท่องเที่ยวน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน มีโครงการรณรงค์ให้มีตลาดน้ำเหมือนเมื่อก่อน แต่พบว่ามีอุปสรรคหลาย ๆ ด้าน เช่น สภาพคลองที่มีน้ำเสีย มีตลาดนัดในบริเวณใกล้เคียงมาก และมีตลาดบนบกในบริเวณตลาดน้ำวัดไทรทำให้คนสามารถเลือกซื้อในตลาดบกสะดวกมากกว่าที่จะลงไปซื้อในตลาดน้ำ ซึ่งในบางช่วงที่น้ำน้อย จะทำให้ขึ้นลงลำบาก ประกอบกับน้ำมีกลิ่นเหม็น

2. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันกับตลาดน้ำวัดไทรมาช้านาน และส่วนหนึ่งประกอบอาชีพอยู่ในชุมชนนี้ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มที่กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร และเป็นกลุ่มที่อยู่แบบไม่ถาวร

3. แนวทางในการพัฒนาและการมีส่วนร่วม

แนวทางในการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีความร่วมมือของบุคคล 4 กลุ่ม ดังนี้คือ 1. ประชาชน 2. เจ้าหน้าที่ของรัฐ 3. ผู้นำท้องถิ่น 4. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์ โดยบุคคลทั้งหมดจะต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมในการรับผล ของตลาดน้ำวัดไทรในเรื่องการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การพัฒนาอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม การปรับปรุงตลาดน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น และการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การร่วมในการค้นหาปัญหา ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันค้นหาปัญหาในชุมชนตลาดน้ำวัดไทร ต่างเห็นว่า ปัญหาลังแวดล้อม

ปัจจุบันระบบนิเวศน้ำเสีย สภาพภูมิทัศน์ไม่ได้รับการพัฒนา และ คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งขยะลงสู่ลำคลอง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/วิถีชีวิต เห็นว่าคนในชุมชนเปลี่ยนการค้าขายในเรื่องมาขายบนบก การค้าขายทางเรือมีน้อยมาก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการสัญจรทางน้ำมาเป็นการใช้ถนนแทน เนื่องจากการคมนาคมทางเรือไม่สะดวก มีถนนตัดผ่านหลายเส้น มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตรวมถึงการเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพอื่นๆ ที่มีรายได้มากกว่า เช่น ลิ่นจิ้งจอมทองปัจจุบันนี้แทบจะไม่มีเหลือ และการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในเรื่องสภาพดินฟ้าอากาศ ลำคลองตื้นเขิน ระบบระบายน้ำไม่ดี น้ำไม่ไหลเวียน เกิดน้ำเน่าเสีย เรือผ่านไม่สะดวก ปัญหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน พบว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคจากเคยซื้อสินค้าจากตลาดน้ำวัดไทรเปลี่ยนไปซื้อของในห้างสรรพสินค้าแทน อีกทั้งคนต้องการความสะดวกสบายต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคมจากการประกอบอาชีพเดิม จึงทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลาดน้ำวัดไทรน้อยมาก

3.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันตัดสินใจว่า ประชาชนทุกคนต้องร่วมกันและผู้นำท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นต้องนำปัญหาและความต้องการเหล่านี้เสนอในที่ประชุมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและออกข้อบัญญัติของท้องถิ่นในการปรับปรุงธรรมชาติและภูมิทัศน์ให้คงสภาพเดิม ปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างจุดขาย ปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำ พัฒนาตลาดน้ำวัดไทรให้กลับคืนมา พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดไทรให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ควรมีคณะกรรมการบริหารจัดการตลาดน้ำวัดไทรที่มีความหลากหลายทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิ

3.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมไม่ทิ้งขยะลงคลอง สนับสนุนให้นักเรียนได้ทำน้ำจูลินทรีจากขยะ จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้มีความรู้ในการแนะนำนักท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่นร่วมกันผลักดันและดำเนินการให้มีแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการปรับปรุงและฟื้นฟูตลาดน้ำวัดไทร ตลอดจนออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและข้อบังคับของท้องถิ่น

3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่างเห็นว่า การสร้างประตูละบายน้ำเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมและแก้ปัญหาด้านน้ำเค็ม จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มที่ทำกิจการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาการจราจรไม่สะดวกและก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย น้ำเน่า ประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียงแวกนั้น เมื่อสำนักงานเขตได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาและฟื้นฟูตลาดน้ำวัดไทรขึ้นมา ก็ทำให้พ่อค้า

แม่ค้าในละแวกนั้นได้มีโอกาสขายขนม ขายอาหารแก่บุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวได้บ้าง แต่ยังคงมีปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ได้ คณะกรรมการชุมชน แต่เดิมประชาชนไม่รู้จักแต่เมื่อกรรมการชุมชนได้มีการประชาสัมพันธ์และเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา ระบุปัญหาในชุมชนทำให้ประชาชนรู้จักและมีส่วนร่วมในการพัฒนามาขึ้น

3.5 การมีส่วนร่วมในการรับผล ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่างเห็นว่า เมื่อตลาดมีคนมาจับจ่ายซื้อขายกันมาก มีคนมาท่องเที่ยวมาก คนในละแวกนั้นก็จะมีงานทำ มีอาชีพขายของ ก็จะเกิดการหมุนเวียนของเงินตรา เกิดรายได้ของประชาชน เศรษฐกิจก็จะดีขึ้น เกิดความภูมิใจในวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยคือเอื้ออาทรพึ่งพาอาศัยกันอยู่กันแบบพี่แบบน้อง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อมีคนมาเที่ยวเจ้าของบ้านก็ต้องปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมให้ดีเพื่อเป็นจุดขายนักท่องเที่ยว ผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ให้กับสนับสนุนก็จะได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนในพื้นที่

4. แนวทางการทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

4.1 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ประชาชนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่างเห็นว่า รัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือประสานงานอย่างจริงจังในการพัฒนาไม่ปล่อยให้ชาวบ้านต่อสู้กันตามลำพัง คนในชุมชนต้องร่วมด้วยช่วยกันเป็นภาคีเครือข่าย มีความรัก มีความสามัคคีและมีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภคที่มากเกินไป ความจำเป็น รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ มีการประสานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ จัดการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ภาครัฐควรมีการจัดทำสื่อและประชาสัมพันธ์จุดเด่น จุดขาย ของตลาดน้ำวัดไทรและของดีจากจอมทอง ให้แพร่หลายอย่างต่อเนื่อง

4.2 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน สำนักงานเขต ต้องให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายในการอนุรักษ์โบราณสถาน ปรับปรุงภูมิทัศน์ แก้ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปรับปรุงระบบการระบายน้ำ โดยประสานการสนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว มีการปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้เกี่ยวข้อง มีการฝึกอบรมบุคลากร มีการบริหารจัดการตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมเพรียงเพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่นของตลาดน้ำวัดไทร และมีการวิจัยติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบนิเวศน์และสภาพความเป็นอยู่

5. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร

สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนา คือกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวและกลุ่มที่มีอาชีพค้าขายกับกลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเปิดประตูน้ำ ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลงจึงเป็นเหตุให้ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีน้ำเน่าเสียในคลอง ประชาชนขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด คลองมีสภาพคับแคบไม่สามารถขยายได้ รวมถึงขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าปัจจุบันสภาพของตลาดน้ำวัดไทรเจียบเหงา มีนักท่องเที่ยวน้อย มีอุปสรรคที่ทำให้การซื้อขายทางน้ำเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและสภาพแวดล้อมมีปัญหา โดยผู้เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำวัดไทร ที่ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น กลุ่มผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ จะต้องหาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคล 3 กลุ่มข้างต้นรวมเข้ากับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ โดยทั้งหมดจะต้องร่วมกันคิดค้นหาปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบและประเมินผล และร่วมกันรับผลที่เกิดจากการพัฒนานั้น สำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุดโดยช่วยกันเป็นภาคีเครือข่ายในการพัฒนา เน้นการมีจิตสำนึก ร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาคูคลอง บริหารจัดการตลาดและข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้อุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนา คือ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ความร่วมมือมีน้อย การอพยพย้ายถิ่น และความไม่จริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำ วัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยตามแนวทางเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาใน 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ลักษณะดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ ในสำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน
2. ข้อมูลการสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวม 20 คน

หลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ลักษณะข้างต้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากการตีความข้อมูล (interpretation) และการเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร พบว่า ต้องเกิดความร่วมมือระหว่าง ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ ในการค้นหาปัญหา ตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม ร่วมกันในชุมชน สำหรับแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากผลการวิจัย สรุปได้ว่า

1.1 การร่วมในการค้นหาปัญหา พบว่า ปัญหาของตลาดน้ำวัดไทรคือ ระบบนิเวศน์เสีย สภาพภูมิทัศน์ไม่ได้รับการพัฒนา คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการรักษาสภาพ

สิ่งแวดล้อม มีปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/วิถีชีวิต จึงทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลาดน้ำ วัดไทรน้อยมาก

1.2 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ประชาชนทุกคนต้องร่วมมือกันในการคิดปัญหาและความต้องการ แล้วผู้นำท้องถิ่นหรือนักการเมืองท้องถิ่นต้องนำปัญหาและความต้องการเหล่านี้ไปดำเนินการต่อ โดยเน้นการมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม และประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดไทรให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

1.3 มีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องร่วมดำเนินการ ทั้งในกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น

1.4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ทุกฝ่ายจะต้องร่วมประเมินผลการพัฒนา โดยพิจารณาถึงการลดปัญหาความขัดแย้ง การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต ในรูปของคณะกรรมการ

1.5 มีส่วนร่วมในการรับผล พบว่า หลังกิจกรรมการพัฒนาทุกฝ่ายจะมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในแง่เศรษฐกิจและรายได้ ความภาคภูมิใจ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนในพื้นที่

2. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ต้องมุ่งเน้นการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือกันภาคีเครือข่ายและรัฐให้การสนับสนุน เน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่อง มุ่งการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ ให้มีความสำคัญและถือเป็นนโยบายในการอนุรักษ์โบราณสถาน ปรับปรุงภูมิทัศน์และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการปรึกษาหารือร่วมกัน มีการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ใช้หลักการบริหารจัดการทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่น และมีการวิจัยติดตามประเมินผล

3. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา พบว่า ยังมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเปิดประตูน้ำ ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้นทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลง จึงเป็นเหตุให้ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีผู้นำเสียใจในคลอง ประชาชนขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด คลองมีสภาพคับแคบไม่สามารถขยายได้ รวมถึงขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลของการวิจัย เพื่อชี้ให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร

ในการศึกษาครั้งนี้ ข้อค้นพบที่สำคัญในการพัฒนาสังคมให้ชุมชนท้องถิ่นคือการที่ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกรณีตลาดน้ำวัดไทร ทำให้หลายคนมีความหวังที่จะเห็นตลาดน้ำวัดไทรกับมารุ่งเรืองเหมือนในสมัยก่อนการได้แสดงความคิดเห็นถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่ง สมา ฌ ระนอง (2545) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนใน 5 ประการคือ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมในการรับผล โดยจำแนกรายด้านได้ดังนี้

1.1 การร่วมในการค้นหาปัญหา ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันค้นหาปัญหาในชุมชนตลาดน้ำวัดไทร โดยทุกกลุ่มต่างเห็นพ้องต้องกันในปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/วิถีชีวิต ปัญหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างรับรู้ในปัญหาของท้องถิ่น ถ้าบุคคลเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ การยอมรับนับถือ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ การสนับสนุนด้านเครื่องมือส่งเสริม ได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จากสมาชิกในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ประชาชน ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะยิ่งทำให้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการในชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยงยุทธ ธานีกุล (2546) ที่พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชนด้านการรับรู้ปัญหาและความต้องการได้ร้อยละ 39.1 และถ้าบุคคลดังกล่าวได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทั้งปัญหาที่แท้จริงและแนวทางในการพัฒนางานจะทำให้เกิดความชัดเจนในการมีส่วนร่วม จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พนิดา วิมานรัตน์ (2543) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ โดยพบว่า การเข้ารับการอบรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด

1.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันตัดสินใจว่า ประชาชนทุกคนต้องร่วมกันและผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง ท้องถิ่นต้องนำปัญหาและความต้องการเหล่านี้เสนอในที่ประชุมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ และออกข้อบัญญัติของท้องถิ่นในการปรับปรุงธรรมชาติและภูมิทัศน์ให้คงสภาพเดิม ปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม สร้างจุดขาย ปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำ พัฒนาตลาดน้ำวัดไทรให้กลับคืนมา พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดไทรให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ถ้าผู้นำชุมชนมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ มีความรู้สึกรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็น ความสำนึกได้และเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนในการจัดทำและให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล ร่างข้อบัญญัติ การบริหารงานและควบคุมการปฏิบัติงาน จัดสภาพการให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชงยุทธ ธิติกุล (2546) ที่พบว่า ความตระหนักในบทบาทหน้าที่ สามารถร่วมกันทำนุบำรุงมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชนด้านการตัดสินใจวางแผนงานได้ร้อยละ 26.2 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดาราณี อารมณ์พัฒนา (2538) พบว่า ตัวแปรด้าน รายได้ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมมารับข่าวสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมท้องถิ่น

1.3 มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันบรรณรักษ์รักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมไม่ทิ้งขยะลงคลอง สนับสนุนให้นักเรียนได้ทำน้ำจืดนิตริย์จากขยะ จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้มีความรู้ในการแนะนำนักท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่นร่วมกันผลักดันและดำเนินการให้มีแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการปรับปรุงและฟื้นฟูตลาดน้ำวัดไทร ตลอดจนออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและข้อบังคับของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิติ จีระนันท์ (2538) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยพบว่า ภาคสังคมเห็นว่าประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับการพัฒนาและจัดการทรัพยากรท้องถิ่น และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นแตกต่างกัน ถ้าหากในชุมชนมีความพร้อมที่จะร่วมมือในการพัฒนาสังคม ทำให้คนในชุมชนได้ใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่อย่างเต็มที่นอกจากจะเกิดผลดีต่อชุมชนท้องถิ่นแล้วยังทำให้พัฒนาประสิทธิภาพของตนเองอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมธ นาคมทอง (2540) ที่ศึกษากระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครนายก โดยพบว่า องค์ประกอบ

ปัจจัยด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา และปัจจัยด้านความพร้อมของชุมชนให้ผลสำคัญกับผลของการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพของคนในท้องถิ่นให้มีความสามารถและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่างเห็นว่า การสร้างประตุน้ำเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมและแก้ปัญหาด้านน้ำเค็มจึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มที่ทำกิจการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาการจราจรไม่สะดวกและก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย น้ำเน่า ประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียงแวกนั้น เมื่อสำนักงานเขตได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาและฟื้นฟูตลาดน้ำวัดโตนดขึ้นมา ก็ทำให้พ่อค้า แม่ค้าในแวกนั้นได้มีโอกาสขายขนม ขายอาหารแก่บุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวได้บ้าง แต่ยังคงมีปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ได้ คณะกรรมการชุมชน แต่เดิมประชาชนไม่รู้จักแต่เมื่อกรรมการชุมชนได้มีการประชาสัมพันธ์และเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา ระบุปัญหาในชุมชนทำให้ประชาชนรู้จักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาขึ้น ทำให้ผู้นำชุมชนเกิดกำลังใจ มีความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยงยุทธ ธีรกุล (2546) ที่พบว่า แรงจูงใจในการทำงานสามารถร่วมกันทำนุบำรุงมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชน ด้านการติดตามประเมินผลได้ร้อยละ 42.40

1.5 การมีส่วนร่วมในการรับผล ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่างเห็นว่า เมื่อเวลามีคนมาจับจ่ายซื้อขายกันมาก มีคนมาท่องเที่ยวมาก คนในแวกนั้นก็จะมีงานทำ มีอาชีพขายของ ก็จะเกิดการหมุนเวียนของเงินตรา เกิดรายได้ของประชาชน เศรษฐกิจก็จะดีขึ้น เกิดความภูมิใจในวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยคือเอื้ออาทรพึ่งพาอาศัยกันอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อมีคนมาเที่ยวเจ้าของบ้านก็ต้องปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมให้ดีเพื่อเป็นจุดขายนักท่องเที่ยว ผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ให้กับสนับสนุนก็จะได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นวิธีที่จะทำให้มีการเพิ่มความร่วมมือกันระหว่างประชาชน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์ให้มากขึ้น โดยการจัดการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พงณา สวนศรี (2541) ที่สรุปการทำงานของมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอ.ส.) โดยการประเมินผลโครงการ การจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา ซึ่งได้สรุปผลการดำเนินงานจากการทำงานร่วมกับประชาชนท้องถิ่นไว้ว่า ระบบบริหารจัดการต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การจัดสรรผลประโยชน์ต้องให้ความเป็นธรรมและชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาต้องวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน และหากกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนก็จะสามารถพัฒนากิจกรรมนั้นได้ ดังนั้นการจัดให้มีการประชุม นัดพูดคุย

ถกปัญหาต่าง ๆ ที่พบในชุมชน จัดกิจกรรมร่วมกัน โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ประสานความร่วมมือกันก่อน เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้นำท้องถิ่นก็จะสามารถร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

2. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.1 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่างเห็นว่า รัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือประสานงานอย่างจริงจังในการพัฒนาไม่ปล่อยให้ชาวบ้านต่อสู้กันตามลำพัง คนในชุมชนต้องร่วมด้วยช่วยกัน เป็นภาคีเครือข่าย มีความรัก มีความสามัคคีและมีจิตสำนึกร่วมกัน ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภคที่มากเกินไป ความจำเป็น รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ กล่าวคือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องเป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการกำหนดวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับ พวงเพ็ชร ชุนสิน (2545: 13) ที่กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่ามีความจำเป็น โดยชุมชนต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภคที่มากเกินไป รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ มีการประสานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ จัดการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว มีการรักษาหรืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้เกี่ยวข้อง มีการฝึกอบรมบุคลากร มีการตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมเพรียง และมีการวิจัยติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ์ (2544) ที่ศึกษาทัศนของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่า หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน สำนักงานเขต ต้องให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายในการอนุรักษ์โบราณสถาน ปรับปรุงภูมิทัศน์ แก้ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปรับปรุงระบบการระบายน้ำ โดยประสานการสนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว มีการรักษาหรืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้เกี่ยวข้อง มีการฝึกอบรมบุคลากร มีการบริหารจัดการตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมเพรียงเพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่นของตลาดน้ำวัดไทร และมีการวิจัยติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนนิเวศน์และสภาพความเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

สิ่งนี้ถือเป็นความพยายามที่จะดึงศักยภาพของชุมชนโดยการบูรณาการทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา และมีการใช้กระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการสัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการและเกิดความต่อเนื่อง โดยจะเน้นการพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการและพัฒนาในทุก ๆ ส่วนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541) ที่ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีเส้นทางสายน้ำกจกจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพในการสร้างความพอใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนจำเป็นต้องหาจุดอ่อนจุดแข็งของชุมชนของตนเองว่ามีทรัพยากรที่เด่น และด้อยในเรื่องใด ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่าในชุมชนวัดโพธิ์มีโบสถ์สถานที่สำคัญหลายแห่ง มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ที่เป็นธรรมชาติ มีลำคลองที่สามารถออกไปแม่น้ำสายหลักได้หลายสาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา ทั้งนี้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนและเป็นเจ้าของโครงการเป็นผู้ริเริ่ม ในกิจกรรมต่างๆ จึงจะก่อให้เกิดความยั่งยืน

3. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา

ผลการศึกษาสิ่งที่น่าสนใจจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา คือความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวรวมถึงกลุ่มที่มีอาชีพค้าขาย กับกลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรในเรื่องการเปิดประตูน้ำ ประชาชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้นทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลงไม่เหมือนสมัยก่อน จึงเป็นเหตุให้ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีปัญหาเรื้อรังในเรื่องน้ำเน่าเสีย การขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดของคลอง คลองมีสภาพคับแคบไม่สามารถขยายได้ และการขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง ในด้านการขาดการสนับสนุนนี้สอดคล้องงานวิจัยของ วิไลภรณ์ ชันติสิทธิ์ (2544) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบคือ การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ส่วน คือข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยที่พบในด้านแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว โดยบรรจุลงในแผนพัฒนาท้องถิ่นสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2. ควรนำผลการวิจัยในส่วนที่เป็นความต้องการเร่งด่วนและปัญหาสำคัญ ๆ ไปเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้รับดำเนินการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ และการจัดสนทนากลุ่ม ในกลุ่มชาวบ้านและฝ่ายชุมชน และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น แล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ดังนั้นการศึกษารoundtable ครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเชิงลึก เช่น การลงไปเก็บข้อมูลในชุมชนแบบระยะยาว การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน หรือการใช้วิธีเชิงปริมาณประกอบก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น

2. วิธีตรวจสอบข้อมูล อาจเพิ่มเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (methodological triangulation) โดยมีหลายฝ่ายเข้ามาร่วมตรวจสอบ และประเมินผลข้อมูลก็จะทำให้ข้อมูลมีคุณภาพมากขึ้น

3. การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยท่านอื่นสามารถวิจัยต่อยอดได้ในเรื่องของลักษณะและรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา รวมถึงการตรวจสอบประเมินผลการพัฒนา ก็จะทำให้การศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรกฎ ตราฐ. (2549). ความคิดเห็นของผู้ประกอบการตลาดริมน้ำในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :
ศึกษาเฉพาะกรณีตลาดริมน้ำวัดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2523). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คาราณี อารมณ์พัฒนา. (2536). ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ และคณะ. (2534). การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์พิชิตการพิมพ์.
- เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. (2545). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเสริมสร้างขีดความ
สามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด.
นครราชสีมา: (อัดสำเนา).
- ธวัช ทันโตภาส. (2529). การพัฒนาชุมชนกับงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ปิติ จิระนันท์. (2540). ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น : กรณีศึกษาการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวภูหลวง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัย
มหิดล.
- พจนา สวนศรี. (2541). โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. จุลสารการท่องเที่ยว.
ปีที่ 17 เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา).
- พนิดา วิมานรัตน์. (2543). การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหิดล.

- พรหมเมธ นาดมทอง. (2540). กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. (2540). ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีเส้นทางสายน้ำตก จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พวงเพ็ชร ชนสิน. (2545). ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาและจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- มธุรส ปรายไพร. (2544). "ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีชุมชนไทยทรงดำบ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดชลบุรี". การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ขงยุทธ ชนิกกุล. (2546). การมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โยธิน แสงวงดี. (2541). การสนทนากลุ่ม. ใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), รวมบทความทางวิธีวิจัย เล่ม 2, หน้า 140-150. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐทิตยา ธีรวิทย์หาดี. (2544). แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เริงวรรณ เสววรรณ. (2536). การบริหารการศึกษา. เพชรบุรี: ม.ป.ท.
- วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ์. (2544). ทรรศนะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีรัชย์ เอี่ยมโอสถ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วีระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงดี. (2531). การสนทนากลุ่ม : เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ
จากการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการเปลี่ยนแปลงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
กรุงเทพมหานคร: ชมรมวิจัยเชิงคุณภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศมา ณ ระนอง. (2545). การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี :
ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกุณี ณัฐพลวัฒน์. (2541). ตลาดน้ำ วิถีชีวิตพ่อค้า-แม่ขายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
ฐานการพิมพ์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานขั้นสุดท้าย “โครงการ
ดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: กองบริการ
ที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง
ประเทศไทย.
- สมทรง เขมะวิชานุกิต. (2521). การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ทวีกิจการ.
สุจรรยา เจริญไชย. (2538). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับการแยกขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะ
กรณีชุมชนศรีบุญเรือง เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2538.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
เฟื่องฟ้าปริ้นติ้ง จำกัด.
- สุทิตี ชัดดียะ. (2545). กระบวนการทางความคิดเชิงอนุรักษ์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ : ศึกษา
กรณีของการผลิตรายการโทรทัศน์ “ประกายทักษะ.” กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงาน
วิชาการส่วนผลิตรายการสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย.
- สุภาวดี จันทวานิช. (2543). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2545). ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน. กาญจนบุรี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- Dunham A. (1953). **The Social Welfare Forum.** London : Routledge.
- Badeau John. (1958). **Community Development and National Chang.** Washington D.C.
International Co – op.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก ก

หนังสือเชิญร่วมสัมมนาเชิงลึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก ข

รายงานผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ศิริพร ศิริศักดิ์. (2548, 16 มีนาคม). นักพัฒนาชุมชน 6. สัมภาษณ์.

สนับ อ่อนเบา. (2548, 16 มีนาคม). นักวิชาการเกษตร 5. สัมภาษณ์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก ก

หนังสือเชิญร่วมทำสนทนากลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก ง
รายนามผู้นำท้องถิ่นที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

รายนามผู้นำท้องถิ่นที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

สุทธิชัย วีรกุลสุนทร. (2548, 20 กรกฎาคม). สก. สนทนากลุ่ม.

นันทพร วีรกุลสุนทร. (2548, 20 กรกฎาคม). สข. สนทนากลุ่ม.

เกียรติกร วัฒนมงคล. (2548, 20 กรกฎาคม). สข. สนทนากลุ่ม.

สมศักดิ์ บัวเพชร. (2548, 20 กรกฎาคม). สข. สนทนากลุ่ม.

ดวงหทัย เปลี่ยนดี. (2548, 20 กรกฎาคม). ผอ. สนทนากลุ่ม.

สมหวัง เลิศไกร. (2548, 20 กรกฎาคม). ผช.ผอ. สนทนากลุ่ม.

พรรณีษ์ รับสมบัติ. (2548, 20 กรกฎาคม). ครู. สนทนากลุ่ม.

นิพนธ์ ฐปทองเจริญผล. (2548, 20 กรกฎาคม). ประธานชุมชน. สนทนากลุ่ม.

วันทิพย์ เครือคล้าย. (2548, 20 กรกฎาคม). เลขานุชุมชน. สนทนากลุ่ม.

คำารณ เกิดพิทักษ์ (2548, 20 กรกฎาคม). ที่ปรึกษาชุมชน. สนทนากลุ่ม.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก จ

รายนามประชาชนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

รายชื่อประชาชนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

- นางจินตนา สุขสิทธิ. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นางณัฐภรณ์ วงศ์อินทร์. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- คุณณัฐยา ชีปังเกิด. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นางวรวรรณ แก้วแจ่มใจ. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- น.ส. ปิยวรรณ อังคชรวิไล. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นางสมศรี ไหลเจริญวงศ์. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นายมานิตย์ สุขสิทธิ. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นางอำภา เช็งพาณิชย์. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นางสุภาพร จินเสียงจิน. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.
- นายนพรัตน์ อินทรยง. (2548, 17 กรกฎาคม). ชาวบ้าน. สนทนากลุ่ม.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวอติภา ตรีขดลันนท์
วัน เดือน ปี เกิด	15 ตุลาคม 2516
ประวัติการศึกษา	คณะวิทยาการจัดการ ภาควิชานิเทศศาสตร์ แขนงวิชาการประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ.2543
ประวัติการทำงาน	ฝ่ายบริหารการบริการ บริษัทอเมริกันอินเตอร์เนชั่นแนลเอชวีวีวี จำกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา